

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Historický ústav

Gymnasium v Rychnově nad Kněžnou v letech 1918 - 1948

Diplomová práce

Autor: Bc. Petr Málek
Studijní program: N 7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Učitelství pro střední školy – dějepis, Učitelství
pro střední školy – základy společenských věd
Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: **Bc. Petr Málek**

Studium: P13306

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy - dějepis, Učitelství pro střední školy - základy společenských věd

Název diplomové práce: **Gymnázium v Rychnově nad Kněžnou v letech 1918 - 1948**

Název diplomové práce AJ: The Grammar school in Rychnov nad Kněžnou in 1918 - 1948

Anotace:

DP se bude zabývat vývojem gymnázia od konce první světové války až do únorového převratu v roce 1948. Vedle samotného vývoje bude práce také sledovat vliv vzrůstajícího nacionalismu sudetských Němců na gymnázium. Důraz bude také kladen na vývoj ústavu během protektorátu Čechy a Morava a na osudy židovských učitelů a studentů, kteří skončili v koncentračním táboře. Práce bude zakončena vývojem za Třetí republiky. Metody zpracování: analýza dostupných pramenů, popř. literatury
Literatura nebo archivní fondy: Fond Archiv města Rychnov n/K., Fond Gymnázium Rychnov n/K., Drobné fondy města Rychnov n/K., periodika

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Oponent: Mgr. Irena Kapustová

Datum zadání závěrečné práce: 20.12.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce PhDr. Jiřího Štěpána, Ph.D. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

Své poděkování bych rád směřoval převážně na pracovníky Státního okresního archivu v Rychnově nad Kněžnou za jejich ochotu, pomoc a poskytnuté informace, bez kterých bych nemohl svojí práci dokončit. V neposlední řadě velmi děkuji svému vedoucímu práce za všechnu pomoc, kterou mi poskytl.

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 4/2009 (Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

V Hradci Králové dne

Anotace

MÁLEK, Petr: *Gymnasium v Rychnově nad Kněžnou v letech 1918 - 1948*, Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. Diplomová práce.

Diplomová práce se bude zabývat vývojem gymnasia od konce první světové války až do únorového převratu v roce 1948. Vedle vývoje ve 20. a 30. letech bude také kladen důraz na vývoj ústavu během protektorátu Čechy a Morava a na osudy židovských učitelů a studentů, kteří skončili v koncentračním táboře. Práce bude zakončena vývojem za Třetí republiky. Diplomová práce bude uspořádána chronologicky a bude čerpat z archivních pramenů Státního okresního archivu v Rychnově nad Kněžnou.

Klíčová slova: gymnasium, vývoj gymnasia, maturita

Annotation

MÁLEK, Petr: *Grammar School in Rychnov nad Kněžnou in 1918 - 1948*, Hradec Králové: Faculty of Pedagogy at University of Hradec Králové, 2015. The Thesis.

The Thesis will deal with progression of Grammar school in Rychnov nad Kněžnou from the end of The First World War in 1918 to taking the power by Communist Party in 1948. The emphasis will be placed on the progression in 20's and 30's of the 20th century and also to the Protectorate of Bohemia and Moravia. The Thesis will end by progression during Third Republic. The most information I will find in archives in Rychnov nad Kněžnou.

Keywords: The Grammar school, progress of Grammar school, leaving examination

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Vývoj gymnasia do roku 1918.....	10
3. Od požáru gymnasia do otevření nové budovy školy.....	14
4. Od otevření nové budovy školy do jmenování Richarda Beringera ředitelem.....	26
4.1. Do odchodu ředitele Františka Svobody.....	26
4.2. Gymnasium bez ředitele.....	30
5. Třicátá léta na gymnasiu do vzniku Protektorátu Čechy a Morava.....	34
5.1. První polovina třicátých let (1930 – 1934).....	34
5.2. Druhá polovina třicátých let (1935 – 1939).....	43
6. Gymnasium v období Protektorátu Čechy a Morava.....	54
6. 1. Školní rok 1939/1940.....	54
6. 2. Školní rok 1940/1941.....	58
6. 3. Školní rok 1941/1942.....	64
6. 4. Školní rok 1942/1943.....	69
6. 5. Školní rok 1943/1944.....	78
6. 6. Školní rok 1944/1945.....	84
7. Gymnasium v letech 1945 – 1948.....	90
8. Bývalí profesori gymnasia před Mimořádným lidovým soudem v Hradci Králové.....	94
9. Závěr.....	97
10. Seznam prostudovaných a použitých archivních pramenů, literatury a periodik.....	100
11. Seznam příloh.....	108

1. Úvod

Historii gymnasia v Rychnově nad Kněžnou jsem již zpracovával ve své bakalářské práci, kde jsem se věnoval dějinám od vzniku gymnasia v roce 1714 do konce první světové války v roce 1918. Rok 1918 byl pro gymnasium klíčový, protože v dubnu toho roku stará budova shořela a nová budova se začala budovat na jiném místě, kde stojí dodnes. Pro svou diplomovou práci jsem si zvolil časové období 1918 až 1948, tedy do doby převzetí státní moci komunisty v Československu.

Mým hlavním úkolem je zpracovat historii gymnasia v Rychnově nad Kněžnou v daném období. Ve své práci se věnuji vývoji gymnasia od vzniku Československa, tedy od roku 1918, do roku 1948. Práce je rozdělena celkem na sedm kapitol. První část práce shrnuje historický vývoj rychnovského gymnasia od jeho vzniku v roce 1714 do vyhoření školní budovy v dubnu 1918. Druhá kapitola začíná v září 1918, což znamená, že stále trvá první světová válka a stále jsme součástí Rakouska – Uherska a je ukončena rokem 1924, tedy v době, kdy byla dokončena nová budovy gymnasia. Třetí kapitola věnuje období od roku 1924 do roku 1930, tedy do nástupu nového ředitele Richarda Beringera. Tato část je členěna na dvě podkapitoly, první končí odchodem ředitele Františka Svobody do důchodu a druhá se věnuje vývoji gymnasia v době, kdy na škole nebyl žádný ředitel přítomen. Následující část je věnována třicátým létům. Kapitola je opět rozdělena do dvou menších částí, první se týká období od roku 1930 do roku 1934, druhá od roku 1935 do vzniku Protektorátu Čechy a Morava. Následující v pořadí pátá kapitola je věnována vývoji gymnasia během Protektorátu, je rozčleněna na celkem 6 podkapitol, každá menší část se týká jednoho školního roku. Je tomu tak proto, že k tomuto období jsou dostupné bohaté informační zdroje. Předposlední část práce se zabývá vývojem školy za Třetí republiky. Poslední kapitola se věnuje Mimořádnému lidovému soudu, před kterým stanuli dva bývalí profesori gymnasia za udání svých kolegů Gestapu a jejich následnému zatčení a převezení do koncentračního tábora.

Nejvíce jsem vycházel z pramenů a literatury, které se nachází ve Státním okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou. Převážně jsem zpracovával materiálu z archivního fondu Gymnasium v Rychnově nad Kněžnou. Nejpoužívanějším zdrojem se pro mě staly výroční zprávy, které byly vydané ke každému školnímu roku v mnou

zpracovaném období kromě posledního školního roku 1947 – 1948. Tato poslední výroční zpráva není v archivu ani budově gymnasia uložena. Výroční zprávy publikované od počátku mnou sledovaného období, tedy od školního roku 1918/1919 až do školního roku 1930/1931 jsou velmi stručné, nenachází se v nich velké množství informací. Naproti tomu výroční zprávy vydávané ve třicátých letech 20. století jsou informačně velmi bohaté, proto jsou tyto školní roky v mé práci zpracovány obsáhleji než školní roky z dvacátých let. Z doby Protektorátu Čechy a Morava se zprávy nedochovaly, proto jsem při psaní práce vycházel z *Kroniky Pelcova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, která byla prokazatelně sepsána po skončení druhé světové války, protože informace v ní obsažené mají očividný nádech antifašismu, což by za režimu panujícímu v Protektorátu nebylo možné publikovat. Výroční zprávy z Třetí republiky se dají, co se týká obsahu informací, přirovnat ke zprávám z dvacátých let.

V archivním fondu Města Rychnova nad Kněžnou nacházejícím se ve Státním okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou jsem kvůli své práci prostudoval všechny knihy protokolů ze zasedání městské rady i městského zastupitelstva ve vymezeném časovém období. Avšak je zřejmé, že gymnasium nebylo prioritou v jednání městských představitelů, protože se zde mnoho informací nenalézá. S nadsázkou řečeno se nejvíce informací týká vyhoření gymnasia a následné stavby nové budovy školy. V následujících letech se o gymnasiu vůbec nejedná, z období Protektorátu jsou celkově informace velice stručné. Během Třetí republiky se na národním výboru řešily otázky nesouvisející s gymnasiem.

V Rychnově nad Kněžnou vycházely ve studovaném období noviny nesoucí název Posel z Podhoří. Ač toto periodikum nebylo příliš obsáhlé, skládalo se jen ze dvou dvojlistů, prostor pro články o gymnasia se zde našel velmi často. Převážně v době do dokončení stavby nové budovy školy bylo publikováno mnoho zpráv, hlavně s tematikou novostavby a jejího úspěšného pokračování. V dalších letech se články zaměřovaly na maturitní zkoušky či různé akce pořádané profesory nebo studenty školy. Po mnichovských událostech a za druhé světové války je z publikovaných zpráv patrné sympatizování periodika s režimem, tudíž se články zabývaly úspěchy nacistických vojsk na evropských bojištích a bagatelizovaly jakékoli

úspěšné akce nepřátel Německa či neúspěšné bitvy nacistů. Je tedy zřejmé, že gymnasium vypadlo z hledáčku novinářů. Zajisté k tomu dopomohl i fakt, že měla být škola postupně uzavírána. Ve školním roce 1944/1945 na ústavu zůstala už jen jediná třída maturantů, ve které se stejně nevyučovalo, protože studenti byli nasazeni v různých továrnách. Noviny ve Třetí republice už nevycházely, jejich poslední číslo bylo publikováno 2. května 1945. Jedním z důvodů zániku periodika je s jistotou sympatizování s nacistickým režimem v době Protektorátu Čechy a Morava.

Jeden článek od rychnovského profesora Karla Březiny vyšel i v novinách Osvěta lidu, autor se zde ovšem zaměřuje na popis dějin školy od vzniku gymnasia v roce 1714 do vyhoření staré budovy ústavu.

Nenalezl jsem téměř žádnou literaturu k tématu, tudíž jsem vycházel převážně z archivních pramenů. Jedinou literaturou byl Tarantův text o dějinách ústavu, který ale také končí velkým požárem gymnasia. Jedná se o text, který nebyl nikdy publikován.

Prameny Mimořádného lidového soudu v Hradci Králové jsou k nalezení ve Státním oblastním archivu v Zámrsku. Informací o zatčených profesorech rychnovského gymnasia Josefovi Reschovi a Rolandu Schwarzovi je mnoho, tudíž sepsání poslední kapitoly mé práce nebylo tolik obtížné. Mimo jiné jsem v tomto fondu našel zatykač vydaný na oba učitele, výpovědi obžalovaných i svědků z řad jejich bývalých kolegů, dále konečný verdikt soudu a také žádosti příbuzných o milost.

2. Vývoj gymnasia do roku 1918

Rychnovské gymnasium bylo založeno v roce 1714 zásluhou Norberta Leopolda Libštejnského z Kolovrat. Vyučoval zde řád piaristů, který na území českých zemí působil od roku 1631, kdy byla vybudována škola v Mikulově. Další piaristickou školou ve východočeském regionu bylo gymnasium v Litomyšli, jejímuž rektorovi byli zpočátku rychnovští piaristé podřízeni, ale již v roce 1719 byla tato podřízenost zrušena a rychnovské gymnasium bylo rovno litomyšlskému¹.

Výstavba koleje piaristů byla dokončena až roku 1724, do té doby probíhalo vyučování v prostorách rychnovského zámku. Při tvorbě učebního plánu se nechal řád inspirovat Jezuity. Zpočátku mělo rychnovské gymnasium pouze tři třídy gramatikální, ale v roce 1768 bylo povýšeno na pětitřídní ústav, když se doplnily dvě vyšší třídy (poetikou a rétorikou)².

Zlomovým se stal rok 1777, rok zrušení řádu tovaryšstva Ježíšova. Byl vydán dekret nařizující, aby pouze gymnasia hojněji navštěvována a ve větších městech zůstala zachována, ostatní měla být zrušena³. Od roku 1784 nejsou v historických záznamech zmínky o studentech na gymnasiu v Rychnově nad Kněžnou, byly zde pouze záznamy o žácích školy hlavní.

Město nechtělo přijít o své gymnasium, ztratilo by svou prestiž z minulých let. Snahu o obnovení školy měli jak představitelé města, tak vrchnost. Po dlouhých jednáních bylo vše ukončeno 11. ledna 1812, kdy dvorská studijní komise vydala dekret dovolující městu Rychnov obnovit gymnasium za těchto podmínek – 1) město musí gymnasiální třídy vhodně vybavit; 2) o správu budovy se musí společně starat město i vrchnost; 3) vyučování musí probíhat bezpodmínečně v němčině⁴.

Rok 1819 znamenal pro ústav další posun vpřed, když byla zavedena čtvrtá třída gramatikální, tudíž se gymnasium stalo šestitřídním se čtyřmi třídami gramatikálními a dvěma humanitními⁵.

---

¹ *První výroční zpráva českého obecn. vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1877*, Státní okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou (dále jen SOkA RK), f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 30, č. kn. 30, kart. 5, s. 37.

² *Tamtéž*, s. 38.

³ *Tamtéž*, s. 39.

⁴ *Tamtéž*, s. 40.

⁵ *Jubilejní výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia v Rychnově n. K. za školní rok 1913-14*, SOkA RK, Knihovna, sign. C 649, s. 56.

Ve třicátých letech 19. století bylo v celých českých zemích postupně rušeno mnoho řádových škol, ale to se netýkalo gymnasia v Rychnově nad Kněžnou, které mělo velké finanční zázemí pro platy pedagogů. Tato situace se však postupně měnila, finance začaly ke konci třicátých let rapidně ubývat a vypadalo to, že se gymnasium změní na reálnou školu. Naštěstí situaci zachránila vrchnost, která se rozhodla potřebný obnos uhradit a nadále platit výlohy školy za určité ústupky měšťanů, kteří se zavázali, že budou brát pivo pouze z vrchnostenského pivovaru⁶.

Revoluční rok 1848 i rok následující přinesly do školství značné změny. Od roku 1849 se na gymnasiu začalo vyučovat v českém jazyce. Ovšem v září téhož roku vydaná Exner – Bonitzova reforma nařizovala, aby se všechna gymnasia v zemi stala buď vyšší osmitřídní, nebo nižší čtyřtřídní. Kvůli nedostatku finančních prostředků nebylo v této době možné rozšířit gymnasium o další dvě třídy, tudíž bylo v roce 1852 rychnovské gymnasium pouze nižší čtyřtřídní⁷.

V této době zvané Bachův absolutismus bylo velmi obtížné pro město Rychnov shánět nutné prostředky k vybudování osmitřídní školy. Také výuka v českém jazyce byla omezena pouze na výuku českého jazyka, řečtiny a náboženství. Ostatním předmětům bylo vyučováno v němčině.

Změna nastává v roce 1864, kdy jsou gymnasia rozdělena na německá, česká a dvojjazyčná a rychnovské je zařazeno mezi české, ale až teprve ve školním roce 1866/1867 se ústav počeštil úplně⁸.

To, co nemohlo být vykonáno v roce 1852 z nedostatku finančních prostředků, se uskutečnilo v letech 1869 – 1870. Vznikl výbor, který měl jediný cíl a to získat dostatek peněz na vybudování dalších tříd na tamějším gymnasiu, aby bylo povýšeno na vyšší osmitřídní. Nejvíce přispěl hrabě František Antonín Libštejnský z Kolovrat, jenž odkázal v závěti 10 000 zl. na vybudování vyššího gymnasia⁹, a také město samotné, které vyčlenilo na rozšíření školy 9 421 zl¹⁰. Zbytek dodali rychnovští

---

⁶ Karel BŘEZINA, *Rychnovské gymnasium*, Osvěta lidu, r. 28, 1925, č. 66, s. 7.

⁷ *První výroční zpráva českého obecn. vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1877*, s. 41.

⁸ Jiří TARANT: *Dějiny rychnovského gymnasia od roku 1714*, SOKA RK, f. Sběrka badatelských prací, inv. č. 35, č. kn. 25, kart. 1, s. 3.

⁹ Karel BŘEZINA: *Rychnovské gymnasium*. Osvěta lidu, s. 7.

¹⁰ *Knihy protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1866-1870*, SOKA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 869, č. kn. 219.

obyvatelé vlastním úsilím. V roce 1870 byla otevřena třída pátá a šestá, 1871 třída sedmá a konečně roku 1872 třída osmá.

Již v roce 1871 neměl piaristický řád dostatek pedagogů, aby obsadil všechna místa ve škole, tudíž se rozhodl předat funkci jmenování učitelů městu. To znamená, že od tohoto roku na gymnasiu působí i světszí učitelé.

Rok 1872 je pro rychnovský ústav také velmi významný, protože zde proběhly první maturitní zkoušky. Výsledky byly vcelku uspokojivé, z třiceti maturujících jich 5 prospělo s vyznamenáním, 19 prospělo a 6 byla povolena opravná zkouška¹¹.

25. září 1880 bylo rychnovské gymnasium zestátněno z důvodu špatné finanční situace, protože město nehospondařilo s penězi školy příliš efektivně.

Poté se situace okolo ústavu ustálila až do vypuknutí První světové války v červenci 1914. Válka zasáhla i život školy. Mnoho učitelů a studentů bylo odvedeno na bojiště Velké války, naneštěstí zde většina našla svou smrt. Počet studentů během světového konfliktu byl nízký a každým rokem se neustále snižoval.

Dne 6. dubna 1918 došlo na rychnovském gymnasiu k tragické události. Na střeše gymnasiální budovy vypukl požár, který napáchal značné škody. Oheň poničil i blízko stojící kostel Nejsvětější Trojice. Požár se projednával i na zasedání městského zastupitelstva, kde „starosta podal obšírnou zprávu, co obec zařídila a podnikla ohledně umístění gymnasia, opravy stávající budovy a novostavby budovy gymnasijní od vzniku požáru dne 6. dubna 1918 až do dnešního dne, jmenovitě o výsledku deputace městské rady pozůstávající z pánů Bedřicha Petridesa, Rud. Vostřebala a Theod. Deutschmana v ministerstvech kultu a vyučování, veřejných prací a financí ve Vídni, které dostalo se ujištění, že státní správa postaví svým nákladem v Rychnově n. Kn. novou budovu gymnasiální za příspěví obce, která vzata na vědomí.“¹² Tento návrh byl ale schválen až v roce 1919 v nově vzniklém Československu. Nová budova gymnasia byla slavnostně otevřena v roce 1924.

Požár rychnovského gymnasia byl obrovskou tragédií, tudíž se dotkl i jednání městské rady. Dne 9. dubna 1918 se městská rada usnesla, že řediteli gymnasia

---

¹¹ *První výroční zpráva českého obecn. vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1877*, s. 42.

¹² *Knihy protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1912 – 1923*, SOKA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 878, č. kn. 228.

Františku Svobodovi bude poskytnut byt v prvním poschodí v chudobinci svatého Havla¹³.

---

¹³ *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1917 – 1920*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 894, č. kn. 244.

3. Od požáru gymnasia do otevření nové budovy školy

V neklidném posledním roce první světové války, kdy bylo jasné, že vojska Rakouska-Uherska na bojišti neuspějí, se očekávala velká změna ve fungování státu. Než však došlo k této situaci, byl zahájen školní rok 1918/1919 bohoslužbami v kostele Nejsvětější Trojice dne 18. září 1918. Samotná výuka začala o den později. O zahájení zápisu žáků do ročníku se píše v 36. čísle Posla z Podhoří vydaném dne 7. září 1918¹⁴.

Jelikož byla budova gymnasia zničena požárem, bylo nutné najít pro ústav náhradní prostory. Před začátkem školního roku, konkrétně 8. srpna, se vydali zástupci městské rady na prohlídku prostor ostatních škol v Rychnově za účelem najít vhodné místnosti k učení. Bylo rozhodnuto, že pokud vyslaní členové městské rady nenajdou vhodné prostory, nebude gymnasium otevřeno. Toto se naštěstí nestalo a vyučovalo se provizorně v budově místní chlapecké školy, kde pobývaly třídy I., II. a VI., přírodopisný kabinet a žákovská knihovna. Třídy III., IV., V., VII. a VIII. byly umístěny v dívčí škole společně s ředitelnu, sborovnu, profesorskou knihovnu a kabinety fyzikálním, hudebním a výtvarným. Kabinety zeměpisu a dějepisu se nacházely na rychnovském zámku¹⁵.

Ještě před samotným vyhlášením samostatného Československa bylo od 14. října do 4. listopadu zastaveno vyučování, aby se zabránilo šíření chřipkové nákazy¹⁶.

S velkým očekáváním vyhlížená změna v organizaci státu se udála dne 28. října, kdy byl zřízen samostatný stát československý, jehož vznik byl impulzem pro československou společnost ohledně lepších zítřků a vymanění se z područí Habsburků, jejichž neomezená moc nad naším územím trvala více než 300 let. Pochopitelně se tato významná událost dotkla i gymnasia v Rychnově nad Kněžnou. „Radostná událost ta oslavena byla v Rychnově n. Kn. důstojným způsobem dne 29. října, kdy na památku zasazeno bylo u Modřinek 6 lip svobody. Školní slavnost uspořádána byla dne 5. listopadu o 10. hodině dopolední. V promluvě poučil ředitel Fr. Svoboda žactvo o zřízení státu československého a o povinnosti býti vděčným

¹⁴ *Zápis žáků na školní rok 1918 – 19 na c. k. vyšší gymnasium v Rychnově n. Kn.*, Posel z Podhoří, r. 33, č. 36, 1918, s. 2.

¹⁵ *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1918-19*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 26.

¹⁶ *Tamtéž*, s. 26.

budovatelům jeho. Zároveň připomenul žactvu, že škola byla vždy chloubou českého národa, a vyzval přítomné, aby zůstali pamětlivi hesla provolání Národního výboru – Všichni ihned do práce!¹⁷

Krátce na to, 8. listopadu, se konala další školní slavnost, na které promluvil profesor Karel Březina o důležitosti českých národních dějin a významu vývoje československého státu v duchu demokracie. Za studenty zde promluvil žák VIII. třídy Wagner, jenž projevil vděčnost zakladatelům Československa a za všechno žactvo přislíbil, že mládež bude jednat v zájmu nově vzniklé republiky a demokracie.

Všichni třídní učitelé poučili dne 21. prosince, v den příjezdu prezidenta republiky Masaryka do Prahy, žáky o významu události a přednesli jim prezidentův životopis. V ten samý den se v 51. čísle Posla z Podhoří objevil článek o tom, že jsou všechna česká města nabádána ministerstvem obchodu, živnosti a průmyslu, aby udělila nezaměstnaným stavebním dělníkům městské zakázky. Autor článku zde zmiňuje, že by Rychnov mohl tyto dělníky využít při stavbě nové budovy gymnasia¹⁸.

Na gymnasiu se konala oslava u příležitosti 69. narozenin prvního československého prezidenta přesně v den jeho narození, tedy 7. března. Slova se ujal opět profesor Karel Březina, jenž vyzdvihl přínos T. G. Masaryka pro vybudování československého státu. Na konci slavnosti zazněly obě státní hymny.

Dne 22. března 1919 vyšel v Poslu z Podhoří tento článek: „Snad přece dočkáme se v dohledné době, že pro naši studující mládež bude vybudováno nové státní gymnasium. Městská rada v Rychnově n. K. poslala ministerstvům našim, a sice vyučování, veřejných prací, vnitra a financí pamětní spis, vypracovaný panem starostou, v němž se poukazuje na nutnost novostavby, kterou provést musí stát na své útraty. Opis tohoto pamětního spisu zároveň s přípisem zaslán byl mezi jiným také panu státnímu tajemníku ministerstva školství a národní osvěty panu prof. dru. F. Drtinovi.“¹⁹ Ten poslal městské radě dopis, kde jí ujišťuje, že se osobně zasadí o vybudování gymnasia v Rychnově. Již nyní napsal, že pro rok 1919 je ze státního rozpočtu vyčleněno 200 000 Kč na stavbu školy a že se bude nadále zasazovat o navýšení této částky.

---

¹⁷ *Tamtéž*, s. 26.

¹⁸ *Stavba gymnasia*, Posel z Podhoří, r. 33, č. 51, 1918, s. 2.

¹⁹ *Novostavba gymnasiální budovy*, Posel z Podhoří, r. 34, č. 12, 1919, s. 2.

V posledním březnovém týdnu byla provedena sbírka mezi studenty ústavu na fondy starající se o pozůstalé po padlých ve válce, či o rozvoj nového státu. Sbírkou se velkou měrou zúčastnili i profesori rychnovského gymnasia²⁰.

Koncem dubna 1919 uskutečnil ředitel ústavu František Svoboda slib věrnosti československé republice a v poslední dubnový den následovali příkladu svého ředitele všichni učitelé, kteří na škole v této době vyučují²¹.

K maturitním zkouškám se v tomto školním roce přihlásili všichni studenti posledního ročníku, kterých bylo celkem 18. Písemná část zkoušek se konala na konci května 1919 a ústní část za předsednictví ředitele ústavu Františka Svobody v polovině června. Všichni studenti vykonali zkoušku dospělosti úspěšně, pět z nich získalo vysvědčení s vyznamenáním.

Školní rok 1918/1919 byl ukončen dne 28. června roku 1919. V ten den vyšel v 26. čísle Posla z Podhoří článek o konci školního roku. Letošní školní rok „byl docela jiný, než-li všechny ty minulé za 205 let, co naše gymnasium stojí, byl již republikánský – a myslím v tom dobrém slova smyslu. Nebylo slavnostního Te Deum u Trojice, a nebylo hlučno v krásné, aristokraticky zamklé Kolovratské třídě. Tohle všechno jakoby zašlo se starou vyhořelou kolejí, zvolna se rozpadávající. Dnes poprvé končilo se národním svátkem, Husovou slavností, kterou škola oslavuje o týden dříve.“²²

Studenti se do školních lavic vrátili 18. září roku 1919 a mimo prázdnin se vyučovalo po celý školní rok bez přerušení.

Rok po vyhlášení samostatné československé republiky, 28. října 1919, se konala slavnost v učebně I. třídy, které se zúčastnili všichni profesori i studenti. Proslovu se ujal profesor Otakar Dlab a za studenty vystoupil žák VIII. třídy Vašátko, jenž zarecitoval báseň Zpěvy domova od básníka Sovy. V odpoledních hodinách se celý učitelský sbor i celé žactvo zúčastnilo oslavy dne samostatnosti na Starém náměstí v Rychnově nad Kněžnou. Další oslava se na gymnasiu konala začátkem března 1920 u příležitosti 70. narozenin pana presidenta T. G. Masaryka, zakladatele

²⁰ Pramen neuvádí, jaká částka byla vybrána.

²¹ *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1918-19*, s. 27.

²² *Konec školního roku na našem gymnasiu*, Posel z Podhoří, r. 34, č. 26, 1919, s. 2.

Československé republiky a oslavena byla „promluvou prof. dra Josefa Dvořáka o významu Masarykově, recitacemi, citáty ze spisů Masarykových a zpěvem. Zapěním obou hymen slavnost byla skončena. Slavnost konala se ve vkusně vyzdobené učebně I. třídy a zahájena byla básní Ot. Hanuše Zpěv 70 let, již přednesl žák VIII. tř. Vašátko.“²³ Další, v pořadí již třetí, oslava na sebe nenechalo dlouho čekat, uskutečnila se dne 27. března 1920. Akce trvala dvě vyučovací hodiny a byla uspořádána na počest Jana Amose Komenského. Ve stejný den byly ve všech učebnách pověšeny portréty prvního československého prezidenta.

Počátkem ledna roku 1920 bylo pedagogy a žáky ústavu vybráno a následně posláno na Masarykovu Ligu proti tuberkulose přesně 3 305, 65 Kč²⁴. Pod celou akcí se nejvíce podepsal profesor Josef Hilgartner.

K maturitním zkouškám se přihlásilo všech čtrnáct studentů posledního ročníku. Písemné zkoušky se uskutečnily počátkem května roku 1920 a ústní část na začátku července téhož roku. Zkoušky dospělosti dopadly úspěšně, pět maturantů získalo vysvědčení s vyznamenáním, ostatní prospěli.

Dne 30. června, v den rozdávání závěrečných vysvědčení, se konala oslava na závěr školního roku věnovaná vzpomínce mistra Jana Husa a Jana Žižky z Trocnova. O významu obou mužů pohovořil před všemi žáky profesor Josef Dvořák. Poté byla studentem VII. třídy Františkem Sadílkem zarecitována Sovova báseň Mládí Jana z Husince. Po skončení akce byla žákům rozdána vysvědčení a školní rok 1919/1920 byl ukončen.

Nový školní rok 1920/1921 byl zahájen dne 6. září roku 1920. Ne pouze radostné události se udály na gymnasiu na počátku školního roku, protože koncem září došla na rychnovské gymnasium smutná zpráva o skonu bývalého profesora ústava pana Karla Kopeckého, jenž na škole působil od roku 1877 do roku 1910, kdy byl na

---

²³ *Tamtéž*, s. 22.

²⁴ *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1919-20*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 22.

vlastní žádost penzionován. Smutečního obřadu se zúčastnili všichni členové profesorského sboru i všechno žactvo²⁵.

Podobně jako loňský rok, byl i v tomto školním roce 28. říjen, datum vzniku našeho samostatného státu, oslaven „slavnostmi, konanými po třídách. Po těchto domácích slavnostech zúčastnil se sbor se žactvem oslavy dne svobody na Starém náměstí.“²⁶ Po této slavnosti následovala na gymnasiu další akce u příležitosti 250. výročí úmrtí Jana Amose Komenského, která se konala dne 15. listopadu 1920. O Komenského životě a díle promluvil student VIII. třídy František Sadílek. Další slavnost se konala v den narozenin prvního československého presidenta T. G. Masaryka na rychnovském ústavu. S projevem oslavujícím život významného státníka vystoupil profesor František Kleiner. Slavnost byla ukončena zpěvem obou státních hymen. Poslední oslavou v tomto školním roce, tentokrát smuteční, byl akce konaná na začátku května roku 1921, během níž bylo studentům připomenuto tragické úmrtí „prvního ministra války, astronoma a národního osvoboditele Milana Rostislava Štefánika.“²⁷ Ve všech třídách promluvili učitelé českého jazyka o přínosu výše zmíněného státníka.

„Ve středu, dne 5. ledna 1921, rozlétna se po našich vlastech bolestná zvěst o skonu profesora Arnošta Denise. Památka věhlasného obhájce našich práv oslavena byla na ústavě po třídách, kde profesori češtiny věku žactva přiměřeným způsobem vysvětlili význam velikého Francouze a nejlepšího přítele našeho národa.“²⁸

První pololetí školního roku bylo ukončeno dne 31. ledna 1921 rozdělením pololetních vysvědčení. Druhé pololetí bylo zahájeno dalším dnem, tedy 1. února 1921.

V březnu navštívil školu odborný inspektor kreslení pan František Lepš a počátkem května provedl inspekci zemský školní inspektor pan Zdeněk Franta.

Dne 15. dubna 1921 schválila městské zastupitelstvo, aby „obec ke gymnasiu zřídila svým nákladem ulice a je udržovala a osvětlovala, usneseno dále zříditi

---

²⁵ *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1920/1921*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 21.

²⁶ *Tamtéž*, s. 21.

²⁷ *Tamtéž*, s. 22.

²⁸ *Tamtéž*, s. 21.

nákladem obecním uliční stoku ku svádění srážkových vod a zavést k novostavbě vodovod a v nové budově provést na náklad obce elektrické osvětlení.“²⁹

K maturitním zkouškám se přihlásilo všech 16 studentů závěrečného ročníku, kteří byli ke zkouškám všichni připuštěni. Písemné zkoušky se konaly od 9. do 11. května. Ústní zkoušky se konaly ve dnech 24. a 25. června za předsednictví ředitele rychnovského gymnasia pana Františka Svobody. Výsledky byly uspokojivé, 6 studentů získalo maturitní vysvědčení s vyznamenáním, 10 zbývajících maturitní zkoušky úspěšně složilo. Nedlouho poté byl školní rok ukončen dne 28. června 1921 rozdáním vysvědčení.

Následující školní rok 1921/1922 byl zahájen návratem studující mládeže do lavic dne 5. září 1921. Ale ještě během letních prázdnin dne 23. srpna oslavil československý spisovatel Alois Jirásek sedmdesáté narozeniny, což profesori českého jazyka připomněli žákům v prvních hodinách nového školního roku. Stejně tak bylo připomenuto stoleté výročí narození dalšího spisovatele Karla Havlíčka Borovského dne 31. října 1921. O několik dní dříve se celý profesorský sbor a všichni studenti zúčastnili slavnosti v Národním domě dne 28. října u příležitosti výročí vzniku samostatné československé republiky. V den narozenin prezidenta republiky T. G. Masaryka se konala oslava v prostorách školy, které se zúčastnili všichni učitelé i žáci. Jako každý rok, i v tomto školním roce bylo ve všech třídách dne 28. března roku 1922 třídními učiteli vzpomenuo na památku učitele národů Jana Amose Komenského.

Spis nařizující uzavření školy byl na gymnasium doručen koncem ledna a stálo v něm, že od 30. ledna do 12. února 1922 bude zastaveno vyučování na ústavu kvůli šířící se epidemii chřipky³⁰.

„Dne 15. dubna 1922 zemřel ve věku 77 let bývalý člen sboru Jan Vrtal, profesor VII. hodn. tř. v. v., jenž působil horlivě a neúnavně na zdejší ústavě od 16. února 1876 do 31. srpna 1907, kdy odešel do výslužby. Multis ille flebilis occidit.“³¹

---

²⁹ *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1912 – 1923.*

³⁰ *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1921-22, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 6*

³¹ *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1921-22, s. 6*

Dne 22. dubna 1922 ve 4. čísle Posla z Podhoří vyšel článek s titulem: „Ve věci stavby zdejšího gymnasia obdržela městská rada přípis, v němž se sděluje, že ministerstvo školství dává stavbu našeho gymnasia jako nejnnutnější mezi investice, které z anglické výpůjčky mají se zříditi, takže by po stránce finanční byla stavba zajištěna.“³²

V květnu 1922 v číslech 6³³. a 7³⁴. v Poslu z Podhoří vyšly články o plánovaném sjezdu maturantů z roku 1887. V novinách byl i jmenný seznam bývalých oktávánů a výzva pro rychnovské obyvatele, pokud někoho z nich znají a vědí jeho adresu, ať se obrátí na ředitelství gymnasia.

Dne 17. června vyšel v 12. čísle Posla z Podhoří o stavbě nové budovy gymnasia. „Od stavby této očekávalo se oživení mrtvého života zdejších, případně okolních řemeslníků, jichž obor má se stavbou co dělati. Zatím tedy jen prací zednických, betonářských, kamenických, tesařských a kovářských. Jest nyní na řemeslnících samých, aby si zaopatřili rozpočet a podmínky, tyto si řádně prostudovali a nabídku učinili. Jistě smíme doufat, že polit. zem. správa vezme zřetel na místní živnostnictvo, bude-li podmínkám vyhovovat a bude-li záruka, že práci dodá za cenu oferovanou.“³⁵

K maturitním zkouškám ve školním roce 1921/1922 se přihlásilo všech 23 studentů závěrečného ročníku. Písemná část se konala v termínu od 17. do 19. května 1922 a ústní část od 22. do 24. června 1922 za předsednictví ředitele gymnasia Františka Svobody. Maturitní zkoušku úspěšně složili všichni studenti k ní přihlášení. O průběhu a výsledcích maturit si mohli občané Rychnova nad Kněžnou přečíst ve 14. čísle Posla z Podhoří³⁶.

Školní rok 1922/1923 byl zahájen dne 4. září 1922.

V 26. čísle Posla z Podhoří ze dne 23. září byl napsán článek o pokračující stavbě nové budovy školy s titulkem *Stavba reálného gymnasia*. Obyvatelé Rychnova se v něm mohli dočíst, že by stavební práce byly rychlejší, kdyby celé dny neustále

---

³² *Ve věci stavby zdejšího gymnasia*, Posel z Podhoří, r. 36, č. 4, 1922, s. 2

³³ *Sjezd abiturientů z roku 1887*, Posel z Podhoří, r. 36, č. 6, 1922, s. 2.

³⁴ *Sjezd abiturientů zdejšího gymnasia z r. 1887 na paměť 35leté maturity*, Posel z Podhoří, r. 36, č. 7, 1922, s. 2.

³⁵ *Stavba gymnasia*, Posel z Podhoří, r. 36, č. 12, 1922, s. 2.

³⁶ *Ústní zkoušky dospělosti*, Posel z Podhoří, r. 36, č. 14, 1922, s. 2.

nepršelo. Obytná část pro ředitele gymnasia byla již téměř hotová, chyběla pouze střecha. Zpráva také seznamuje se záměrem stavitelů zastřešit celou stavbu do zimy, pokud jim bude přát počasí³⁷.

Den vzniku samostatné československé republiky byl oslaven v Národním domě 28. října 1922. Na oslavě promluvil profesor rychnovského gymnasia August Suchý, obsah proslovu pramen neuvádí, lze však s jistotou tvrdit, že hovořil o vzniku Československa a o nejdůležitějších osobách, které se za jeho vznik zapříčinily. Další oslava se na gymnasiu konala dne 7. března 1923 u příležitosti narozenin pana presidenta T. G. Masaryka.

Dne 25. listopadu 1922 vyšla v Poslu z Podhoří zpráva ohledně gymnasia. „Na počátku školního roku byla podána žádost k ministerstvu školství, aby vyšší gymnasium bylo proměněno v reálné gymnasium. Věřilo se, že žádosti bude vyhověno, neboť i novostavba gymnasijní pyšnila se novým titulem. Tyto dny přišlo ředitelství vyřízení – záporné, poněvadž jest nedostatek profesorů frančtiny.“³⁸

V průběhu února roku 1923 se na gymnasium donesla smutná o zavraždění ministra financí Aloise Rašína. V den pohřbu pana ministra, dne 21. února, byla uspořádána smuteční slavnost, při které promluvil prof. Dr. Karel Březina o významu zesnulého pro naši republiku.³⁹ Dá se s jistotou tvrdit, že podobné smuteční oslavy se konaly ve všech školách po celém Československu.

Dne 19. března 1923 se na městském zastupitelstvu jednalo o postoupení obecního pozemku a části pozemku pana Jaroše pro nové venkovní cvičiště u nové budovy gymnasia. „Pan starosta vysvětlil jednání s panem projektantem gymnasia panem doktorem Babuškou o rozšíření staveniště gymnasia, aby se mohlo u novostavby zřídit letní cvičiště, sdělil výsledek jednání v roce 1921 a přednesl žádost stavebního dozorstva, aby obec ku zřízení cvičiště darovala potřebný pozemek, aby dozorstvo mohlo vypracovati plán a rozpočet na upravení cvičiště a jeho oplocení. Sdělil, že by šlo o to, aby obec darovala na rozšíření cvičiště část obecního pozemku č. k. 986, od něhož větší část na stavbu se věnovala, a aby se od pana Jaroše přikoupila

---

³⁷ *Stavba reálného gymnasia*, Posel z Podhoří, r. 36, č. 26, 1922, s. 2.

³⁸ *Kolem gymnasia*, Posel z Podhoří, r. 36, č. 35, 1922, s. 2.

³⁹ *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn, za školní rok 1922-23*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 5.

část pozemku od pole č. k. 988 a sdělil zároveň, že pan Jaroš jest ochoten pozemek potřebný odprodati po 10 Kč jeden sáh, vyhrazuje si však, aby mu zbytek jeho pole byl zachován 3 m široký vjezd a aby si mohl hlínu odvézti. Přednesl pak návrh městské rady a finanční komise, aby pozemek od pana Jaroše za podmínek zde uvedených byl přikoupen a zároveň se zbytkem obecního pole č. k. 986 na zřízení cvičiště státní správě pro zdejší gymnasium darován. Návrh ten byl jednomyslně přijat.⁴⁰

V 15. čísle Posla z Podhoří ze dne 14. dubna 1923 byla otištěna zpráva o pracích na novostavbě rychnovského ústavu. „Stavba nové budovy gymnasijní utěšeně pokračuje, takže jest naděje na brzké její dokončení, po němž touží všechny místní školy i žactvo. Město samo získává reprezentační budovu, která se zvláště velmi pěkně vyjímá, pozorujeme-li ji silnicí od Spály do Smrtkovy třídy. Zásahu o tento utěšený postup stavby přísluší v prvé řadě p. staviteli V. Rudolfovi a spol., jenž se snaží upřímně o to, aby budovu mohl odevzdati co nejdříve jejímu účelu.“⁴¹

20. dubna 1923 zemřel v mladém věku 42 let profesor rychnovského gymnasia Václav Pokorný. Na ústavu působil od roku 1914. Pohřbu se zúčastnili všichni studenti i učitelé. Proslovu nad rakví zemřelého profesora se ujal profesor Otakar Dlab⁴².

Dne 23. června 1923 vyšel v Poslu z Podhoří článek o rychnovském gymnasiu, jehož titulek hlásal: Reálné gymnasium v Rychnově n. Kn. je radostnou skutečností! Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 8. června bylo rozhodnuto, že se rychnovský ústav stane reálným gymnasiem místo vyššího. Změna začne platit už v příštím školním roce pro první 3 třídy. Změny se týkají hlavně předmětů, ve III. třídě se bude vyučovat francouzštině místo řečtiny a v VI. a VII. třídě bude zavedena deskriptivní geometrie. Proměna gymnasia umožní také jeho absolventům studovat technické obory. Změna ale nebude platit pro celou školu, protože studenti, kteří budou v příštím školním roce ve IV. třídě a výše, dokončí školu jako vyšší gymnasium⁴³.

K maturitní zkoušce se přihlásilo všech 15 studentů VIII. třídy. Pisemná část zkoušky proběhla v termínu od 24. do 26. května 1923. Ústní část se konala 25. a 26.

⁴⁰ *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1923 – 1928*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 879, č. kn. 229.

⁴¹ *Stavba nové budovy gymnasijní*, Posel z Podhoří, r. 37, č. 15, 1923, s. 2.

⁴² *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1922-23*, s. 6.

⁴³ *Reálné gymnasium v Rychnově n. Kn. je radostnou skutečností*, Posel z Podhoří, r. 37, č. 25, 1923, s. 2.

června 1923 za předsednictví pana Aloise Leisra, člena zemské školní rady v Praze. Zkoušku dospělosti úspěšně složili všichni přihlášení studenti. O průběhu a výsledcích maturitních zkoušek si mohli občané přečíst v 26. čísle Posla z Podhoří vydaného dne 30. června 1923⁴⁴.

Vyučování ve školním roce 1923/1924 bylo zahájeno dne 3. září 1923. Podle nařízení ministerstva školství a osvěty se od nového školního roku muselo vyučovat německému jazyku i v I. třídě gymnasia.

Dne 22. září 1923 byl v Poslu z Podhoří otištěn článek o finanční pomoci státu k vnitřnímu vybavení gymnasia v Rychnově. „Rádi sdělujeme občanstvu a tím opravujeme nedávnou svou zprávu, jako by nové zařízení do gymnasia bylo ohroženo malou štědrostí vlády. K 38 500 Kč na náradí tělocvičné a k 39 000 Kč na vypravení ředitelny, sborovny a hovorňy přidal pan ministr financí 39 500 Kč na zařízení učeben pro fysiku a chemii, dále 39 000 Kč na kreslírnu, knihovny a místnosti učebních pomůcek, takže dohromady činí státní příspěvek 156 000 Kč. A tak máme naději, že dojde i na nové lavice, tabule, katedry ap., aby i prodlévání ve třídách bylo žákům a učitelům k radosti.“⁴⁵

Páté výročí vzniku samostatného československého státu bylo oslaveno ve všech třídách 27. října 1923. O den později se všichni studenti i učitelé zúčastnili oslavy konané v Národním domě v Rychnově nad Kněžnou. Další oslavy se na gymnasiu konaly během března. Zkraje března 1924 bylo na gymnasiu všem studentům připomenuto stoleté výročí narození našeho nejznámějšího hudebního skladatele Bedřicha Smetany. O životě a díle umělce promluvil k žákům profesor ústavu Otakar Dlab⁴⁶. V den 74. narozenin našeho pana presidenta T. G. Masaryka, tedy 7. března 1924, proběhla na škole oslavná akce k této radostné události. Slavnosti se zúčastnili všichni studenti i profesori. Na konci března bylo všem studentům ústavu

---

⁴⁴ *Maturitní zkoušky na rychnovském gymnasiu*, Posel z Podhoří, r. 37, č. 26, 1923, s. 2.

⁴⁵ *Vnitřní zařízení do gymnasijní novostavby*, Posel z Podhoří, r. 37, č. 38, 1923, s. 2.

⁴⁶ *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1923-24*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 6.

připomenuto vyučujícími českého jazyka výročí narození učitele národů Jana Amose Komenského⁴⁷.

Dne 3. listopadu 1923 byla v 44. čísle Posla z Podhoří publikovaná zpráva o plánovaném slavnostním otevření nové budovy gymnasia v Rychnově nad Kněžnou ve dnech 23. a 24. srpna 1924. Počítá se s hojnou účastí bývalých studentů gymnasia i studentů současných a také bývalých a stálých pedagogů, „jakož i rodáků rychnovských, kteří mají radost, že rodnému městu se dostalo tak skvělé budovy.“⁴⁸ Návštěvníci mohou také na akci napsat své vzpomínky na studentská či pracovní léta a tím obohatit chystaný almanach gymnasia. Dále se také mohou těšit na výstavu, která bude zachycovat dějiny rychnovského ústavu.

První pololetí školního roku bylo ukončeno 31. ledna 1924, druhé pololetí započalo o den později.

Dne 8. března byl v 10. čísle Posla z Podhoří uveřejněn článek o chystané srpnové gymnasijské slavnosti. Tato akce je „středem upřímného zájmu všech bývalých žáků ústavu, o němž svědčí přehojné literární vzpomínky na šťastnou dobu mládí studentského, které dosud byly poslány a stále docházejí pro chystaný Almanach.“⁴⁹

K maturitním zkouškám se přihlásilo všech 13 studentů VIII. třídy. Písemná část se konala od 19. do 21. května 1924. Ústní část v termínu 20. a 21. června 1924 za předsednictví zemského školního inspektora Zdeňka Franty. Maturitní zkoušku úspěšně složili všichni přihlášení studenti.

V den dokončení maturitních zkoušek uspořádali rychnovští maturanti věneček, jenž se konal jednak jako rozloučení žáků s gymnasiem a městem, jednak proto, že jeho výtěžek bude věnován na fond pro podporu chudých studujících na místním gymnasiu. O této akci se píše v 22. čísle Posla z Podhoří⁵⁰.

V 27. výstavním čísle Posla z Podhoří ze 17. srpna 1924 se píše o dlouho očekávané gymnasijské slavnosti, která se měla konat o týden později. „Slavnost otevření nové budovy st. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn., spojenou s oslavou 210leté památky založení ústavu pořádá pod protektorátem městské rady profesorský

---

⁴⁷ *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1923-24*, s. 6.

⁴⁸ *Slavnostní otevření nové budovy gymnasijské v Rychnově n. Kn.*, Posel z Podhoří, r. 37, č. 44, 1923, s. 2.

⁴⁹ *Gymnasijské slavnosti*, Posel z Podhoří, r. 38, č. 10, 1924, s. 2.

⁵⁰ *Věneček abiturientů rychnovského gymnasia*, Posel z Podhoří, r. 38, č. 22, 1924, s. 2.

sbor státního reálného gymnasia za laskavého spoluúčinkování místních osvětových spolků a korporací ve dnech 23. a 24. srpna 1924. Na slavnostní dny je svolán sjezd rychnovských rodáků, bývalých žáků a profesorů ústavu, aby se potěšili kulturním i hospodářským rozvojem města a zradostnili mysl svěžími vzpomínkami na krásné chvíle zlatého mládí.“⁵¹

---

⁵¹ *Slavnost otevření nové budovy st. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn.*, Posel z Podhoří, r. 38, č. 27, 1924, s. 2.

4. Od otevření nové budovy školy do jmenování Richarda Beringera ředitelem

4. 1. Do odchodu ředitele Františka Svobody

Školní rok 1924/1925 byl započat návratem studentů do školních lavic dne 3. září 1924. Brzy po začátku nového školního roku dne 11. září 1924 bylo všem studentům připomenuto učiteli dějepisu pětisté výročí úmrtí nejznámějšího husitského hrdiny Jana Žižky z Trocnova. K této příležitosti byla na škole uspořádána oslava, která byla zahájena husitskou písní Kdož jsou boží bojovníci, po zpěvu o Žižkovi promluvil před všemi žáky profesor Karel Březina, až nakonec byla akce ukončena zpěvem obou státních hymen⁵². O této pietní slavnosti je také zmínka v 36. čísle Posla z Podhoří z 18. října 1924⁵³.

Po celý školní rok se na rychnovském gymnasiu konaly různé slavnosti k důležitým momentům. Na konci září bylo ve všech třídách při hodině českého jazyka studentům připomenuto desáté výročí založení České družiny, první bojové skupiny Čechoslováků za první světové války ve Francii⁵⁴. Dále se dne 28. října na gymnasiu konala oslava u příležitosti šestého výročí vzniku samostatné československé republiky. Následně v březnu v den narození pana presidenta T. G. Masaryka se na ústavu konala slavnost k jeho 75. narozeninám. Slavnostní řeč k žákům pronesl profesor Josef Dvořák. Oslava byla zakončena zpěvem obou státních hymen. Až konečně se uskutečnila oslava u příležitosti 333. výročí narození učitele národů Jana Amose Komenského, které bylo všem žákům gymnasia připomenuto profesory českého jazyka dne 28. března 1925.

K maturitním zkouškám se přihlásilo všech 17 studentů VIII. třídy. Písemná část zkoušek se konala od 18. do 20. května 1925. Ústní část proběhla 12. a 13. června 1925 za předsednictví pana Františka Autraty, ředitele státního reformního reálného gymnasia v Litomyšli. Zkoušku dospělosti úspěšně vykonali všichni přihlášení studenti⁵⁵.

---

⁵² *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1924-25*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 5.

⁵³ *Žižkova oslava*, Posel z Podhoří, r. 38, č. 36, 1924, s. 2.

⁵⁴ *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1924-25*, s. 5.

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 6.

V 25. čísle Posla z Podhoří vyšla zpráva o chystané návštěvě prezidenta T. G. Masaryka v rychnovském okrese. Při své návštěvě Rychnova nad Kněžnou dne 22. června 1925 navštívil pan prezident nově otevřenou budovu gymnasia, kterou si celou osobně prohlédl⁵⁶. O návštěvě československého prezidenta na rychnovském ústavu se dále více nepíše ani ve výroční zprávě, ani o tom není zmínka v protokolech ze schůzí městského zastupitelstva či městské rady.

Pravidelné vyučování ve školním roce 1925/1926 bylo zahájeno 3. září 1925. Co se týká další organizace školního roku, tak první pololetí bylo zakončeno 30. ledna 1926. Druhé pololetí začalo dne 3. února 1926. A na konci února roku 1926 provedl zemský školní inspektor Ladislav Červenka celkovou inspekci na rychnovském gymnasiu. Žádná další kontrola nebyla v tomto školním roce na škole provedena.

Dne 28. října 1925 se všichni učitelé i studenti zúčastnili oslavy k 7. výročí založení samostatné československé republiky v Národním domě. Další slavnostní akcí byla oslava 76. narozenin prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka, která se konala dne 7. března 1926 v prostorách Národního domu v Rychnově nad Kněžnou, a které se zúčastnili všichni profesori i žáci. Jak již bývalo na konci března zvykem, promluvili učitelé českého jazyka ve všech třídách o osobě učitele národů Jana Amose Komenského. Poslední akcí školního roku 1925/1926 byla pietní vzpomínka na 50. výročí úmrtí významného českého národního buditele Františka Palackého, které se zúčastnili všichni profesori i studenti ústavu.

Ke konci února 1926 se na gymnasium donesla smutná zpráva, že „dne 23. února v noci zemřela náhle srdeční mrtvicí Jarmila Klimešová, žákyně IV. třídy. Profesorský sbor a žactvo doprovodily ji k poslednímu odpočinku na hřbitov rychnovský, uctivše památku její věnci a kyticemi.“⁵⁷

K maturitním zkouškám se přihlásilo všech 19 studentů VIII. třídy. Písemná část zkoušek se konala 17. – 19. května 1926. Ústní část proběhla v termínu od 16. do 18. června 1926 za předsednictví ředitele dívčího reformního reálného gymnasia

---

⁵⁶ *Návštěva p. prezidenta československé republiky T. G. Masaryka v Rychnově n. Kn. a v okrese rychnovském, Posel z Podhoří, r. 39, č. 25, 1925, s. 1.*

⁵⁷ *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1925-26, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 5.*

v Chrudimi Stanislava Kalandry. Zkoušku dospělosti úspěšně složili všichni přihlášení studenti. O výsledcích maturitních zkoušek informoval čtenáře článek vydaný v Poslu z Podhoří ze dne 19. června 1926⁵⁸.

Školní rok 1926/1927 začal dne 3. září 1926. Na gymnasiu byla zavedena nová organizační struktura výuky platná od listopadu 1926 do února 1927, podle které mělo vyučování trvat od 8.30 do 12.05 nebo do 13 hodin takovým způsobem, že první dvě hodiny byly 50 minutové, ostatní trvaly 45 minut⁵⁹. Je patrné, že se nově zavedený systém na škole neuchytil, v pramenu se však nedozvíme, z jakého důvodu. Krátce po Novém roce došla na ústav vyhláška ministerstva školství a národní osvěty, která nařizovala uzavření školy od 24. do 31. ledna 1927 kvůli epidemii chřipky. S koncem platnosti vyhlášky také skončilo první pololetí, takže ve vyučování se pokračovalo až 3. února, tedy až v druhém pololetí.

Dne 28. října 1926 se zúčastnili všichni studenti a celý profesorský sbor oslavy u příležitosti 8. výročí vzniku samostatné československé republiky konané v Národním domě. V pořadí druhá velká slavnost se na gymnasiu konala u příležitosti 77. narozenin presidenta osvoboditele T. G. Masaryka v Národním domě, které se zúčastnili všichni profesori i žáci a která se uskutečnila dne 7. března 1927. O konání a průběhu této slavnostní akce se mohli rychnovští obyvatelé dočíst ve 12. čísle Posla z Podhoří ze dne 19. března 1927⁶⁰. Jak se již stalo tradicí, na konci března připomněli všichni učitelé českého jazyka studentům význam osobnosti Jana Amose Komenského.

13. prosince se na gymnasium donesla tragická zpráva o úmrtí žákyně III. třídy Marie Nosálové ze Solnice, která podlehla dlouhé a těžké nemoci. Jejího pohřbu, který se konal 16. prosince 1926, se zúčastnili všichni její spolužáci i třídní učitel Otakar Dlab⁶¹.

---

⁵⁸ *Maturitní zkoušky*, Posel z Podhoří, r. 40, č. 25, 1926, s. 2.

⁵⁹ *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1926-27*, SOKA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 5 – přestávky mezi hodinami byly dlouhé 5, 15, 5 a 10 minut.

⁶⁰ *Oslava 77. výročí narozenin p. presidenta v našem městě a okolí*, Posel z Podhoří, r. 41, č. 12, 1927, s. 2.

⁶¹ *Tamtéž*, s. 5.

Na konci května, konkrétně dne 27. května 1927, došlo k volbě presidenta československé republiky, o čemž byli žáci rychnovského ústavu patřičně obeznámeni.

K maturitním zkouškám se přihlásili všichni studenti VIII. třídy, dohromady 20 žáků. Písemná část se konala 16. – 18. května a ústní část ve dnech 17., 18. a 20. června 1927 za předsednictví ředitele českého státního Jiráskova gymnasia v Praze Rudolfa Knížete. Maturitní zkoušku úspěšně složilo 19 studentů, poslednímu byla povolena opravná zkouška z jednoho předmětu na podzim roku 1927. I v tomto školním roce vyšla v Poslu z Podhoří zpráva o průběhu maturit, tentokrát v 26. čísle ze dne 25. června 1927⁶².

V novém školním roce 1927/1928 se studenti vrátili do svých tříd dne 3. září 1927. Školní rok byl organizován tak, že první pololetí bylo skončeno dne 31. ledna 1928 a druhé pololetí bylo zahájeno 3. února 1928. V závěru školního roku se na rychnovském gymnasiu uskutečnily dvě inspekce. Koncem dubna roku 1928 byla na škole provedena celková školní inspekce, kterou uskutečnil zemský školní inspektor Antonín Hrazdil. O měsíc později navštívil školu vicepresident zemského školního inspektorátu Rudolf Politzer, jenž si prohlédl celou budovu, kompletní sbírky a knihovnu gymnasia. Vedení školy se také staralo o to, aby byli studenti dostatečně obeznámeni o abstinenci, kterou propagoval Červený kříž a Masarykova liga. Přednášku na téma Tabák, alkohol a člověk studentům přednesl pan doktor Bradáč-Nežárecký⁶³.

S ohledem na významné datum 28. října 1927 se konala velká oslava u příležitosti 9. výročí vzniku samostatné československé republiky v Národním domě v Rychnově nad Kněžnou, které se zúčastnili všichni učitelé i žáci z gymnasia. Další velká slavnost se konala v den narození presidenta T. G. Masaryka u příležitosti jeho 78. narozenin, které se zúčastnili všichni profesori i studenti. Sláva se konala v rychnovském Národním domě, jako všechny podobné významné slavnostní události. Až konečně na konci března připomněli učitelé českého jazyka všech studentům význam osobnosti učitele národů Jana Amose Komenského.

---

⁶² *Maturitní zkoušky*, Posel z Podhoří, r. 41, č. 26, 1927, s. 2.

⁶³ *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1927-28*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 25.

Počátkem druhé třetiny března se ředitel gymnasia František Svoboda rozloučil se všemi studenty a učiteli a ukončil své působení na škole kvůli nastoupení na zasloužený odpočinek a následné stěhování do Prahy⁶⁴. Působil na rychnovském ústavu od roku 1917, nastoupil tedy krátce před velkým požárem gymnasia, stál v jeho čele během krizovým let, kdy se zpočátku nevědělo, zda vůbec bude nová budova gymnasia postavena, následně se čekalo na dokončení a otevření novostavby. Stal se také prvním ředitelem působícím ve funkci v nově postaveném reálném gymnasiu v Rychnově nad Kněžnou. Jeho odjezdu z vlakového nádraží se zúčastnilo mnoho lidí, přišli se s ním rozloučit a popřát mu klidné prožití důchodu v Praze.

K maturitním zkouškám se přihlásili všichni studenti VIII. třídy, celkem 20 studentů. Písemná část zkoušky se konala od 14. do 16. května 1928. Ústní část proběhla ve dnech 8., 9. a 11. června 1928 za předsednictví zemského školního inspektora Ladislava Seitla. Zkoušku dospělosti úspěšně složili všichni přihlášení studenti. V 25. čísle Posla z Podhoří ze dne 23. června 1928 byl publikován článek o průběhu těchto maturitních zkoušek⁶⁵.

4.2. Gymnasium bez ředitele

Počátek školního roku 1928/1929 byl stanoven na 4. září 1928. Naneštěstí prožil ústav na počátku nového školního roku dvě tragické události. Nejprve 13. září 1928 zemřela po krátké a těžké nemoci studentka VI. třídy Věra Ešpandrová. Poté 24. října 1928 zemřel žák IV. třídy Jaroslav Krulich, příčina jeho předčasného úmrtí není v pramenu zaznamenána. Obou smutečních obřadů se zúčastnili všichni profesori gymnasia a velká část studentů. Ohledně organizace školního roku bylo první pololetí ukončeno 31. ledna 1929, poté následovaly pololetní prázdniny do 3. února. Následující den bylo zahájeno druhé pololetí. Vyučování však bylo brzy znovu přerušeno díky nařízení ministerstva školství a národní osvěty od 16. do 28. února 1929 kvůli krutým mrazům. Pravidelné vyučování bylo obnoveno o den později. Během školního roku bylo na gymnasiu provedeno několik inspekcí vyučování a vybavení školy. První z nich byla vykonána dne 13. listopadu 1928 na vyžádání vedení

---

⁶⁴ *Tamtéž*, s. 25.

⁶⁵ *Maturitní zkoušky*, Posel z Podhoří, r. 42, č. 25, 1928, s. 2.

ústavu. Jednalo se o prohlídku nového náradí v tělocvičně a kolaudaci různých stavebních oprav na budově, což provedl státní technik z Hradce Králové Ing. Václav Kněžek⁶⁶. Druhou inspekci uskutečnil zkraje května v hodinách kreslení (dnes výtvarné výchovy) zemský školní inspektor Rudolf Pros⁶⁷. V tomto školním roce to byla jediná inspekce vyučovacích hodin provedená na rychnovském gymnasiu.

U příležitosti vzniku Československa se na škole konala oslava k památce desátého výročí trvání samostatné republiky. Před žáky promluvil profesor Březina. O den později se všichni profesori a mnoho studentů ústavu zúčastnili oslavy pro širokou veřejnost pořádané rychnovskou osvětovou komisí v Národním domě. Následně se konala oslava na rychnovském gymnasiu dne 7. března k 79. narozeninám presidenta T. G. Masaryka, které se zúčastnili všichni profesori i žáci ústavu. Projevu se opět zhostil profesor Březina, jenž hovořil o přínosu pana presidenta československé republiky⁶⁸. Na konci března promluvili vyučující českého jazyka ve všech třídách o osobě Jana Amose Komenského a jeho významu pro české národní vědomí. Počátkem května, konkrétně 4. května 1929, se konala poslední akce tohoto školního roku, při které promluvili k žákům třídní učitelé o osobě Milana Rastislava Štefánika. Obdobně to muselo probíhat i na ostatních školách po celé československé republice.

K maturitní zkoušce se přihlásilo všech 16 studentů VIII. třídy. Písemná část zkoušky se konala od 16. do 18. května 1929. Ústní část proběhla 10. a 11. června 1929 za předsednictví ředitele státního reformního reálného gymnasia v Litomyšli Františka Austry. Zkoušku dospělosti úspěšně vykonalo všech 16 studentů⁶⁹.

Vyučování ve školním roce 1929/1930 bylo zahájeno dne 4. září 1929. První pololetí bylo ukončeno dne 31. ledna, načež následovaly pololetní prázdniny. Druhé pololeté bylo zahájeno dne 3. února 1930. Na konci ledna 1930 navštívil rychnovské gymnasium ministerský rada doktor Jindřich Racek. Zúčastnil se dohromady 7 vyučovacích hodin.

---

⁶⁶ *Výroční zpráva stát. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1928-29*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 6.

⁶⁷ *Tamtéž*, s. 7.

⁶⁸ *Tamtéž*, s. 7.

⁶⁹ *Tamtéž*, s. 7.

Na konci září, konkrétně dne 27. září 1929, se na gymnasiu konala oslava u příležitosti tisíciletého výročí smrti svatého Václava⁷⁰. Akce se konala v kreslírně školy, začala recitací básně od Karla Tomana s názvem 27. září, kterou přednesla žákyně VIII. třídy Božena Sýkorová, následně o životě a skutcích svatého Václava promluvil profesor Pospíšil, načež byla slavnost ukončena hromadným zpěvem písně Chorál sv. Václava⁷¹. Následovala slavnost k jedenáctému výročí vzniku samostatné československé republiky, která byla oslavena na gymnasiu dne 26. října 1929. Slavnosti se zúčastnili všichni profesori i studenti. Slavnostní řeč pronesl profesor Karel Březina⁷². Další velká akce se na gymnasiu konala dne 7. března 1930 u příležitosti 80. narozenin presidenta osvoboditele T. G. Masaryka. Slavnost měla bohatý program, začala proslovem profesora Březiny, následovaly recitace básní, zpěvy národních písní a přednášky o životě presidenta Masaryka od studentů ústavu. Akce byla zakončena zpěvem národních hymen. Během března se na ústav donesla tragická zpráva o úmrtí velkého českého spisovatele Aloise Jiráska. Ihned byl na budově školy vyvěšen černý prapor a všichni učitelé českého jazyka promluvili při vyučování o velkém autorovi mnoha románů. Pohřbu českého umělce v Praze se zúčastnili profesori Janele a Černý. Pohřbu v Hronově profesori Březina, Černý a Hejn. Dále bylo na konci března, jako již tradičně každý školní rok, připomenuto profesory českého jazyka výročí narození Jana Amose Komenského. Poslední oslava školního roku proběhla na začátku května, během níž promluvili třídní profesori před všemi žáky o osobě Milana Rastislava Štefánika a jeho významu pro vybudování samostatného československého státu.

Poslední listopadový den roku 1929 promluvili k žákům učitelé dějepisu o československo-jihoslovenské vzájemnosti⁷³. Vysvětlení, proč se studenti vychovávali k úctě k jugoslávskému království, je nasnadě, Jugoslávie byla naším blízkým spojencem díky tzv. Malé dohodě. Poslední únorový den roku 1930 byli studenti rychnovského gymnasia poučeni profesorem Pospíšilem o významu tohoto dne, na

---

⁷⁰ V této letech se ještě všichni domnívali, že sv. Václav byl zavražděn v roce 929. Dnes se předpokládá, že byl zavražděn až o 6 let později, tedy v roce 935.

⁷¹ *Výroční zpráva stát. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1929-30*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 27.

⁷² *Tamtéž*, s. 27.

⁷³ *Tamtéž*, s. 27.

který připadá 10. výročí sepsání ústavy Československa⁷⁴. Obdobná událost, jako byla ta týkající se Jugoslávie, se na škole uskutečnila na konci první třetiny května, při které promluvili učitelé dějepisu o československo-rumunské vzájemnosti⁷⁵. Důvod k výchově studentů k úctě k Rumunsku je shodný jako u Jugoslávie, protože Rumunsko bylo naším blízkým spojencem a třetím členem Malé dohody.

K maturitním zkouškám se přihlásilo všech 15 studentů VIII. třídy. Písemná část se konala od 20. do 22. května 1930. Ústní část proběhla 20. a 21. června 1930 za předsednictví ředitele státního akademického gymnasia v Praze pana Františka Lakomého. Zkoušku dospělosti úspěšně získalo 14 studentů, poslednímu byla povolena opravná zkouška z jednoho předmětu na podzim roku 1930. O výsledcích zmíněných maturitních zkoušek podala informaci zpráva z 26. čísla Posla z Podhoří vydaného dne 28. června 1930⁷⁶.

Dne 2. srpna 1930 vyšel v Poslu z Podhoří článek o jmenování nového správce rychnovského gymnasia Richarda Beringera. Autor zprávy cituje sdělení v tábořském Českém Jihu: „Prof. Richard Beringer odchází z Tábora, aby se ujal řízení státního reálného gymnasia v Rychnově nad Kněžnou. Rodák z Písku, působil v Č. Budějovicích, v Náchodě a od r. 1908 při státní reálce v Táboře. Za dvaadvacetiletou působnost v našem městě získal osobně i jeho rodina úctu a přátelství nejširší veřejnosti. Osobně velice milý a ušlechtilý pan profesor Beringer naklonil sobě srdce žactva, jemuž byl osobním rádcem a přítelem. Získal tím i úcty rodičů, kteří v něm poznali jednoho z nejsvědomitějších vychovatelů svých dětí. Rovněž i v kolegiu profesorů požíval p. profesor Beringer pro svoji rozšafnost důvěry. V občanském životě byl styk s ním velice příjemný, neboť okouzloval přirozenými vlastnostmi ušlechtilého ducha a srdce.“⁷⁷

---

⁷⁴ *Tamtéž*, s. 28.

⁷⁵ *Tamtéž*, s. 28.

⁷⁶ *Maturitní zkoušky*, Posel z Podhoří, r. 44, č. 26, 1930, s. 2.

⁷⁷ *Na státním reálném gymnasiu v Rychnově n. Kn.*, Posel z Podhoří, r. 44, č. 31, 1930, s. 2.

5. Třicátá léta na gymnasiu do vzniku Protektorátu Čechy a Morava

5. 1. První polovina třicátých let (1930 – 1934)

Na začátku školního roku 1930/1931 začalo platit nařízení ministerstva školství a národní osvěty vydané 16. června 1930. Zmíněné nařízení upravovalo seznam předmětů v I. a II. třídě gymnasií. V tomto školním roce se změna týkala pouze I. třídy, ve které byla zrušena latina, naopak byl zaveden dějepis a zpěv. Vyučování samotné bylo zahájeno dne 3. září 1930⁷⁸. Školní rok byl organizován tak, že první pololetí bylo ukončeno 31. ledna, poté byly pololetní prázdniny a druhé pololetí započalo dne 3. února 1931. Během roku bylo na škole vykonáno několik inspekcí. První z nich v druhé polovině září provedl zemský školní inspektor Ladislav Seitl. Na konci října byla provedena inženýrem okresního úřadu kolaudace nového parního kotle, který byl pořízen pro sprchy v tělocvičně. Poslední byla provedena na konci ledna 1931 na žádost ředitelství prohlídka vybavení v tělocvičně státním technikem Ing. Václavem Kněžkem. Dále bylo kvůli nařízení okresního úřadu gymnasium od 26. do 28. března uzavřeno kvůli epidemii spalniček.

Památka vzniku samostatného Československa byla na škole oslavena dne 28. října 1930. Proslov k žákům pronesla profesorka Anna Podrázská-Snížková. Jako druhá v pořadí se na gymnasiu konala oslava k 81. narozeninám prvního československého presidenta T. G. Masaryka přesně v den jeho narození, tedy 7. března 1931. Před studenty promluvil o osobě presidenta profesor Jaroslav Pospíšil. Toho dne večer se zúčastnil celý profesorský sbor a studenti z Rychnova slavnosti pořádané místní osvětovou komisí. Dále bylo v den úmrtí Aloise Jiráska, tedy 12. března, učiteli českého jazyka studentům připomenuto první výročí skonu tohoto velkého českého spisovatele. Dne 4. května připomněli třídní učitelé studentům osobnost Milana Rastislava Štefánika, stejně tak jako jeho zásluhy o vznik samostatné československé republiky.

---

⁷⁸ *Výroční zpráva st. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1930-31*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49, s. 25.

Na začátku prosince pronesli učitelé dějepisu nebo českého jazyka ke všem studentům proslov o československo-jihoslovanské vzájemnosti⁷⁹. Důvodem bylo úzké spojení mezi Československem a Jugoslávií v rámci Malé dohody. A obdobně začátkem května promluvili učitelé dějepisu před studenty o významu československo-rumunské vzájemnosti⁸⁰.

Velmi smutná zpráva se donesla na gymnasium, že „dne 28. ledna zemřel v Praze ve věku 73 let Josef Trubl. Působil na zdejším gymnasiu od 1. září 1894 nepřetržitě až do 1. června 1916, kdy byl dán na vlastní žádost na trvalý odpočinek. Odešel v něm otcovský přítel, dobrý vůdce a rádce našich bývalých žáků, kteří mu za jeho vpravdě otcovskou péči a dobré srdce opláceli svou upřímnou láskou. Vděčná budiž mu paměť!“⁸¹

K maturitním zkouškám se přihlásili všichni studenti VIII. třídy, tedy 22 studentů. Písemná část zkoušky se konala od 20. do 23. dubna 1931. Ústní část proběhla 16., 17. a 18. června za předsednictví ředitele státního reálného gymnasia v Praze-VIII. Karla Hlavinky. Zkoušku dospělosti úspěšně složilo 21 studentů, jednomu byla povolena opravná zkouška z jednoho předmětu na podzim roku 1931⁸².

Začátkem školního roku 1931/1932 vstoupilo v platnost nařízení ministerstva školství a národní osvěty z června roku 1930, které upravovalo seznam předmětů v I. a II. třídě gymnázií, reálných gymnázií, reformních reálných gymnázií a reálek. Na rychnovském ústavu byla zrušena latina ve II. třídě a byl zaveden zpěv⁸³.

Přijímací zkoušky do školního roku 1931-1932 se uskutečnily na konci června roku 1931 a opravné zkoušky se konaly 1. září 1931, o den později proběhl definitivní zápis všech studentů pokračujících i nových. Řádné vyučování bylo zahájeno 3. září.

Během školního roku proběhlo mnoho promítání filmů, jak československých, tak zahraničních. Ke konci října se promítal film s názvem *Za rodnou hroudu*. „Dne 16. prosince byl předváděn český zvukový přírodopisný a cestovatelský film *Na lovů*

---

⁷⁹ *Tamtéž*, s. 25.

⁸⁰ *Tamtéž*, s. 26.

⁸¹ *Tamtéž*, s. 26.

⁸² *Tamtéž*, s. 27.

⁸³ *Jubilejní výroční zpráva st. čsl. reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou 1932*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 42, č. kn. 42, kart. 5, s. 60.

tygrů v Indii s reprodukovanou přednáškou cestovatele MgPh. Vil. Němce.⁸⁴ Další filmy nesly názvy Karel Havlíček Borovský, Veliká cesta (o kolonizaci Spojených států amerických), Himačal (o výstupu na Himaláje), Psohlavci podle románu Aloise Jiráska, Technika a rušení rozhlasu a film Aloha-oe o krajině na Havajských ostrovech.

Vedle filmů navštívili studenti rychnovského ústavu také mnoho výstav. Na konci září navštívili výstavu ovoce a zemědělských plodin, kterou pořádala zemědělská jednota v Rychnově nad Kněžnou. „Dne 19. prosince navštívili žáci IV. - VIII. třídy v průvodu svých učitelů výstavu originálů akad. malíře Józsefa Mikšeho.“⁸⁵

Velké oslavy se ve škole konaly dne 28. října na počest vzniku samostatného československého státu s bohatým doprovodným programem. „Dne 7. března se konala oslava 82. narozenin p. presidenta T. G. Masaryka v hodinách vyučovacích v kreslárně společně pro celý ústav způsobem důstojným a s opravdovou radostí, při níž promluvil žák VIII. tř. Jaroslav Vanický Čím jest nám studentům Masaryk a poté ve formě doslovu ředitel ústavu.“⁸⁶ V tomto školním roce se také uskutečnila oslava na počest 340. narozenin Jana Amose Komenského. Dne 4. května bylo také vzpomenuo výročí památky generála M. R. Štefánika.

V únoru roku 1932 proběhl studentský ples na podporu chudých studentů na zdejšímu gymnasiu. O přípravách na tento ples se mohli rychnovští občané dočíst v 5. čísle Posla z Podhoří ze dne 30. ledna 1932⁸⁷.

Dne 5. března 1932 vyšla v Poslu z Podhoří zpráva o jubileu „prvé maturity u nás. Letos v létě bude tomu plných šedesát roků, kdy byla na zdejšímu, tehdy ještě obecním gymnasiu konána první maturitní zkouška. Na 1500 aprobovaných abiturientů rozešlo se od těch dob ze síní gymnasijských a od zeleného sukna stolu zkoušky zralosti, na 1500 pionýrů duševní práce, pokroku a vzdělání je po dlouhá léta chloubou našeho malého města.“⁸⁸

Jelikož byla Francie naším nejsilnějším spojencem, není divu, že se rychnovské gymnasium snažilo udržovat kontakt s francouzskými studenty. Proto si také 18

---

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 60.

⁸⁵ *Tamtéž*, s. 60.

⁸⁶ *Tamtéž*, s. 61.

⁸⁷ *Studentský ples*, Posel z Podhoří, r. 46, č. 5, 1932, s. 2.

⁸⁸ *Jubileum první maturity u nás*, Posel z Podhoří, r. 46, č. 10, 1932, s. 2.

vybraných žáků školy stále dopisovalo s žáky z Francie. Pramen neuvádí, z jaké školy byli Francouzi, ale dá se s jistotou tvrdit, že z gymnasia nebo gymnasiu podobné školy. Též není ve zdroji uvedeno, z jakého francouzského města studenti pocházeli⁸⁹.

Od 1. dubna 1932 došlo ke změně začátku vyučování na ústavě na osm hodin a deset minut kvůli novému jízdnímu řádu vlaku, který jezdil ze Solnice.

V prvních dnech měsíce května provedl školní inspektor pan Ladislav Červenka inspekci reálných předmětů. Další inspekci provedl na konci května pan Václav Hvězda, děkan z Vamberka na hodinách římskokatolického náboženství. Též v květnu se konaly pro studenty i studentky přednášky lékařů z Rychnova na téma Pohlavní choroby a Ochrana proti tuberkulóze a O škodlivosti alkoholu.

Na počátku června roku 1932 se konaly oslavy k 60. výročí prvních maturit, které proběhly na rychnovském gymnasiu. Byl připraven velký doprovodný program, hudbu obstaral hudební odbor Sokola. Na konec oslavy studenti gymnasia sehráli divadelní veselohru od Václava Klimenta Klicpery Rohovín Čtverrohý⁹⁰.

K maturitním zkouškám se přihlásili všichni studenti i studentky posledního ročníku, tedy celkem 24 žáků. Písemná část maturitní zkoušky se konala koncem dubna roku 1932 a ústní část počátkem června téhož roku. Předsedou komise byl zvolen vrchní školní rada Ladislav Seitl. Konečné výsledky se dají hodnotit kladně – 8 studentů získalo maturitní vysvědčení s vyznamenáním a 14 jich maturitu úspěšně složilo. Dvěma studentům byla povolena opravná zkouška na podzim roku 1932⁹¹.

Na začátku školního roku 1932-1933 vešel v platnost výnos ministerstva školství a národní osvěty z května 1932, podle něhož se mění seznam vyučovacích předmětů ve III. a IV. třídách na gymnáziích, reálných gymnáziích, reformních reálných gymnáziích a reálek. V tomto školním roce se tento výnos týkal jen III. třídy reálného gymnasia, když v této třídě byla zavedena latina, úplně nový předmět rýsování a byly změněny osnovy dějepisu a matematiky⁹².

---

⁸⁹ *Jubilejní výroční zpráva st. čsl. reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou 1932*, s. 61.

⁹⁰ *Tamtéž*, s. 61.

⁹¹ *Tamtéž*, s. 62.

⁹² *Výroční zpráva st. čsl. reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou 1932-33*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 43, č. kn. 43, kart. 5, s. 14.

Vyučování v novém školním roce 1932/1933 započalo dne 3. září roku 1932. Dne 9. září bylo na ústavu vzpomenu dvacáté výročí úmrtí Jaroslava Vrchlického. 27. září přednesl profesor Otmar Vaňorný žákům rychnovského gymnasia výklad o antickém spisovateli Vergiliovi.

V den výročí vzniku československé republiky 28. října byla pro všechny studenty gymnasia připravena slavnost v kreslíně, která byla k tomuto účelu patřičně upravena a vyzdobena. O důležitosti tohoto dne k žákům promluvil profesor František Seidel. Program slavnosti byl velmi bohatý, studenti školy recitovali české i slovenské básně a zpívali národní písně. Slavnost byla ukončena státními hymnami. Večer předtím, tedy dne 27. října, se zúčastnil pedagogický sbor a velká část žactva veřejné slavnostní akce u příležitosti našeho osvobození, která se uskutečnila pod patronátem místní osvětové komise⁹³. Další velká oslava na rychnovském gymnasiu byla uspořádána dne 7. března 1933 u příležitosti 83. narozenin prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Slavnost se opět konala v kreslíně, která byla pro tuto příležitost náležitě připravena. Žákyně VIII. třídy Marie Mervartová měla o prezidentu připravenou řeč, kde připomněla jeho přínos při založení československé republiky. V dalším průběhu oslavy hrál školní orchestr skladby od známých českých i zahraničních skladatelů a dále byly recitovány básně českých i světových básníků. Na konci března promluvili učitelé češtiny a dějepisu o přínosu Jana Amose Komenského pro českou literaturu a historii. Počátkem dubna hovořili ke studentům učitelé tělesné výchovy o důležitosti čistoty, jejich přednáška byla konána pod záštitou Československého červeného kříže⁹⁴. Na začátku května učitelé dějepisu připomněli studentům památku výročí úmrtí generála Milana Rastislava Štefánika, dále promluvili o významu letectví v moderní době.

Československý červený kříž na ústavě pod vedením profesora Aloise Černého a profesorky Anny Podrázské-Snížkové zaslal příspěvek pro menšinové školy do Stráže nad Ohří, Olešnice a Meziměstí. Příspěvek byl převážně ve formě použitého

---

⁹³ *Tamtéž*, s. 14.

⁹⁴ *Tamtéž*, s. 16.

oblečení, ale například škola ve Stráži nad Ohří dostala i finanční pomoc ve výši 146 korun československých⁹⁵.

Vánoční prázdniny trvaly od 23. prosince do 2. ledna roku 1933. Téměř ihned po vánočních prázdninách uspořádal Spolek pro podporu chudých studujících studentský ples, který měl velký úspěch a byl hojně navštíven širokou rychnovskou veřejností.

Na únor 1933 připadala významná výročí našich předních spisovatelů. Bylo to přesně 25 let od smrti Svatopluka Čecha a 80 let od narození Jaroslava Vrchlického. Zasluhou profesorů Weisse a Hejna byla v učebně dívčích ručních prací připravena výstava obou velkých českých spisovatelů. Výstava těchto děl trvala od 1. do 10. března a navštívili ji všichni studenti gymnasia i ostatních rychnovských škol. Navíc mohla tuto povedenou výstavu navštívit pouze v neděli dne 5. března i širší veřejnost⁹⁶. O této výstavě informuje čtenáře článek vydaný v Poslu z Podhoří ze dne 4. března 1933⁹⁷.

V průběhu celého školního roku byly žákům gymnasia promítány různé filmy, například zeměpisný film *Cesta kolem světa*, přírodopisné filmy *Svět zvířat* a *Ráj zvířat* či lyžařský film *Bílé opojení*.

Dne 9. května 1933 uspořádal profesor Dvořák žakovský *Polský večer*, který se těšil hojně návštěvě jak žáků, tak veřejnosti. Na programu byla přednáška o česko-polské vzájemnosti, recitace básní od nejvýznamnějších polských básníků a také zpěv polských písní. Večer byl ukončen československou a polskou národní hymnou. O tomto večeru se píše i v Poslu z Podhoří ze dne 6. května 1933. Ve sdělení se můžeme dočíst nejen o programu večera, ale také o navazování vztahů mezi oběma zeměmi: „V tisíci dnešní doby naše republika navazuje srdečnější styky s Polskem a Poláci stejně poznávají, že v nás najdou mocnou oporu ve svých snahách. Je jisto, že se oba slovanské státy, polský a československý, tím více sblíží, čím více se budou jejich občané poznávat. Je radostné, že naše studentská mládež skutkem osvědčuje slovanské cítění a dává občanstvu příležitost seznámiti se s polskou kulturou.“⁹⁸ O den

---

⁹⁵ *Tamtéž*, s. 14.

⁹⁶ *Tamtéž*, s. 15.

⁹⁷ *Výstava díla Svatopluka Čecha a Jaroslava Vrchlického*, Posel z Podhoří, r. 47, č. 9, 1933, s. 2.

⁹⁸ *Polský večer*, Posel z Podhoří, r. 47, č. 18, 1933, s. 2

později se konala podobná přednáška, tentokrát o československo-rumunské vzájemnosti.

Ve dnech od 25. do 28. června roku 1933 byla uspořádána v kreslírně gymnasia výstava mimoškolních žákovských prací za přispění učitelského sboru⁹⁹.

K maturitní zkoušce se přihlásili všichni studenti VIII. třídy, tedy 12 žáků a 7 žákyň. Písemná část maturitní zkoušky se konala na konci dubna roku 1933. Ústní část zkoušky dospělosti proběhla v červnu stejného roku za předsednictví ředitele státního československého reálného gymnasia v Náchodě pana Jindřicha Spala. Celkové výsledky byly více než uspokojivé, 3 studenti získali maturitní vysvědčení s vyznamenáním, 14 žáků vykonalo maturitní zkoušku úspěšně a dvěma studentům povolen opravný termín na podzim roku 1933. O výsledcích maturitních zkoušek se mohli rychnovští občané dočíst v 24. čísle Posla z Podhoří ze dne 17. června 1933¹⁰⁰.

Školní rok 1933/1934 začal 4. září roku 1933. Již 12. srpna 1933 vyšla v Poslu z Podhoří zpráva o vzniku paralelních tříd u sekundy a tercie místního gymnasia. Toto otevření paralelních tříd bylo dovoleno na základě rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty. V I. třídě nebyla paralelka otevřena, protože nebyl dostatek studentů¹⁰¹.

Během měsíců září a října navštívili studenti rychnovského gymnasia častokrát promítání poučných filmů v místním biografu. V těchto měsících měli studenti také možnost zúčastnit se kurzů sestavování modelů letadel pod záštitou Dorostu Masarykovy letecké ligy.

Vznik samostatného Československa 28. října roku 1918 byl oslaven pedagogickým sborem a studenty poslední dvě vyučovací hodiny 27. října roku 1933. Slavnost byla doprovázena recitacemi českých a slovenských básní a zpěvem písní od tuzemských autorů. Na závěr oslavy byly zpívány státní hymny. O den později celý učitelský sbor a žáci žijící v Rychnově a blízkém okolí navštívili oslavu dne vzniku samostatné republiky, jež se konala v Obecním domě. Uspořádala jí místní osvětová komise. Na počátku měsíce března, konkrétně dne 7. března 1934, se konala na

⁹⁹ *Výroční zpráva st. čsl. reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou 1932-33*, s. 17.

¹⁰⁰ *Po maturitách*, Posel z Podhoří, r. 47, č. 24, 1933, s. 2.

¹⁰¹ *Pobočky při sekundě a tercii zdejšího gymnasia*, Posel z Podhoří, r. 47, č. 32, 1933, s. 2.

rychnovském gymnasiu oslava 84. narozenin prezidenta T. G. Masaryka, která byla doprovázena bohatým programem, který připravili studenti gymnasia spolu se svými profesory. Slavnost byla uspořádána v učebně výtvarné výchovy, která byla pro tuto příležitost vhodně připravena a ozdobena. Následovaly velké slavnostní akce během května 1934. Počátkem května 1934 bylo připomenuto patnácté výročí tragické smrti generála Miroslava Rastislava Štefánika. Proslov před všemi studenty pronesl profesor František Seidel, který promluvil o osobě Štefánika a o jeho zásluhách při vzniku československé republiky¹⁰². Dne 15. května byla uspořádána oslava na počest 100. výročí narozenin slavného českého hudebního skladatele Bedřicha Smetany a zároveň vzpomenuo třicáté výročí úmrtí dalšího slavného skladatele Antonína Dvořáka. Na konci května, konkrétně 30., připomněli učitelé dějepisu ve všech třídách 500. výročí bitvy u Lipan.

V říjnu a listopadu byly pořádány pro studenty VI. – VIII. tříd taneční hodiny pod vedením tanečního mistra Františka Mühlbacha z Vysokého Mýta, při kterých byly žákům vštěpovány nejen taneční dovednosti, ale také správné společenské chování a vystupování.

Dne 9. listopadu vyhovělo ministerstvo školství a národní osvěty návrhu pedagogického sboru a obecního úřadu v Rychnově nad Kněžnou a udělilo gymnasiu „čestný název Pelclovo státní čsl. reálné gymnasium v Rychnově n. Kn.“¹⁰³ Na začátku prosince roku 1933, konkrétně dne 2. prosince, vyšel v Poslu z Podhoří článek s názvem „Pelclovo gymnasium v Rychnově n. Kn. Na žádost naší obce a ředitelství zdejšího gymnasia schválil ministr školství a národní osvěty Dr. Ivan Dérer, aby naše gymnasium neslo název Pelclovo státní československé reálné gymnasium. Žádosti bylo vyhověno v těchto dnech a nový název může náš ústav užívat již ve školním roce 1933-34, tedy ihned.“¹⁰⁴

V prosinci roku 1933 promluvili ve všech třídách školy učitelé dějepisu o důležitosti československo – jihoslovanské vzájemnosti. V květnu roku 1934 opět

---

¹⁰² *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. 1933-34*, s. 7.

¹⁰³ *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. 1933-34*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 44, č. kn. 44, kart. 5, s. 5.

¹⁰⁴ „*Pelclovo gymnasium*“ v *Rychnově n. Kn.*, Posel z Podhoří, r. 47, č. 48, 1933, s. 2.

k žákům promluvili učitelé dějepisu, tentokrát o československo-rumunské vzájemnosti.

Dva týdny před Vánocemi zaslal Dorost československého červeného kříže rychnovského gymnasia pod vedením profesorů Černého a Podrázské-Snížkové pět velkých balíků věcí menšinovým školám ve Stráži nad Ohří, Olešnici v Orlických horách a Meziměstí.

Vánoční prázdniny začaly 23. prosince a skončili 2. ledna následujícího roku. První pololetí skončilo 31. ledna 1934, poté byly pololetní prázdniny a vyučování v druhém pololetí bylo zahájeno 5. února 1934. Krátce nato, dne 10. února, uspořádal Spolek pro podporu chudých studentů v pořadí třetí studentský ples, jenž se těšil hojně návštěvě studentstva i veřejnosti.

Začátkem března, přesně dne 8. března, uspořádalo Studentské sdružení rychnovského gymnasia Lužickosrbský večer s bohatým doprovodným programem. Akce začala v 8 hodin večer, uskutečnila se v Národním domě a byla hojně navštívena obyvateli města i lidmi z blízkého okolí¹⁰⁵. O této události informuje občany Rychnova zpráva v Poslu z Podhoří ze dne 24. února 1934, ve které se píše blíže o programu večera: „Na pořadu je přednáška, hudba, zpěv, recitace a luž. tance. Rychnovskou veřejnost jistě potěší slovanské cítění našich studentů a hojnou návštěvou projeví zájem o nejmenší větev slovanskou, která si v německém moři statečně uhazuje svoji národnost a svůj svéráz.“¹⁰⁶

V měsíci dubnu přednášel profesor chemie Ladislav Janota studentům gymnasia i místní chlapecké měšťanské školy o chemických bojových látkách a ochraně proti nim.

Písemné maturitní zkoušky studenti skládali na konci dubna roku 1934. Ústní zkoušky se konaly počátkem června 1934 za předsednictví ředitele gymnasia v Chrudimi pana Stanislava Kalandry. Maturitní zkoušky vykonalo úspěšně všech 15 žáků a žákyň závěrečného ročníku. O výsledcích maturitních zkoušek se mohli rychnovští občané dozvědět z Posla z Podhoří vydaného dne 16. června 1934¹⁰⁷.

---

¹⁰⁵ *Výroční zpráva Pelcova státního čl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. 1933-34, s. 7.*

¹⁰⁶ *Lužickosrbský večer, Posel z Podhoří, r. 48, č. 8, 1934, s. 2.*

¹⁰⁷ *Po maturitách na Pelcově gymnasiu, Posel z Podhoří, r. 48, č. 24, 1934, s. 2.*

5. 2. Druhá polovina třicátých let (1935 – 1939)

Vyučování ve školním roce 1934/1935 bylo zahájeno dne 5. září roku 1934. Ještě před začátkem školního roku bylo výnosem ministerstva školství a národní osvěty povoleno otevření paralelním tříd ve II., III. a IV. ročníku gymnasia¹⁰⁸. Organizace školního roku byla následující: vánoční prázdniny trvaly od 23. prosince do 2. ledna roku 1935. Druhé pololetí školního roku bylo zahájeno 5. února 1935.

Dne 18. října proběhla v budově školy pietní vzpomínka na jugoslávského krále Alexandra I., jenž byl zabit při atentátu ve francouzském městě Marseille. O osobě zesnulého krále promluvila před všemi studenty profesorka dějepisu Anna Podrázská-Snížková. O pár dní později, přesněji 27. října, se ve školní budově konala další vzpomínková akce, tentokrát však ve veselejším duchu. Jednalo se o připomenutí dne vzniku samostatné československé republiky. Při oslavě byly recitovány básně československých autorů, zpívány národní písně a slavnost byla zakončena státní hymnou. Těsně před Vánocemi v roce 1934 připomněli třídní učitelé studentům stoleté výročí státní hymny *Kde domov můj?* Oslava u příležitosti 85. narozenin pana presidenta Masaryka se na gymnasiu konala dne 6. března. Akce se konala v místnosti školní kreslírny, kterou pečlivě vyzdobili studenti ústavu k účelu slavnosti. Projevu se zhostil před všemi studenty profesor František Seidl¹⁰⁹. Téhož dne večer se profesorský sbor a velká část studentů zúčastnila veřejné slavnostní akce pořádané rychnovskou osvětovou komisí. Druhého dne měli studenti den prázdnin. Na začátku května připomněli učitelé dějepisu žákům ve všech třídách výročí úmrtí generála M. R. Štefánika. O několik dní později vzpomněli učitelé všem žákům důležitost československo – rumunské vzájemnosti a zapojení Rumunska do Malé dohody.

V roce 1934 uběhlo přesně 200 let od narození významného národního buditele a rychnovského rodáka Františka Martina Pelcla. V komisi připravující slavnost k této události byli i zástupci učitelského sboru z gymnasia, profesor Josef Dvořák dokonce jako její předseda. Akce odstartovala dne 29. července v budově gymnasia otevřením různých výstav. Letní část oslavy vyvrcholila 19. srpna průvodem učitelského sboru, studentů a bývalých studentů k místu, kde původně stála budova piaristického

¹⁰⁸ *Výroční zpráva Pelcova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1934 – 35*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 45, č. kn. 45, kart. 5, s. 5.

¹⁰⁹ *Tamtéž*, s. 8.

gymnasia. Zde byla slavnostně uvedena nová pamětní deska připomínající zakladatele školy, rok jejího vzniku i rok tragického požáru školy, jenž vedl k jejímu zničení a přestěhování gymnasia na nové místo, kde stojí dodnes. Jako řečník zde vystoupil profesor doktor Otokar Fischer, děkan filosofické fakulty Karlovy univerzity. „Při podzimní oslavě vzdala i studentská mládež hold památce Pelclově slavnostní akademií v předvečer úmrtního dne Pelclova 10. listopadu, při níž za gymnasium promluvil jeho ředitel Richard Beringer o Fr. M. Pelclovi a jeho velikém, příkladném buditelském významu. Druhého pak dne po dopoledním matinée k počtě Pelclově, na němž promluvil univ. prof. dr. Miloslav Hýsek, zúčastnilo se studentstvo za vedení ředitele a členů prof. sboru průvodu k rodnému domku Pelclovu a položilo věnec k pomníku velikého našeho buditele, čímž slavnosti byly skončeny.“¹¹⁰

V závěru první dekády prosince se konala první schůze rodičovského sdružení, při které proběhly volby do výboru sdružení. Jako jeho předseda byl zvolen pan Ing. Jaroslav Hovorka z Německé Rybné. Z profesorského sboru byli do výboru zvoleni profesor Josef Dvořák a profesorky Anna Podrázská-Snížková a Marie Hejnová-Kučerová.

Spolek pro podporování chudých studentů na gymnasiu v Rychnově nad Kněžnou uspořádal 16. února v pořadí již čtvrtý studentský ples, jehož výtěžek byl použit právě na potřeby chudých žáků ústavu¹¹¹.

Dne 9. května se konal pohřeb studenta šestého ročníku Blahomíra Čížka, syna profesora Jindřicha Čížka, jenž podlehl svým zraněním, které utrpěl při posledním sokolském sletu. Smutečního obřadu se zúčastnilo celé osazenstvo školy. Na pohřbu promluvil ředitel ústavu Richard Beringer, třídní učitel zesnulého studenta Eduard Weis a spolužák zemřelého B. Černošous.

Koncem června, přesně dne 22. června, byli žáci rychnovského gymnasia poučeni o tom, jak se mají chovat při případných náletech bombardovacích letadel. Poučení provedl vyšší důstojník československé armády, v pramenu však není uvedeno jeho jméno ani hodnost¹¹².

---

¹¹⁰ *Tamtéž*, s. 6.

¹¹¹ *Tamtéž*, s. 8.

¹¹² *Tamtéž*, s. 9.

Dne 28. června bylo rozdáváno vysvědčení všem žákům, ale ještě před jejich rozdáním pronesli všichni třídní učitelé žákům řeč o mistru Janu Husovi. Po rozdání vysvědčení byl školní rok 1934/1935 ukončen.

Maturitních zkoušek se ve školním roce 1934/1935 zúčastnilo celkem 30 studentů. Písemná část se konala ve dnech 24. – 27. dubna 1935. Ústní část se konala v termínu od 12. do 15. června 1935 za předsednictví profesora gymnasia ve Vysokém Mýtě Jana Koláře. 27 studentů úspěšně složilo zkoušku dospělosti, třem zbývajícím byla povolena opravná zkouška z jednoho předmětu na podzim roku 1935. O průběhu a výsledcích zkoušek dospělosti informuje zpráva vydaná dne 22. června 1935 v Poslu z Podhoří¹¹³.

Vyučování ve školním roce 1935/1936 započalo 4. září 1935. Již 10. srpna 1935 vyšlo v Poslu z Podhoří sdělení o otevření paralelních tříd na rychnovském gymnasiu v novém školním roce. Ministerstvo školství a národní osvěty povolilo vznik paralelních tříd u I., III., IV. a V. ročníku na Pelclově reálném gymnasiu. „Bude mít tedy náš ústav po prázdninách celkem 12 tříd s více než 350 žáky a žákyněmi.“¹¹⁴

Na začátku druhé poloviny září se zúčastnil celý profesorský sbor pohřbu rabína Hermana Kohna, jenž na rychnovském gymnasiu vyučoval izraelské náboženství. Další tragická událost se stala na Boží hod svatodušní, kdy „zemřela v Německé Rybné u rodičů velmi hodná a pilná žákyně třídy III. B zdejšího ústavu Hanička Matějčíková podlejší v mladistvém věku 14 jar zákeřné chorobě po nedlouhém trvání. Zvěčnělou svou milou spolužákyni doprovodily dne 4. června na poslední cestě v Německé Rybné všichni žáci a žákyně tříd III. b a III. a, vedeni profesorem Msg. Ludvíkem Novotným a prof. Vlastou Červinkovou a prof. Růženou Hanákovou.“¹¹⁵

Dne 8. října roku 1935 se celá škola zúčastnila smuteční akce u příležitosti prvního výročí úmrtí jugoslávského krále Alexandra I., jenž byl zabit atentátníkem ve francouzském Marseille. Jugoslávie byla blízkým spojencem Československa, proto lze tvrdit, že podobné smuteční akce se uskutečnily ve všech školských zařízeních po celé československé republice. V rámci oslav založení samostatné československé

¹¹³ *Po maturitách na našem gymnasiu*, Posel z Podhoří, r. 49, č. 25, 1935, s. 2.

¹¹⁴ *Pobočky zdejšího gymnasia v r. 1935-36*, Posel z Podhoří, r. 49, č. 32, 1935, s. 2.

¹¹⁵ *Tamtéž*, s. 9.

republiky uspořádala Jednota československé obce legionářské pro studenty gymnasia promítání filmu *Za československý stát*. Školní oslava na tento památný den se uskutečnila dne 26. října za účasti všeho žactva a celého profesorského sboru. Dne 28. října se vyučující spolu s místními žáky účastnili veřejné slavnosti v Národním domě pořádanou pobočkou Osvětové komise v Rychnově nad Kněžnou. Na začátku března se konala v rychnovském Národním domě velká oslava u příležitosti 86. narozenin prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. Z gymnasia se slavnosti zúčastnili všichni profesori i studenti. Jako každý školní rok, tak i letos na konci března promluvili učitelé dějepisu ve všech třídách gymnasia o významu učitele národů Jana Amose Komenského. V průběhu května vyučující ve všech třídách vzpomněli několika významným událostem. Zkraje května bylo připomenuto výročí úmrtí československého generála Milana Rastislava Štefánika. Dne 9. května učitelé promluvili o československo – rumunské vzájemnosti a významu Malé dohody¹¹⁶. Až konečně se v den narozenin prezidenta republiky Edvarda Beneše, 28. května, konala slavnostní akce v Národním domě, které se zúčastnili všichni žáci i profesori rychnovského gymnasia. O osobě prezidenta přede všemi promluvil profesor ústavu Vladimír Kleprlík.

„V den volby pana presidenta republiky dne 18. prosince byly vyvěšeny na budově ústavu státní vlajky a žactvo ústavu v jednotlivých třídách s velikým zájmem vyslechlo rozhlasové vysílání průběhu slavnostního aktu v době dvou posledních vyučovacích hodin, opatřivši si přijímače buď vlastní z domova, nebo vypůjčené od místních obchodníků s radiovými přijímači.“¹¹⁷

Na počátku nového roku, přesně dne 4. ledna, uspořádal Spolek pro podporu chudých studujících ve spolupráci s celým profesorským sborem v pořadí již V. studentský ples, jehož celý výtěžek byl použit na účely výše zmíněného Spolku.

Druhé pololetí školního roku bylo zahájeno dne 5. února 1936. Zkraje nového pololetí se konalo pochodové cvičení v rámci branné výchovy studentů. Žáci byli rozděleni do 4 oddílů, které byly vedeny vždy jedním ze starších studentů pod

---

¹¹⁶ *Tamtéž*, s. 8.

¹¹⁷ *Výroční zpráva Pelcova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1935 – 36*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 46, č. kn. 46, kart. 5, s. 7.

dozorem profesorů. Cvičení se konalo v okolí Lukavice a Skuhrova nad Bělou. Jeho účelem byl výcvik ve čtení map a orientace v terénu¹¹⁸.

V polovině června navštívil gymnasium a promluvil ke studentům IV. – VII. tříd štábní kapitán z ministerstva národní obrany J. Rousek o protiletadlové obraně civilního obyvatelstva a názorně ukázal použití plynových masek¹¹⁹.

Na konci školního roku, konkrétně dne 27. června, promluvili třídní učitelé o památce mistra Jana Husa a poté rozdali studentům vysvědčení.

K maturitní zkoušce se přihlásilo všech 11 studentů VIII. třídy. Písemná část se konala ve dnech 20. – 23. dubna roku 1936. Ústní část se konala ve dnech 3. – 4. června 1936 za předsednictví zemského školního inspektora Ladislava Seitla. 9 studentů úspěšně složilo maturitní zkoušku, dvěma zbývajícím povolena opravná zkouška z jednoho předmětu na podzim roku 1936. Dne 6. června 1936 vyšel v Poslu z Podhoří článek o výsledcích a průběhu maturit na rychnovském gymnasiu¹²⁰.

Školní rok 1936/1937 započal dne 3. září 1936. V tomto školním roce bylo na gymnasiu otevřeno celkem pět paralelních tříd v I., II., IV., V. a VI. ročníku¹²¹. Školní rok byl uspořádán tak, že první pololetí bylo ukončeno dne 31. ledna 1937, následovaly pololetní prázdniny, po nich začalo dne 7. února druhé pololetí. Během roku, konkrétně v polovině března, provedl inspekci odborný školní inspektor pro tělesnou výchovu Ferdinand Horák. Další inspekce byla na gymnasiu provedena v květnu vrchním školním inspektorem a referentem rychnovského ústavu Ladislavem Seitlem.

Počátkem září, přesně dne 10. září, se všichni profesori i studenti zúčastnili slavnostního uvítání nové vojenské posádky v Rychnově nad Kněžnou. Tento prapor nesl jméno po velkém českém spisovateli Aloisi Jiráskovi.

Vedení školy a celý profesorský sbor uspořádal slavnostní akci k počtě doktora Otmana Vaňorného, významného překladatele Homérových a Vergiliových děl, která se uskutečnila dne 22. října 1936. Při této příležitosti předal starosta města Karel

---

¹¹⁸ *Tamtéž*, s. 7.

¹¹⁹ *Tamtéž*, s. 9.

¹²⁰ *Po maturitách na našem ústavě*, Posel z Podhoří, r. 50, č. 23, 1936, s. 2.

¹²¹ *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1936-37*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 47, č. kn. 47, kart. 5, s. 5.

Rathouský oceněnému diplom čestného občanství v Rychnově nad Kněžnou. O životě doktora Vaňorného promluvil ředitel ústavu Richard Beringer¹²². O této události se mohli rychnovští občané s předstihem dozvědět díky zprávě vydané v Poslu z Podhoří dne 17. října 1936¹²³. Osmnácté výročí vzniku samostatné československé republiky bylo oslaveno o několik dní později dne 27. října 1936 dopoledne v Národním domě v Rychnově nad Kněžnou. Akce se zúčastnil celý profesorský sbor i všichni studenti. V posledním listopadovém a prvním prosincovém dni pronesli učitelé českého jazyka či dějepisu ve všech třídách projev o československo-jihoslovanské vzájemnosti a o osobě tragicky zemřelého krále Alexandra Sjednotitele¹²⁴. V úplném závěru prvního pololetí promluvili učitelé dějepisu ve všech třídách o nedávno zemřelém vynikajícím českém historikovi Josefu Pekařovi.¹²⁵ Na začátku března se na škole konala oslava u příležitosti 87. narozenin prvního československého presidenta T. G. Masaryka. Slavnostní řeč před studenty pronesl profesor Vladislav Kleprlík. V několika prvních dnech dubna roku 1937 vzpomněli učitelé českého jazyka ve všech třídách na právě zemřelého českého spisovatele a literárního kritika F. X. Šaldu. Dne 4. května 1937 připomněli učitelé dějepisu ve všech třídách výročí úmrtí generála Milana Rastislava Štefánika a promluvili o jeho osobě a životě. Dále „dne 10. května vyložili dějepisci ve všech třídách význam československo-rumunské vzájemnosti a zdůraznili význam Malé dohody pro zabezpečení míru v Evropě.“¹²⁶ Až konečně byla dne 28. května v posledních dvou vyučovacích hodinách uspořádána oslava u příležitosti 53. narozenin presidenta doktora Edvarda Beneše. Slavnost se konala v tělocvičně gymnasia a byl připraven bohatý program hudební, recitační a dramatický. Vše v provedení studentů školy.

Na počátku ledna roku 1937 uspořádal Spolek pro podporu chudých studujících v pořadí již VI. studentský ples, který byl opět hojně navštíven a setkal se v Rychnově s pozitivním ohlasem.

Na gymnasium se donesly velmi smutné zprávy ohledně úmrtí studentů, tomto školní rok lze nazvat tragický, protože během něho vyhasly 3 mladé životy. Nejprve si

---

¹²² *Tamtéž*, s. 5.

¹²³ *Večer k počtě prof. dr. Vaňorného*, Posel z Podhoří, r. 50, č. 42, 1936, s. 2.

¹²⁴ *Výroční zpráva Pelcova státního čl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1936-37*, s. 6.

¹²⁵ *Tamtéž*, s. 7.

¹²⁶ *Tamtéž*, s. 9.

30. ledna při lyžování způsobil smrtelná zranění student VIII. třídy Josef Hafner. Jeho pohřeb se konal 3. února, kterého se zúčastnili ředitel ústavu, celý profesorský sbor a hojná část studentů. Dne 14. února zemřela po rychlé a prudké nemoci doma ve Vamberku žákyně III. třídy Tonicčka Mertová. Jejího pohřbu se zúčastnila velká část profesorského sboru a mnoho studentů gymnasia¹²⁷. Dne 19. dubna 1937 zemřel ve Vamberku po dlouhé a těžké plicní chorobě student VII. třídy Jan Melka. Pohřeb se konal 22. dubna a zúčastnili se ho všichni studenti gymnasia i celý profesorský sbor. Nad hrobem studenta promluvil ředitel školy Richard Beringer¹²⁸.

Na začátku června měl na ústavu přednášku MUDr. Adolf Uhlíř o pohlavních nemocech ke studentům VII. a VIII. třídy. O pár dní později, 11. června, promluvil ke všem žákům MUDr. Karel Řehořovský o ochraně proti tuberkulóze a o abstinenci.

K maturitním zkouškám se přihlásilo všech 15 studentů VIII. třídy. Písemná část se konala 14. – 17. dubna roku 1937. Ústní část se konala ve dnech 14. a 15. června 1937 za předsednictví ředitele státního československého reálného gymnasia v Pardubicích Václava Opatrného. Zkoušku dospělosti úspěšně vykonalo 13 studentů, jednomu studentovi byla povolena opravná zkouška z jednoho předmětu na podzim 1937. Poslední zbývající přihlášený student se k ústní zkoušce nedostavil z důvodu nemoci. O tom, jak dopadly maturitní zkoušky v tomto školním roce, byli rychnovští občané informováni díky sdělení v Poslu z Podhoří ze dne 19. června 1937¹²⁹.

Školní rok 1937/1938 byl zahájen návratem studentů do svých tříd dne 4. září 1937. Organizace roku vypadala tak, že první pololetí školního roku bylo ukončeno 29. ledna 1938, druhé pololetí bylo započato 7. února téhož roku. V polovině října provedl vrchní školní rada pan doktor Klement Salač inspekci na rychnovském gymnasiu.

Krátce po začátku nového školního roku „hluboce zarmoutila celý náš ústav zpráva, že nás opustil, navždy odešel náš veliký vůdce a učitel president Osvoboditel T. G. Masaryk. Tato zpráva byla 14. září 1937 ihned oznámena v první hodině žákům jednotlivých tříd a učiněn k nim proslov o panu presidentovi, jeho životním díle a

---

¹²⁷ *Tamtéž*, s. 8.

¹²⁸ *Tamtéž*, s. 8.

¹²⁹ *Tři vyznamenání a jeden reparát*, Posel z Podhoří, r. 51, č. 25, 1937, s. 2.

významu. Dne 17. září uspořádal ústav školní smuteční slavnost za zesnulého pana presidenta Osvoboditele o 10. hod. dopol. ve velkém sále Národního domu. Tryzny se zúčastnilo veškeré žactvo ústavu, ředitel a celý profesorský sbor.¹³⁰

Oslava k výročí vzniku samostatné československé republiky se uskutečnila dne 27. října roku 1937, tradičně se konala v rychnovském Národním domě. V den narození prvního československého presidenta T. G. Masaryka, tedy 7. března, se konala slavnost na vzpomínku jeho nedožitych 88. narozenin. Padesáté čtvrté narozeniny pana presidenta Edvarda Beneše byly na gymnasiu oslaveny dne 28. května v sále tělocvičny, které se zúčastnili všichni profesori i studenti¹³¹.

V dubnu 1938 dorazily na gymnasium dvě velmi smutné zprávy. 24. dubna zemřela doma žákyně třídy III. A Jaruška Hofmanová. Jejím pohřbu se zúčastnil veškerý učitelský sbor a velká část studentstva. O pár dní později, 28. dubna 1938, zemřel v Praze pan František Svoboda, bývalý ředitel rychnovského gymnasia. Na zdejším ústavě působil jako ředitel od 1. dubna 1917 až do konce školního roku 1927/1928. Učitelský sbor uspořádal na jeho počest smuteční slavnost, které se zúčastnilo celé žactvo. V 19. čísle Posla z Podhoří ze dne 7. května se píše o pohřbu bývalého rychnovského ředitele Františka Svobody. Čtenáři plátku se dozvěděli, že se s váženým pánem přišla rozloučit „také deputace profesorského sboru Pelclova st. čsl. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn. Se zesnulým se rozloučil krásnou řečí prof. V. Hejn za ústav a všechny jeho bývalé žáky, kteří vzpomínají vděčně svého otcovského ředitele. Loučili jsme se s ním nyní po druhé. Ponejprve před 10 lety, kdy odcházel od nás na odpočinek do Prahy a kdy byly již oceněny jeho zásluhy o naše gymnasium, nyní naposled. V nejtěžších dobách válečných byl jmenován ředitelem na zdejším ústavě. Bylo to 1. dubna 1917. Když rok nato vyhořela stará alma mater, nastalo ústavu 6 strastných let nekonečných petic a vyjednávání o stavbu nové gymnasijní budovy. V té době vedl ústav rukou neobyčejně pevnou a obezřetnou. V roce 1924 se ujímá svého úřadu jako první ředitel v moderně postavené školní budově, kde působil poctivě a svědomitě do r. 1928. Za 37 leté vynikající zásluhy ve škole se mu dostalo zvláštního díku a čestného uznání od ministerstva školství a národní osvěty při

¹³⁰ *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1937-38, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 48, č. kn. 48, kart. 5, s. 5.*

¹³¹ *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1937-38, s. 6.*

odchodu do výslužby. Nyní odešel navždy tento opravdový přítel studující mládeže.¹³²

Školní rok byl ukončen dne 22. června 1938, kdy byla studentům rozdána vysvědčení. K maturitní zkoušce se přihlásili všichni studenti VIII. třídy, celkem tedy 23 studentů. Písemná část zkoušky se konala v termínu od 20. do 23. dubna 1938. Ústní část se konala ve dnech 16. – 19. května 1938 za předsednictví vrchního školního rady pana doktora Klementa Salače. Úspěšně maturitní zkoušku složili všichni přihlášení studenti. Zprávy o průběhu a výsledku maturit podal rychnovským občanům článek vydaný v Poslu z Podhoří dne 21. května 1938¹³³.

Školní rok 1938/1939 bylo zahájen návratem studující mládeže do lavic dne 3. září 1938. První pololetí školního roku bylo ukončeno 31. ledna 1939, poté následovaly pololetní prázdniny a vyučování v druhém pololetí bylo započato dne 6. února 1939. V druhé polovině září provedl na ústavu inspekci jeho referent vrchní školní rada pan doktor Klement Salač, podobně jako v minulém školním roce, kdy inspekci vykonal v říjnu. Počátkem června 1939 vykonal inspekci v hodinách zpěvu odborný inspektor Václav Vosyka.

V den prvního výročí úmrtí prvního československého presidenta T. G. Masaryka, tedy 14. září 1938, se konala smuteční akce, při které si studenti i vyučující ústavu poslechli program vysílaný pražským rozhlasem po celém území Československa¹³⁴. Na začátku března připomněli vyučující českého jazyka ve všech třídách 89. výročí narozenin prvního československého presidenta T. G. Masaryka. Počátkem dubna 1939 byli studenti pečlivě upozorněni na nebezpečí, které může vzniknout se zavedením jízdy vpravo¹³⁵. Dne 20. dubna, v den 50. narozenin říšského vůdce Adolfa Hitlera, měli studenti školy prázdniny a na budově ústavu byly vyvěšeny státní vlajky.

V listopadu, konkrétně 19., roku 1938 bylo v Poslu z Podhoří vydáno sdělení, že profesorský sbor rychnovského gymnasia byl rozšířen o 2 profesory, o Karla Baška

¹³² *Pohřeb p. ředitele Františka Svobody*, Posel z Podhoří, r. 52, č. 19, 1938, s. 2.

¹³³ *Maturity s pěti vyznamenanými*, Posel z Podhoří, r. 52, č. 21, 1938, s. 2.

¹³⁴ *Výroční zpráva Pelclova státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1938-39*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 49, č. kn. 49, kart. 5, s. 8.

¹³⁵ *Tamtéž*, s. 8.

a Rolanda Schwarze. Oba dříve působili na školách, které se nacházely v Sudetech. Profesor Bašek vyučoval na československém státním reálném gymnasiu v Opavě a profesor Schwarz přišel do Rychnova z Úpice, kam bylo přeloženo československé státní reálné gymnasium po začlenění Trutnova do Sudet¹³⁶.

V Poslu z Podhoří publikovaném dne 11. února 1939 byla otištěna zpráva nesoucí titulek: „17 učitelek odešlo ze škol v okrese! Na národních školách v rychnovském okrese se dobrovolně vzdalo služby 8 vdaných literních učitelek a jednu zemská školní rada propustila. Ze vdaných učitelek domácích nauk odešla 1 dobrovolně, 1 byla přeložena do výslužby a 1 propuštěna. Mimo to byly ještě 2 svobodné učitelky pensionovány. Na těchto školách bylo pak umístěno v našem okrese celkem 18 učitelských sil ze zabraného území, a to 13 mužů a 5 žen. Na veř. odb. škole pro ženská povolání v Rychnově n. Kn. se vzdaly dobrovolně místa 2 vdané odb. učitelky a na Pelclově st. reál. gymnasiu 1 vdaná profesorka. Odešlo tedy v pololetí celkem 17 učitelek ze škol v našem okrese.“¹³⁷ O týden později, tedy 18. února, bylo publikováno sdělení navazující na oznámení z 11. února 1939: „Z gymnasia odešly 2 profesorky. K naší zprávě v min. čísle dodáváme, že z Pelclova st. reálného gymnasia odešly 31. ledna dobrovolně dvě profesorky. Náhrada za ně dosud přidělena nebyla.“¹³⁸

V prvních dnech měsíce května roku 1939 byl studentům v hodinách vlastivědy kladen důraz na význam cestovního ruchu a na jeho hospodářskou důležitost. Dále byli žáci upozorněni, že se mají k návštěvníkům z cizích zemí chovat s patřičnou zdvořilostí a ochotou¹³⁹. Není třeba zmiňovat, že těmito návštěvníky jsou myšleni němečtí vojáci okupující Protektorát Čechy a Morava.

K maturitním zkouškám se přihlásili všichni studenti VIII. tříd, dohromady 46 studentů. Písemná část zkoušky se konala ve dnech 12. – 15. dubna 1939. K ústní části maturity bylo připuštěno 44 studentů a uskutečnila se v termínu od 12. do 17. června 1939 za předsednictví státního profesora při zemské školní radě v Praze Václava Klaboucha. Zkoušku dospělosti úspěšně vykonalo 43 studentů, jednomu studentovi

---

¹³⁶ *Dva profesori ze zabraného území*, Posel z Podhoří, r. 52, č. 47, 1938, s. 2.

¹³⁷ *17 učitelek odešlo ze škol v okrese*, Posel z Podhoří, r. 53, č. 6, 1939, s. 2.

¹³⁸ *Z gymnasia odešly 2 profesorky*, Posel z Podhoří, r. 53, č. 7, 1939, s. 2.

¹³⁹ *Výroční zpráva Pelclova státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1938-39*, s. 8.

povolena opravná zkouška z jednoho předmětu na podzim roku 1939. O výsledcích zkoušek dospělosti byla rychnovská veřejnost informována díky článku vydanému v Poslu z Podhoří ze dne 24. června 1939¹⁴⁰.

---

¹⁴⁰ *12 vyznamenaných při maturitách*, Posel z Podhoří, r. 53, č. 25, 1939, s. 2.

6. Gymnasium v období Protektorátu Čechy a Morava

6. 1. Školní rok 1939/1940

O prázdninách v roce 1939, dne 1. července toho roku, bylo v Poslu z Podhoří publikováno sdělení s titulem Útěk ze středoškolského studia. Autor článku uvádí, že v tomto školním roce se na střední školy hlásí méně studentů a je tomu tak proto, že v době Protektorátu měli vystudovaní lidé špatné vyhlídky na budoucnost. Pokles počtu žáků se samozřejmě dotkl i rychnovského gymnasia, kde ubylo celkem 55 studentů. Je to také po dlouhé době, kdy se u I. třídy nebude otevírat paralelní třída. Celkový počet žáků na začátku nového školního roku činí jen 423, ačkoliv koncem minulého školního roku měla škola 478 žáků¹⁴¹.

V červnu roku 1939 se konaly přijímací zkoušky do prvního ročníku na gymnasiu v Rychnově nad Kněžnou. Do prvního ročníku bylo přijato 31 studentů. Opravné zkoušky se konaly 1. září a pravidelné vyučování bylo zahájeno 4. září. Ve všech ročnících kromě I. třídy se v tomto roce otevírají paralelní třídy, takže bylo celkem 15 tříd. Proto bylo nutné použít pro učebny tříd také chemické laboratoře a posluchárny, přírodopisné posluchárny, jedné místnosti fyzikálního kabinetu, místnosti pro ruční práce a místnosti pro přespolní žáky¹⁴². Podle výnosů ministerstva školství a osvěty bylo v tomto školním roce rozhodnuto, že žáci sedmých a osmých ročníků si musí zvolit jeden předmět z nabídky buď německé konverzace, nebo deskriptivní geometrie. Další výnos určil, že tělesná výchova bude vyučována místo 2 hodin týdně 4 hodinami týdně s tím, že dvě hodiny po jedné hodině budou zařazeny mezi předměty dopoledne a zbývající dvě hodiny jako dvouhodinová výuka na jedno odpoledne¹⁴³.

6. září roku 1939, krátce po vypuknutí druhé světové války, se uskutečnila mimořádně důležitá porada profesorského sboru, která se dohodla vzhledem ke vzniklé situaci na následujících pěti opatřeních:

- 1) Žáci se mohou pohybovat po ulicích jen do 7 hodin večer. Po tomto čase se na ulicích mohou procházet jen ti studenti, kteří k tomu mají vážný důvod.

---

¹⁴¹ *Útěk ze středoškolského studia*, Posel z Podhoří, r. 53, č. 26, 1939, s. 2.

¹⁴² *Kronika Pelcova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 4, č. kn. 4, kart. 1, s. 4.

¹⁴³ *Tamtéž*, s. 4.

- 2) Studentům bylo zakázáno chodit kolem budovy pošty, která byla obsazena jednotkami SA a kolem budovy byly rozmístěny hlídky. Výjimku měli žáci, kteří bydleli blízko pošty, šli na poštu nebo tudy procházeli s rodiči.
- 3) Navštívit divadla či kina mohou studenti jen v odpoledních hodinách, večer pouze s rodiči.
- 4) Celý profesorský sbor musel přislíbit, že bude dohlížet na to, aby žáci tato opatření dodržovali,
- 5) Rodiče všech studentů musejí být o těchto opatřeních informováni¹⁴⁴.

Každý třídní učitel musel své žáky upozornit vhodným způsobem, že se nesmí žádným způsobem podílet na oslavách ke dni 28. října, kdy byla založena samostatná Československá republika. Studenti nemají pokládat věnce ani květiny k pomníkům národního významu a ihned po škole mají jít domů bez zbytečného potulování na ulicích. „Avšak třebaže park před budovou gymnasijní byl v tyto dny hlídán četnictvem, byl pomník padlých postavený v tomto parku ráno dne 28. října 1939 posněžen květy chrysanthem a zářil světly svící; i ve třídách se objevily na tabulích křídou psané různé nápisy a hesla vzpomínající dnů svobodné republiky, presidentů T. G. Masaryka a Dra Beneše. Všichni žáci přišli toho dne do školy ve svátečním obleku.“¹⁴⁵

Na počátku listopadu byl na rychnovském gymnasiu otevřen kurz správné češtiny, o nějž byl velký zájem z řad studentstva. Krátce po jeho otevření byl zrušen díky vydání zákazu všech schůzí a přednášek.

„Hluboce dojata a sklíčeno bylo všechno naše žactvo i profesoři hrůznou zprávou pražského rozhlasu dne 17. listopadu, která stroze ohlašovala, že vysoké školy v Praze byly na 3 roky uzavřeny, 9 akademiků zastřeleno a větší počet vzat do vazby. Byl mezi popravenými i někdejší abiturient zdejšího ústavu z roku 1933, primus tehdejší oktávy, MUC Jan Černý, rodák ze Žamberka a starosta Spolku českých mediků.“¹⁴⁶ Den nato, 18. listopadu, byl vydán zákaz všech divadel, biografů a uzavřena byla knihovna i veřejná čítárna. Ředitel ústavu pan Zippe byl povolán na městský úřad, kde mu bylo sděleno, že je také vydán zákaz shlukování, tudíž že

---

¹⁴⁴ *Tamtéž*, s. 5

¹⁴⁵ *Tamtéž*, s. 6

¹⁴⁶ *Tamtéž*, s. 7

všichni studenti musí chodit do školy jednotlivě. Jestli bude četnictvo a policie svědkem jakéhokoli shluku, má nařízeno ihned do tohoto shluku začít střílet.

„27. listopadu postříkána nároží našich ulic krvavými vyhláškami o pražské exekuci, a ve třídách čteno žáctvu důrazné upozornění o povinném vzdávání úcty říšskoněmeckým symbolům a vlajkám ...“¹⁴⁷ V prosinci muselo vedení školy odevzdat okresnímu úřadu všechny obrazy s prezidentem doktorem Edvardem Benešem společně se všemi symboly a znaky Československé republiky. Před vánočními prázdninami byla v budově gymnasia uspořádána výstava českých knih za společného úsilí žáků i profesorů, která byla hojně navštěvována jak rodiči žáků, tak i širokou veřejností.

V polovině ledna 1940 byl zatčen student VIII. B zdejšího ústavu František Hroch z Bardijova na Slovensku pro závadnou korespondenci s domovem¹⁴⁸. O dva dny později vydalo vedení gymnasia nařízení, které zakazovalo školníkovi prodej housek žákům o přestávce, pokud žák neodevzdá ústřížek potravinového lístku. Nařízení ale bylo brzy odvoláno, protože housek byl ještě dostatek, ale ústřížků bylo málo.

První pololetí školního roku 1939/1940 bylo ukončeno 31. ledna. Začátek druhého pololetí byl posunut až na 4. března kvůli tuhé zimě a nedostatku uhlí.

„Dne 6. března bylo žactvo znovu důrazně varováno ředitelstvím před oslavami památky T. G. Masaryka; dokonce den poté se dostavil do budovy úřadu četník, který dozíral, aby žáci po skončeném vyučování byli propuštěni z budovy jenom po jednom, aby se snad neshlukovalo a nevstupovalo do parku před gymnasiem, kde jest pomník padlých.“¹⁴⁹ Na konci března byl celý profesorský sbor svolán na okresní úřad, kde jim byly rozděleny noční hlídky při pátrání po Janu Smudkovi¹⁵⁰.

17. dubna 1940 byli všichni žáci ústavu vyzváni ke sběru barevných kovů, což měl být dar Protektorátu k narozeninám Hitlera. O dva dny později byly během poslední vyučovací hodiny oslaveny Hitlerovy narozeniny, ne příliš okázalým

---

¹⁴⁷ *Tamtéž*, s. 7.

¹⁴⁸ *Tamtéž*, s. 8 – více informací o zatčení však pramen neobsahuje.

¹⁴⁹ *Tamtéž*, s. 9.

¹⁵⁰ Pramen se více nezmiňuje o jmenovaném J. Smudkovi, není zde ani napsáno, proč po něm bylo pátráno.

způsobem. Druhý den měli studentu prázdniny a na budově školy musela viset protektorátní a říšská vlajka¹⁵¹.

Koncem dubna uspořádali studenti rychnovského gymnasia sportovní zájezd do Jaroměře pod dohledem profesorů Schütze a Baška. Rychnovští žáci byli úspěšní v obou zápasech proti studentům reálného gymnasia v Jaroměři – vyhráli jak v košíkové, tak i ve volejbale.

Dne 23. května, v den třístého výročí panství Kolovratů na Rychnovsku, se vydali ředitel gymnasia Bohdan Zippe a profesor Václav Hejn na zámek a zúčastnili se projevů blahopřání od všech významných organizací sídlících v Rychnově nad Kněžnou.

V červnu došlo do ústavu nařízení, aby žáci přispěli na Německý červený kříž, vybráno bylo přes 600 korun československých.

„V prvním týdnu června došel rozkaz, že do 1. července musí být zahlazeno vše, co připomíná bývalou republiku, tedy pamětní desky, pomníky, označení budov, pečeti, razítka, obrazy, mapy atd. V katalogích nutno vyškrtati čsl. u označení cen a měny škrtnouti č v Kč.“¹⁵² Již v září a říjnu roku 1939 byl otlučen nápis nad vstupní bránou do ústavu, kde stálo Pelclovo čs. státní reálné gymnasium společně se znakem českého lva. Razítko školy neslo původně nápis až do září 1939 Státní československé reálné gymnasium v Rychnově nad Kněžnou, v říjnu bylo z nápisu odebráno „Státní československé“, v listopadu téhož roku k nápisu přidáno Pelclovo, takže nápis zněl Pelclovo reálné gymnasium v Rychnově nad Kněžnou. Konečná změna nastala v srpnu 1940, kde nápis zněl Realgymnasium in Reichenau a. d. Kn. – Reálné gymnasium v Rychnově n. Kn.

Písemné maturitní zkoušky se konaly pro třídu VIII. A od 8. do 11. dubna a pro třídu VIII. B od 15. do 18. dubna. Ústní část maturitní zkoušky pro třídu VIII. A proběhla začátkem měsíce června za předsednictví ředitele reálného gymnasia v Kostelci nad Orlicí Jaroslava Brucknera. Pro třídu VIII. B se ústní část maturitní zkoušky uskutečnila o týden později, komisi tentokrát předsedal ředitel reálného gymnasia v Náchodě Václav Vávra. V obou třídách byl stejný počet žáků (30), všech

---

¹⁵¹ *Kronika Pelclova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, s. 9.

¹⁵² *Tamtéž*, s. 11.

60 studentů úspěšně maturitní zkoušku vykonalo. O těchto maturitních zkouškách se opět píše i v rychnovském tisku, konkrétně v 25. čísle Posla z Podhoří. Autor zde například píše: „Celkem bylo tedy letos vyznamenáno 17 abiturientů, t. j. 28,3%. Nikdo nepropadl, ani nebude reprobován. Při počtu 60 abiturientů jest to jistě radostný výsledek.“¹⁵³

Vysvědčení se žákům rozdávalo 28. června 1940 společně s pokyny, jak se mají chovat o prázdninách a všichni studenti byli vyzváni k výpomoci při žních. Žákům starších 16 let byla tato výpomoc přímo nařízena, pracovat měli buď za stravu, nebo za peníze.

V průběhu letních prázdnin, konkrétně 13. srpna, bylo nařízeno, že se všem dětem židovského původu zakazuje od nového školního roku nástup i přijetí na všechny stupně škol.

O několik dní později, dne 19. srpna, se stala nešťastná nehoda, autem byl sražen žák IV. A třídy Pravoslav Hajn ze Solnice. Jeho pohřbu se zúčastnil i ředitel ústavu a někteří profesori, dokonce i několik jeho spolužáků. V době prázdnin byly provedeny poslední opravy gymnasijské budovy.

6. 2. Školní rok 1940/1941

Na počátku školního roku 1940/1941 došlo k personálním změnám na rychnovském gymnasiu, za zmínku stojí odvolání učitele náboženství českomoravského faráře Josefa Mojžíše, jenž byl krátce po svém odvolání zatčen a umístěn do koncentračního tábora v Buchenwaldu.

Zápis prvního ročníku do školního roku se konal 26. června a 2. září. Do prvního ročníku bylo přijato 62 studentů, jež byli rozděleni do dvou tříd. Kompletní zápis všech studentů se konal dne 3. září. Celkem bylo zapsáno 414 žáků a žákyň (266 + 148). Všichni žáci museli k zápisu přinést prohlášení o svém arijském původu. Žáci nearijského původu nebyli podle nařízení ministerstva školství a osvěty vydaného v srpnu 1940 již do školy přijati¹⁵⁴. Vyučování začalo dnem zápisu všech studentů.

---

¹⁵³ 17 vyznamenání při maturitách, Posel z Podhoří, r. 54, č. 25, 1940, s. 2.

¹⁵⁴ *Kronika Pelcova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, s. 21 – v pramenu neuveden případný seznam studentů, kterým bylo zakázáno studovat na základě jejich příslušnosti k židovskému etniku.

V tomto školním roce se vyučovalo bez učebnic. Na počátku roku byly zakázány učebnice dějepisu, češtiny, němčiny, filosofie a další. Nakonec byly zakázány všechny učebnice využívané studenty i učiteli. Tímto zákazem byla bržděna práce učitelů, proto se předměty zaměřovaly pouze na nejpodstatnější části.

11. září bylo vydáno nařízení, podle něhož se nesmí vystavovat obrazy, na nichž je zobrazena doba, kdy stál český národ proti německému (nejvíce problematická byla doba husitská). Takové obrazy se musely neprodleně odstranit a zapečetit. „Ukazují-li se pak obrazy velkých Čechů, nutno také současně ukazovati obrazy nejméně tolika Němců. Nápisů na obrazech z Říše směji být nadále jenom německé, z Čech a Moravy německo-české, ze Slovenska jenom slovenské, odjinud české nebo cizojazyčné. Opravy nápisů však musí prováděti profesori sami a nesmějí použití k této práci výpomoci žáků. Jména měst a míst v Říši směji být užívána jenom ve znění německém.”¹⁵⁵

Všichni učitelé byli na počátku září vyzváni, aby si zajistili křestní listy svých rodičů i prarodičů z matčiny i otcovy strany pro sebe i své manželky. Své rodokmeny prokazující árijský původ museli vyučující odevzdat do konce října řediteli školy.

Ke konci září bylo žactvo vyzváno ke sběru starého papíru, železa, gumy a kostí. Dne 26. září byl vydán přísný zákaz topení ve všech úředních místnostech až do konce října. O den později byl publikován výnos o vyloučení všech francouzských a anglických autorů beletrie z obou školních knihoven¹⁵⁶.

Ke konci října roku 1940 se stala poněkud kuriózní situace. Do ředitelny se v dopoledních hodinách dostavil velitel četnické stanice v Rychnově nad Kněžnou a žádal o okamžité vyvolání ze třídy studenta VI. B Václava Moravce. Na náměstí byl totiž ráno nalezen balíček „tenkých průklepů strojem psaných textů“¹⁵⁷, na všech listech bylo uvedeno jméno zmiňovaného žáka. Na listech byly napsány věty, které si velitel vyložil jako jasně protiněmecké. Ředitel ihned nechal žáka předvolat a zavolal i pana učitele Weisse, jenž vyučoval na škole latinu a byl přítomen ve svém kabinetu, jako svědka výslechu. Profesor Weiss rychle velitele četníků uklidnil, že se nejedná o protiněmecké texty a že student Moravec není napojen na exilovou vládu v Londýně.

---

¹⁵⁵ *Tamtéž*, s. 21.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, s. 23.

¹⁵⁷ *Tamtéž*, s. 23.

Jednalo se o překlady latinského textu, který žák slíbil všem ve třídě přepsat na svém stroji. Při cestě do školy na kole balíček s listy ztratil a ten našly trhovkyně, které ihned zburcovaly četnictvo. Velitel po vyslechnutí spolužáků Václava Moravce usoudil, že učitel Weiss i studenti zřejmě mluví pravdu a opustil ústav se slovy, že i když se o nic nejedná, musí případ stejně nahlásit na nadřízený úřad v Hradci Králové. Jestli byl případ nakonec nahlášen, nebo nebyl, se dodnes neví, protože na gymnasiu se o tomto problému již více nemluvilo¹⁵⁸.

Začátkem listopadu dorazili do ředitelovy kanceláře zástupci Gestapa z Hradce Králové a žádali, aby do ředitelny okamžitě přišli představitelé Skautů na gymnasiu. Jednalo se o čtyři studenty oktávy (Jaroš, Macháček, Hejhálek a Steiner), jímž bylo „gestapáky“ oznámeno, že je jejich sdružení rozpuštěno a veškerý jeho majetek zabaven ve prospěch Říše. Museli dokonce odevzdat majetek spolku, který měli s sebou ve škole. Zabaveny byly i všechny písemnosti a knihy Skautů.

V první polovině listopadu dorazilo na gymnasium nařízení o vyloučení všech knih židovských autorů z knihovny. Je až komické, že na počátku školního roku nakoupilo ředitelství mnoho nových literárních německých příruček pro učitele německého jazyka, z nichž nyní muselo téměř polovinu vyloučit¹⁵⁹.

Dne 21. listopadu se v Rychnově konal hudební večer německé a české klasické hudby zaštiťován Okrskovou skupinou Českého svazu pro spolupráci s Němci. Učitelství sbor a žactvo se muselo večera zúčastnit.

„Téhož dne večer žák VI a třídy L. Krejčí, který se s oblibou zabýval chemií, prováděl doma nějaký pokus s třaskavinou v malé misce; třaskavá látka náhle vybuchla a poranila alchymistu lehce na ruce. Hned druhého dne bylo ve škole pátráno četnictvem po žakově smýšlení a dosavadním chování v poměru k dnešnímu státnímu režimu, vyšetřováno, s kým se stýká a kde nakoupil materiál ke svým pokusům, atd. atd., zkrátka rozvinula se zase široká místní akce k usvědčení podezřelých příprav k atentátům. Ale brzy zase věc utichla; byla to zrovna tak nevinná událost, jako nedávná letáková aféra.“¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ *Tamtéž*, s. 24.

¹⁵⁹ *Tamtéž*, s. 25.

¹⁶⁰ *Tamtéž*, s. 26.

Během školního roku se žactvu promítalo několik filmů, jako například Muzikantská Liduška či film Tažení do Polska. Další filmy měly již velký nádech propagace německví.

Vánoční prázdniny trvaly od 21. prosince až do 19. ledna roku 1941. Prázdniny byly takto dlouhé, protože v lednu napadlo mnoho sněhu a přespolním žákům bylo znemožněno dojíždět do školy.

Dne 19. ledna zemřel mladý lékař MUDr. Karel Řehořovský, jehož ranila mrtvice. Jeho smrt byla pro gymnasium těžkou ránou, protože byl významným členem Výboru rodičovského sdružení a vždy poskytoval bezplatnou péči studentům rychnovského gymnasia.

Koncem ledna 1941 se dožil 80 let pan PhDr. Jiří Guth-Jarkovský, maturant rychnovského ústavu z roku 1878, proslulý ve sportovním světě jako člen Olympijského výboru od počátků jeho existence. Svou přízeň mateřskému ústavu, v němž se mu dostalo středoškolského vzdělání, projevil založením značné nadace pro chudé studenty. Jménem ředitelství ústavu i sboru byl mu zaslán blahopřejný telegram¹⁶¹.

V lednu roku 1941 přišlo na ředitelství gymnasia nařízení, že se ve všech třídách ústavu musí žáci dokonale naučit německou hymnu v originálním znění, jejíž text si studenti mají obstarat na vlastní náklady.

Na konci prvního pololetí došlo k dalšímu postupnému znemožňování vyučování studentů na českých školách, když byla uzavřena žakovská knihovna a přísně zakázáno půjčovat si z ní nadále knihy. Uzavřena byla také knihovna profesorská a celá její sbírka byla zapečetěna. Jediným pramenem studentské četby zůstala již jenom veřejná knihovna¹⁶².

V únoru přišlo na rychnovský ústav nařízení o výzdobě učeben ve všech školských zařízeních. Podle dřívějšího nařízení mohl být na čelní stěně umístěn střední znak československé republiky a vedle pak kříž s krucifixem, na ostatních zdech mohly viset obrazy významných osobností, ale nesměli být naživu, tudíž ve třídách směl být pověšen například portrét prvního československého prezidenta T. G.

---

¹⁶¹ *Tamtéž*, s. 28.

¹⁶² *Tamtéž*, s. 28.

Masaryka. Nyní to tak již být nemohlo, na stěnách mohly být pouze obrazy Adolfa Hitlera a dr. Emila Háchy.

První pololetí bylo zakončeno 15. února 1941, kdy bylo studentům rozdáno vysvědčení. Prospěch žáků na rychnovském gymnasiu nebyl špatný, ze 415 studujících jich 156 prospělo s vyznamenáním a pouze 7 neprospělo v jednom či více předmětech. Druhé pololetí školního roku začala 19. února.

„Dne 15. března, kdy se celé město odporem, studem a hanbou rdělo v rudé záplavě říšských vlajek (až dosud vyvěšovány byly jenom vlajky protektorátní, a i to jenom na úředních budovách, toho dne však po prvé podle přísného nařízení každý dům kromě domů Židy obývaných musel vyvěsiti vlajku říšskou) shromáždilo se všechno žactvo v půl deváté v tělocvičně ústavu, kde zástupce ředitele profesor Dr Josef Dvořák přečetl z Prahy zaslaný projev k druhému výročí zřízení Protektorátu. Hymny zpívány nebyly, a za mrtvého ticha se žactvo po čtvrt hodině rozešlo.“¹⁶³

Na konci března vznesli členové rychnovské Vlajky požadavek na ředitelství gymnasia, aby se žákům školy promítl propagační film Žid Süß. Zástupce ředitele pan Dvořák se z promítání vymluvil s ohledem na přípustný počet filmů, které se mají studentům za jeden školní rok promítat, čímž se vyhnul obvinění školy a sebe samého z protirežimní činnosti.

Počátkem dubna roku 1941 se Rychnovem prohnal silný orkán, který značnou silou postihl i budovu gymnasia. Z velké části střechy byla stržena krytina, tudíž zde zůstalo pouze laťování. Padající krytina také poničila obrovské množství okenních tabulí. „Oprava škod způsobených větrnou smrští na budově si vyžádala nákladu 23.587.55 K.“¹⁶⁴

Dne 12. dubna roku 1941 byla nařízením zastavena činnost Sokola, jehož členy byli téměř všichni žáci gymnasia. Ve městě byla nově otevřená sokolovna, která nyní sloužila ke cvičení jednotek SA, kteří jí ovšem svými vysokými kovanými boty značně poničili. Tělesná výchova ale i nadále fungovala, protože se ke konci května zúčastnilo gymnasijské družstvo odbíjené turnaje na reálném gymnasiu v Náchodě. Turnaj byl pro rychnovské mužstvo velmi úspěšný. Sportovní družstvo nižšího gymnasia se

---

¹⁶³ *Tamtéž*, s. 30.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, s. 30.

zúčastnilo turnaje v házené, který se konal v Novém Městě nad Metují. Družstvo zde skončilo na prvním místě, před družstvy gymnasia v Náchodě a měšťanské školy v Novém Městě nad Metují.

V den Hitlerových narozenin, 19. dubna, promluvil ředitel školy Bohdan Zippe ke všem studentům, kteří se shromáždili v tělocvičně, místo poslední vyučovací hodiny. Pronesl proslov, ve kterém vedoucímu představiteli Říše poblahopřál. Během projevu zazněla na gymnasiu, tehdy poprvé, velkoněmecká hymna, což bylo nařízeno ministerstvem školství a národní osvěty.

Písemné maturitní zkoušky se konaly ve dnech 18. – 22. dubna pro třídu VIII. A a pro třídu VIII. B ve dnech 23. – 26. dubna. Ústní maturitní zkoušky třídy VIII. A proběhly ve dnech 7. – 10. května a přihlásilo se k nim 28 studentů (19 žáků a 9 žákyň). Maturitní zkoušky vykonali všichni úspěšně, 11 studentů prospělo s vyznamenáním, ostatních 17 prospělo. Ve třídě VIII. B proběhly ústní maturity ve dnech 13. – 16. května, k nimž se přihlásilo 26 studentů (18 žáků a 8 žákyň) a externista Jan Šofr. 8 studentů prospělo s vyznamenáním, 18 zbývajících a externista prospěli. O tomto velmi uspokojivém výsledku maturitních zkoušek informoval rychnovskou veřejnost článek v Poslu z Podhoří ze dne 17. května 1941¹⁶⁵.

V průběhu června roku 1941 se učitelé i žáci ústavu museli připojit k poplašným cvičením proti případným leteckým útokům. „Krytů ovšem ústav neměl, a suterén a sklepy, kam bylo žactvo ze tříd odváděno, sotva by byly ve vážném případě účinnou ochranou; spíše hrozily stupňovaným nebezpečím pohřbení v troskách budovy.“¹⁶⁶

Školní rok byl zakončen 28. června rozdáváním vysvědčení studentům. Prospěch žactva byl velmi příznivý, z celkového počtu 415 žáků jich 169 prospělo s vyznamenáním a pouze jediný žák gymnasia neprospěl (velice dobrý výsledek, předešlý rok neprospělo 8 studentů).

Na konci května se vedení školy dozvědělo, že příštím školním rokem začne se ústav rušit, a tím pádem se žádný zápis do I. třídy nebude konat. Starosta Rychnova nad Kněžnou JUDr. František Handl několikrát v Praze bojoval a snažil se dokázat

¹⁶⁵ 19 vyznamenání při maturitách, Posel z Podhoří, r. 55, č. 20, 1941, s. 2.

¹⁶⁶ Kronika Pelcova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945, s. 33.

nezbytnost udržení gymnasia, které se velkou měrou zasloužilo o kulturní povznesení celého kraje. Dne 17. července se starosta konečně vrátil z Prahy s definitivní smutnou zprávou, že o zrušení školy bylo s konečnou platností již rozhodnuto¹⁶⁷.

6. 3. Školní rok 1941/1942

Školní rok 1941/1942 začal tradičně prvním pondělím v září roku 1941. Díky nařízení ministerstva školství z července 1941 nebyla již na rychnovském ústavu otevřena první třída, čímž započalo postupné rušení gymnasia.

Od tohoto školního roku se ve výuce znovu objevují učebnice, ale je jich pouze malé množství, většina starých učebnic nevyhovovala tehdejšímu režimu. Těž „bylo přesně stanoveno nařízením z. š. r., jakých sešitů smějí žáci používat pro jazyk německý (odlišné od jiných, tvrdé desky, určeny rozměry atd.); docenti německého jazyka musí denně do třídních knih zapisovat i probranou i zopakovanou látku.“¹⁶⁸

Na přelomu září a října byl zdejší profesor František Bezděk povolán do Rankenheimu poblíž Berlína, aby se zúčastnil kurzu historie pro české profesory. Účelem bylo zaškolení české profesory k podobným kurzům u nás. Následně byl vybrán i pro druhý kurz, který se konal v únoru roku 1942.

Počátkem října 1941 byl ředitel ústavu Bohdan Zippe poslán na zdravotní dovolenou, která mu byla následně posouvána až do konce února 1942. Od 1. března byl penzionován. Až do konce prvního pololetí školního roku ho zastupoval z pozice zatímního zástupce dr. Josef Dvořák, jenž i nadále vyučoval své předměty.

Dne 9. října 1941 učinil na rychnovském gymnasiu inspekci zemský školní inspektor Jan Vítovský v hodinách českého a německého jazyka. Zároveň učitelům těchto předmětů oznámil nové přísné směrnice těchto vyučovacích hodin.

Na konci října se zastupující ředitel dr. Dvořák se dvěma vybranými studenty vydal na setkání zástupců středních a vyšších odborných škol do Prahy. Sraz se konal kvůli zákazu jakkoli slavit výročí vzniku československé republiky. Ministr školství dr. Kapras promluvil o současném stavu a prohlásil: „že při nejbližším dalším incidentu budou všechny střední školy uzavřeny, jako se to již stalo na Kladně, kde byl

---

¹⁶⁷ *Tamtéž*, s. 34.

¹⁶⁸ *Tamtéž*, s. 39.

uzavřen učitelský ústav a jeho ředitel František Kleiner zatčen a odvezen do koncentračního tábora. Zdůraznil povinnost loyality k Velkoněmecké říši a potlačování všeho, co by mohlo být vykládáno jako velezrada.¹⁶⁹ Zatímní správce školy ihned druhého dne seznámil všechny učitele i žáky s nařízením ministra a vyzval je, aby se nikterak neprovinili proti Říši¹⁷⁰.

V průběhu listopadu a prosince dorazila na rychnovské gymnasium nařízení ministerstva školství a osvěty týkající se zastavení vyučování dějepisu na českých středních školách. Místo hodin dějepisu se má vyučovat německému jazyku. V VIII. třídách se zrušila výuka vlastivědy a místo ní se vyučovalo dvou hodinám zeměpisu a jedné hodině německého jazyka navíc¹⁷¹.

Počátkem prosince 1941 se na rychnovském gymnasiu konala oslava k 100. výročí narození hudebního skladatele Antonína Dvořáka. Oslavu připravil učitel hudební výchovy Stanislav Fötter a studentský hudební kroužek na ní hrál nejznámější skladatelova díla. Proslov pronesl i profesor Roland Schwarz, který našeho velikána přirovnal k německému skladateli z období romantismu Johannesi Brahmsovi.

Vánoční prázdniny začaly 22. prosince 1941 a jejich konec byl postupně prodlužován natolik, že se celý leden na ústavu nevyučovalo. Pouze školní basketbalové družstvo bojovalo o vítězství na turnaji s Kostelcem nad Orlicí, Náchodem a Prahou. Také bylo zásluhou profesorů Schütze a Baška zřízeno na školním hřišti kluziště, které navštěvovala i širší rychnovská veřejnost¹⁷².

Těsně před vánočními prázdninami se profesori dějepisu na rychnovském ústavu zúčastnili přeškolovacího kurzu v Hradci Králové. Jednalo se o učitele pana Františka Bezděka a pana Josefa Resche a paní Blaženu Valtrovou.

S platností od začátku roku 1942 se vydával Ministerský věstník školský ve dvoujazyčném znění. Dále se musely všechny školní dokumenty, výkazy, vysvědčení i katalogy vydávat ve dvou jazycích, v češtině i němčině. To samé platilo i o známkách, pokud byly psány slovně.

---

¹⁶⁹ *Tamtéž*, s. 40.

¹⁷⁰ Ministru školství a národní osvěty prof. dr. Janu Kaprasovi se podařilo zvrátit úmysl zavřít české střední školy, čehož dosáhl na podzim roku 1941.

¹⁷¹ *Tamtéž*, s. 40.

¹⁷² *Tamtéž*, s. 42.

V průběhu ledna roku 1942 bylo převážně studentům, ale i učitelům na gymnasiu, nařízeno, aby uspořádali sbírku zimních textilií pro německé vojáky na ruské frontě.

S novým rokem přišlo i jmenování nové protektorátní vlády, „jejímž předsedou se stal Dr Jaroslav Krejčí a ministrem školství býv. plukovník a horlivý hlasatel aktivismu Emanuel Moravec. Dosavadní ministr školství Dr Jan Kapras se vzdal také předsednictví v České národní radě; na jeho místo nastoupil univ. profesor Dr Josef Drachovský.“¹⁷³

Během února byly po rychnovském ústavu vylepeny vyhlášky o aktivitě nové protektorátní vlády, převážně vypovídajících o plánovaných změnách, které zamýšlel nový ministr školství a osvěty Emanuel Moravec.

Podle nového přísného nařízení ministra školství a osvěty E. Moravce se musely na všech českých středních školách zřídit lekce hovorové němčiny povinné pro všechny členy učitelského sboru. Na rychnovském gymnasiu byly zřízeny takové kurzy dva. Jeden byl veden profesorkou Kateřinou Dostálovou, druhý profesorem Rolandem Schwarzem, které v případě potřeby nahrazoval profesor Jošt. „Ale v té době ještě frekventanti kursů pramálo dbali toho, aby si co možno v nejkratší době osvojili idiom našeho velkomyslného ochránce. Do nařízených kursů sice docházeli, ale hovory jejich byly spíše olympské nežli německé.“¹⁷⁴ Zanedlouho však přišla na gymnasium vyhláška ministerstva školství a osvěty vydaná Emanuelem Moravcem, která nařizovala povinné zkoušky z německého jazyka pro všechny pedagogy. „Zkouškám se musí podrobiti všichni zaměstnanci, mimo a) výslovně osvobozené b) dělníky a jim na roveň postavené pracovní síly. Zkoušky se počnou po 1. lednu a skončí 31. března, po př. 30. června 1942. Nevyhoví-li zaměstnanec při zkoušce, bude buď pensionován, nebo propuštěn. K opakování zkoušky poskytne se mu lhůta 6 až 12 měsíců; po tu dobu jest vyloučen z platového postupu a povýšení. Předsedou tříčlenné komise zkušební jest buď protektorátní úředník německé státní příslušnosti, nebo říšskoněmecký úředník v protektorátní službě. Zkouška jest u vyšších služeb písemná a ústní, u nižších jenom ústní, neveřejná. Předmětem zkoušky písemné jest diktát a

---

¹⁷³ *Tamtéž*, s. 42.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, s. 43.

jednoduchá žádost, překlad apod. Diktát trvá 10–15 minut, ostatní 30–60 minut. Ústní zkouška se koná ve formě dialogu a trvá 10-15 minut. Kdo se uchází o povýšení, jmenování apod. na vyšší služební místo, musí skládati zkoušky zvláštní, obšírnější.¹⁷⁵

Poslední únorový den dorazilo na gymnasium nařízení o změně maturitní zkoušky. Každý student musí složit zkoušky z pěti předmětů: a) německý jazyk + b) český jazyk + c) dějepis a zeměpis Velkoněmecké říše + d) latina, nebo matematika + e) moderní jazyk (francouzština), nebo fyzika, nebo přírodopis, nebo chemie¹⁷⁶.

Celý leden ani část února se na gymnasiu nevyučovalo, pouze se každé úterý sešli pedagogové s žáky, aby jim zadali domácí úkoly a zkontrolovali jejich předešlé úlohy. Dne 10. února se začalo znovu vyučovat, ale každá hodina mohla trvat pouze 10 minut, ne déle. Žáci, kteří měli nejvíce předmětů v jednom dni, se v tomto čase ve škole zdrželi maximálně 80 minut.

28. února 1942 bylo ukončeno první pololetí bez náležitých zkoušek, a protože druhé pololetí trvalo pouze pět týdnů, klasifikace zůstala shodná s prvním pololetím. Z celkového počtu studentů na gymnasiu (352 studentů – 220 chlapců a 132 dívek) neprospělo 8 žáků. S vyznamenáním naopak prospělo 109 studentů rychnovského ústavu. Konečná porada učitelského sboru za první pololetí byla významná z více důvodů – profesor Josef Dvořák jí vedl naposledy ve funkci zatímního správce školy. Od 1. března 1942 vedl ústav jako zatímní správce profesor Jan Šec, který do Rychnova nad Kněžnou přišel z gymnasia ve Dvoře Králové. Profesor František Bezděk, čelný představitel místního Sokola a odpůrce nacistického režimu, byl donucen na konci porady přednést rozsáhlý referát z lekcí konaných v Rankenheimu o vyučování dějepisu na českých školách. Výstupem z porady byla závěrečná zpráva, kterou museli podepsat všichni přítomní vyučující. Profesor výtvarné výchovy Weimann při podpisu poprvé využil bez zjevného důvodu šlechtický přívlastek z Weihenfeldu¹⁷⁷.

---

¹⁷⁵ *Tamtéž*, s. 43.

¹⁷⁶ *Tamtéž*, s. 43.

¹⁷⁷ *Tamtéž*, s. 44.

Počátkem března vykonal na ústavu inspekci zemský školní inspektor doktor Jan Filip, jenž udělil novému správci gymnasia pokyny pro správné řízení školy v souladu s nařízeními nacistického Německa.

Dne 14. března 1942 se konala oslava u příležitosti třetího výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava. Uskutečnila se v tělocvičně gymnasia, výzdobu měli na starosti profesori Weimann a Schütz. Proslov pronesl zatímní správce Jan Šec a podle nařízení musel být celý přednes v doslovném znění poslán zemské školní radě. Poté zahrál školní studentský orchestr skladby od Mozarta a Dvořáka pod taktovkou profesora hudební výchovy Stanislava Föttera. O den později se celý učitelský sbor s pětadvaceti vybranými žáky zúčastnil slavnosti pořádané městskou radou a místními kulturními organizacemi v Národním domě. Všem vybraným osobám byla zaslána osobní pozvánka na tuto akci. Účast byla povinná a musí být hlášena úřadu pro národní osvětu. Na pozvánce byly napsány instrukce, jak mají návštěvníci na oslavě vystupovat: „Účastníci zaujmou místa vykázaná jim pořadateli. Pozdrav spočívá v tom, že při rozhrnutí opony vzdá se čest povstáním a zdvižením pravice.“¹⁷⁸

Začátkem dubna roku 1942 utrpělo gymnasium ztrátu, když zemřela jedna jeho žákyně VI. třídy Hana Kounová na zápal plic. Její pohřeb se konal 6. dubna a zúčastnili se ho všichni žáci i celý profesorský sbor.

Na gymnasiu se uskutečnila další slavnost, tentokrát za účelem oslav 53. narozenin Adolfa Hitlera 20. dubna 1942. Opět se konala v tělocvičně gymnasia a hudba byla zajištěna 36členným studentským orchestrem.

Od počátku dubna 1942 do konce školního roku byly na gymnasiu zřízeny lekce praktické němčiny pro všechny učitele. Byly rozděleny do dvou skupin – pro pokročilé a pro méně pokročilé). Lekce řídili profesori Schwarz, Jošt a Dostálová. V každé skupině se učilo dvakrát v týdnu po dvou hodinách. Bylo nařízeno, že na každé lekci musel hospitovat zatímní správce Jan Šec. Na konci každého měsíce museli účastníci psát písemné opakování z probrané látky.

Na konci dubna 1942 dorazilo na gymnasium nařízení o zrušení kurentu (fraktury) během vyučování. Kurent zůstal pouze při čtení, nadále mělo být při psaní používáno jen latinky.

---

¹⁷⁸ *Tamtéž*, s. 45.

Od poloviny května se muselo na gymnasiu učit matematice a zeměpisu každou třetí hodinu jen německy podle nařízení ministerstva školství a osvěty vydaného koncem dubna 1942. Při výuce matematiky se nově museli ve všech třídách psát odborné výrazy německy na tabuli, a některé části z geometrie budou vyučovány i zkoušeny jenom německy¹⁷⁹.

Ústní maturitní zkoušky se konaly pro třídu VIII. A v termínu od 3. do 6. června. Z 23 studentů připuštěných k maturitní zkoušce jich 7 prospělo s vyznamenáním, 10 prospělo a šesti žákům byl povolen opravný termín na podzim roku 1942. Ústní zkoušky třídy VIII. B se konaly od 8. do 12. června 1942. K maturitě bylo připuštěno 25 studentů, z nichž 2 prospěli s vyznamenáním, 15 prospělo a osmi žákům povolena opravná zkouška na podzim.

„Dne 4. června, když zemřel Heydrich po atentátu dne 27. května na rány, které tehdy utrpěl, vyvěšeny na všech veřejných budovách smuteční prapory. V době následujícího germánského vražedného běsnění měl zatímní správce dne 17. června apel ke všemu žactvu shromážděnému v tělocvičně ústavu, a profesorskému sboru byl přečten apel MŠO, po němž byl zaslán z usnesení sboru upřímný a oddaný projev loyality a odsouzení atentátu na pana Zastupujícího říšského protektora SS Obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha panu ministru školství; opis byl poslán též presidiu české zemské školní rady. Na tento projev došel děkovaný dopis osobního tajemníka ministrova ze dne 23. června.“¹⁸⁰

Školní rok 1941/1942 byl ukončen 9. července. Na poradě profesorského sboru před rozdáváním vysvědčení byl vydán protokol shrnující nejdůležitější okamžiky minulého školního roku. Byl zde také připomenut oběžník ministerstva školství a osvěty ze dne 27. května 1942, v němž „byl stanoven nejvyšší přípustný počet žáků a žákyň ve třídách IV., V. a VI., a bylo určeno, jaké má býti procento žáků, kteří nemohou postoupiti do třídy vyšší, i když třídu dokončili s prospěchem.“¹⁸¹ Z IV. tříd odešla polovina studentek a 40% studentů. Z V. třídy to bylo 15% chlapců a 25% dívek. Z VI. tříd nuceně odešlo 20% žáků a 30% žákyň.

---

¹⁷⁹ *Tamtéž*, s. 48.

¹⁸⁰ *Tamtéž*, s. 49.

¹⁸¹ *Tamtéž*, s. 52.

6. 4. Školní rok 1942/1943

Školní rok 1942/1943 začal 2. září 1942 zápisem žáků do dvou třetích tříd, do třídy čtvrté, šesté a sedmé a do dvou tříd osmých. Třídy první, druhá a pátá zůstaly uzavřené podle nařízení z 27. května roku 1942. Dohromady tedy gymnasium navštěvovalo 205 studentů, z toho bylo 124 chlapců a 81 dívek.

Žáci sbírali léčivé byliny, starý papír, železo, kosti od vypuknutí druhé světové války. Novým výnosem ministerstva školství a osvěty bylo zavedeno bodování pro studenty. Za jeden kilogram kostí mohl žák získat 3 body, za kilogram železa jeden bod, za kilogram hadrů 5 bodů, za kilogram papíru 3 body, za kilogram barevných kovů 3 body a za kilogram gumy 5 bodů. Pro největší sběratelé byly určeny prémie a putovní ceny¹⁸² (nesmí se jim však vyplácet peníze). Bylo nařízeno, že kosti se museli odvádět každé úterý, ostatní suroviny žáci shromažďovali doma a museli je odevzdat jen jednou měsíčně a v minimálním množství 1 kilogramu od každé suroviny na jednoho žáka.

Od tohoto školního roku se pro vyučování na gymnasiu využívalo pouze prostorů v prvním a druhém patře. Celé přízemí bylo přiděleno německé Volksschule a škole pro odborná ženská povolání.

Počátkem září 1942 se konaly zkoušky učitelů gymnasia z německého jazyka. Z celkového počtu 18 členů profesorského sboru, kteří se zkoušky zúčastnili, byli zatímní správce Jan Šec a profesor František Bezděk od zkoušky osvobozeni, 6 členů zkoušku splnilo, a to profesori dr. Dvořák, Hejn, Jelínek, Dostálová, Schwarz a Jansa. Deseti profesorům byla povolena oprava po 6 měsících, a to profesorům Baškovi, Kropáčové, Schützovi, Reschovi, Weimannovi, Fötterovi, Žofákovi, Valtrové, Bartákovi a Sedlákovi¹⁸³. Pro pedagogy, kteří u zkoušky neuspěli, byly zřízeny opakovací hodiny dvakrát týdně po dvou hodinách pod vedením zatímního správce Jana Šece.

Na základě doporučení krajského školního ředitelství odebíralo deset studentů z každé třídy časopis Zteč vydávaný Kuratoriem pro výchovu mládeže. Dále si 90 studentů koupilo brožuru od Jana Zloma s názvem Adolf Hitler, které se ve třídách

¹⁸² V pramenu není specifikováno, jaké prémie mohli žáci získat ani o jaké putovní ceny se jednalo.

¹⁸³ *Kronika Pelclova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, s. 57.

četla jako povinná četba v hodinách českého jazyka. Dále se jako povinná četba pro nižší ročníky doporučuje dílo V hodině dvanácté (projevy vlády po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha) a pro vyšší třídy publikace Děje a bludy od Emanuela Moravce. Dále by se měly také při hodině němčiny číst a překládat německé noviny, a to z toho důvodu, že němčina byla považována za náš druhý mateřský jazyk.

V druhé polovině října byl celý učitelský sbor důrazně zatímním správcem upozorněn na proslov K. H. Franka, který pronesl v Praze při příležitosti přejmenování nábřeží po Heydrichovi: „Ještě jednou mají Češi svůj osud sami v rukou. Další vývoj politického chování českého národa rozhodne o jeho osudu v Čechách a na Moravě.“ Mluvě pak dále na adresu české inteligence pravil: „Právě stav učitelstva, kterému jest svěřen jeden z nejdůležitějších úkolů, totiž výchova mládeže ve smyslu Říše a nového evropského řádu, musí ještě velmi mnoho změnit a zlepšit na sobě, na své vyučovací práci a na svých metodách, chce-li počítati s tím, že zde v zemi bude moci dále pracovat!“¹⁸⁴

S platností od 1. listopadu roku 1942 byly ve třídách VI., VII., VIII. A a VIII. B zavedeny německé konverzační kurzy, které se konaly vždy v pondělí a ve čtvrtek odpoledne. V sedmé a osmých třídách tyto kurzy platily pouze pro žáky, kteří si na začátku školního roku vybrali z volitelných předmětů deskriptivní geometrii, zbytek studentů již kurzy německé konverzace navštěvoval v řádném dopoledním vyučování.

V průběhu školního roku byly zavedeny vzdělávací kurzy pro učitele dějepisu a zeměpisu v Hradci Králové – tyto kurzy vedli rychnovští učitelé, profesor Bezděk vedl kurz dějepisu a profesor Schütz kurz zeměpisu. Podobný kurz vznikl i v Kostelci nad Orlicí pro učitelé matematiky. Na rychnovském gymnasiu byl zase kurz pro učitelé německého jazyka. Učitelé stejného předmětu si vzájemně hospitují na hodinách, přičemž se tyto hospitace musejí zapisovat do třídní knihy.

Ve dnech 12. a 13. listopadu byla na rychnovském gymnasiu provedena inspekce zemským školním inspektorem panem Jaroslavem Horou.

Na konci listopadu přednášel na místním ústavě doktor Karel Absolon o jeskyni Macocha a o moravském Krasu celkově.

---

¹⁸⁴ *Tamtéž*, s. 59.

Profesor František Bezděk se od 25. listopadu do 7. prosince opět zúčastnil informačního kursu pro české učitele dějepisu v Rankenheimu.

„Dne 14. prosince dopoledne odjeli hromadně ze zdejšího města Židé se svými rodinami i dětmi, mezi nimiž bylo i několik studentů našeho ústavu. Zůstali jen ti Židé, kteří žili ve smíšeném manželství, ostatní zavezeni nejdříve do Hradce Králové, později do Terezína a Osvienčína. Jejich nábytek uložen nejdříve v synagoze, pak rozkraden nebo rozprodán, byty zabrány německými orgány.“¹⁸⁵

Vánoční prázdniny trvaly od 19. prosince do 11. ledna roku 1943. Dne 15. ledna budovu školy opustila Deutsche Volksschule z Hamburku a nahradila jí místní Deutsche Volksschule, která doteď sídlila v druhém podlaží gymnasijské budovy.

V druhé polovině ledna vykonal inspekci v hodinách kreslení a zároveň si prohlédl výzdobu chodeb i skříní na chodbách a ve třídách odborný inspektor pro uměleckou výchovu Václav Živec. Vyslovil chválu, co se týče výzdoby školy a informoval ředitelství dalšími pokyny. Zatímni správce připomněl po rozmluvě s inspektorem Živcem sboru, že na základě nařízení zemské školní rady musí být i mimo normální vyučování mládež upevňována v říšské myšlence. V tomto smyslu se na rychnovském gymnasiu zvláště osvědčili profesori Schwarz a Weimann¹⁸⁶.

Krátce po příchodu Nového roku, konkrétně 8. ledna, zemřel ve věku 82 let dr. Jiří Guth-Jarkovský, jenž na rychnovském gymnasiu maturoval v roce 1878 a který se zasloužil o vznik nadace pro chudé studenty. Pro všechny představitele ústavu to byla těžká ztráta.

Posledního ledna se odebrala do Prahy delegace místního gymnasia, aby ještě jednou intervenovala za zachování rychnovské instituce, ale opět neúspěšně.

„Vynesemím ze dne 20. ledna 1943 nařídilo MŠO skartaci všeho staršího písemného materiálu; jenom nejdůležitější listiny mají být uloženy do vplechovaných beden pro případ leteckého útoku. Z téhož důvodu se konají znovu velmi častá poplachová cvičení žactva.“¹⁸⁷

---

¹⁸⁵ *Tamtéž*, s. 60.

¹⁸⁶ *Tamtéž*, s. 60.

¹⁸⁷ *Tamtéž*, s. 61.

První pololetí školního roku 1942/43 bylo ukončeno dne 30. ledna roku 1943. Z 203 studentů prospělo s vyznamenáním 8, dobře prospělo 34, prospělo 152, neprospělo 7 žáků a 2 zůstali neklasifikováni.

„Otrásající katastrofa stihla ústav hned počátkem druhého pololetí: polovina profesorského sboru byla uchválena drápy gestapa. Již 28. ledna 1943 byl gestapem zatčen prof. Josef Schütz, když vracel se ke své rodině do Kostelce nad Orli. po skončeném vyučování na zdejším ústavu vystoupil z autobusu. Dva dni poté, dne 30. ledna 1943, byl zde zatčen gestapem a odvezen do Hradce Králové vedl. učitel zpěvu Stanislav Fötter. Na Hromnice dne 2. února před 10. hodinou dopolední dostavili se do ústavu členové hradeckého gestapa a přímo ze tříd odvedli profesory Dr. Josefa Dvořáka, Františka Jelínka a Václava Hejna, profesora Františka Bezděka pak současně zatkli v jeho bytě. Zatčení profesori byli ihned odvezeni autem na místní četnické velitelství. Nikdo k nim nebyl již připuštěn; museli vydat obsah svých kapes, v jejich bytech provedena prohlídka a zabavena radia, a odpoledne ještě téhož dne byli odvezeni autem do Hradce Králové. Tam byli asi týden vyslýcháni a dotazováni, zda doznávají, že poslouchali cizí rozhlas, že vedli protistátní řeči a pronášeli škodolibé poznámky o německých vojenských operacích, že politisovali nad mapou Evropy v atlasu, který přinesl do sborovny profesor Hejn z profesorské knihovny. Jemu byl kladen za vinu také výrok, že jakmile bude po válce, musí Němci ven z Čech. Vyšetřující německý orgán držel v ruce při výslechu nějaký písemný akt, a stále ostře upozorňoval: Nezapírejte – to vám není pranic platno – tady máme všechno jasně vypsáno a udáno!“¹⁸⁸

Kdo byl oním udavačem, se v době trvání Protektorátu nevědělo, možných osob přicházelo v úvahu více. Nejvíce se mluvilo o suplujícím učiteli Rolandu Schwarzovi a školníkovi Emerichu Čechovi. „Učitel Stanislav Fötter, když se v roce 1945 vrátil z koncentračního tábora, vypravoval, že zatčený profesor Schütz odprošoval později v Rajsku (Birkenau) s pláčem své kolegy, že prý při svém výslechu mnoho mluvil a tak snad také mimovolně přispěl k jejich strašnému osudu.“¹⁸⁹ U profesora Schwarze byl nalezen deník, který si psal v němčině, ve kterém bylo napsáno den před zatčením

---

¹⁸⁸ *Tamtéž*, s. 64.

¹⁸⁹ *Tamtéž*, s. 64.

profesorů, že již déle nemůže mlčet o jejich chování ve sborovně. „Školník Čech byl prý pozorován, kterak přikládaje v chodbě před sborovnou do kamen napjatě naslouchal vzrušenému hovoru profesorů ve sborovně (ten se ovšem každého dne ráno zabýval hlavně politickou a válečnou situací).“¹⁹⁰ Dalším podezřelým z udání pedagogů byl profesor Josef Resch, blízký přítel učitele Schwarze a zastánce nacistických myšlenek, pro kterého byl Schwarz dokonalým protektorátním profesorem.

Zatčení členové učitelského sboru byli asi za týden dopraveni vlakem z Hradce Králové do Terezína a odtud do Rajska (Birkenau) u Osvětimi. Tam zemřeli na úplavici jako první profesor František Jelínek dne 26. února 1943, dva dny nato profesor dr. Josef Dvořák dne 28. února, profesor František Bezděk dne 15. března a profesor Josef Schütz dne 23. dubna 1943. Koncem srpna 1943 byli zbývající dva profesori Václav Hejn a Stanislav Fötter, kteří přežili toto rajské peklo, převezeni do koncentračního tábora v Buchenwaldu, kde zůstali až do dnů osvobození¹⁹¹.

Zatčení tak velkého počtu vyučujících samozřejmě vedlo k úpravám v chodu vyučování. Každá třída měla nyní pouze pět hodin denně a například fyzika a matematika se neučily šest týdnů. V průběhu jara roku 1943 se podařilo zaměstnat nové pedagogy na rychnovském gymnasiu – profesory a profesorky Amalii Kropáčovou-Novotnou, Karla Hovorku, Jana Fišera, Josefa Daníčka, Růženu Nezvalovou, Markétu Pařízkovou a Ladislava Tomáška.

„Dne 11. února došlo k vyloučení dvou žáků třídy III. B ze zdejšího ústavu za zvláštních okolností. Ředitelství hned po zatčení členů profesorského sboru bylo upozorněno anonymním dopisem, že někteří žáci III. B se nechovají dosti uctivě vůči Říši. Jako doklad bylo uvedeno, že v časopise *Wir lernen deutsch* pomalovávají neslušným způsobem obraz pana ministra školství Emanuela Moravce. Jménem byli uvedeni Jiří Vítek, 14letý syn odb. učitele z Opočna a Rudolf Žabokrtský, 14letý syn četnického praporčíka z Vamberka. Správce ústavu dal ihned za přítomnosti profesora Rolanda Schwarze a tajemníka ústavu prohlédnouti aktovky těchto dvou žáků, a profesor Weimann spolu s třídním této třídy prof. Reschem vykonali současně

---

¹⁹⁰ *Tamtéž*, s. 64.

¹⁹¹ *Tamtéž*, s. 65.

důkladnou prohlídku u všech ostatních žáků této třídy. Bylo shledáno, že 2 žáci shora jmenovaní skutečně mají obraz pana ministra pomalovaný. U žáka Rudolfa Žabokrtského byla celá hlava páně ministrova inkoustem začerněna, takže se nedalo zjistit, co tam původně bylo namalováno. V sešitě Jiřího Vítka byly přimalovány vousy, bradka, brýle a chránítka na uši.¹⁹² Když se žáků dotazovali, zda vědí, koho obraz zobrazuje, s klidem odpověděli, že ano. Na otázku, proč tak učinili, odpověděli velice stručně, protože prý měli dlouhou chvíli. Poté jim byla položena ještě poslední otázka, zda ještě někoho jiného ze třídy viděli hanobit obraz pana ministra či jiné znaky Protektorátu nebo Říše, ale učitelům a gestapu se dostalo odpovědi, že nikoliv, což může být považováno za statečný čin, aby se ostatní spolužáci vyhnuli nepříjemným otázkám gestapa. „Podle tehdejších výhrůžných předpisů oznámil zatímní správce ihned celou aféru gestapu v Hradci Králové, a současně i zemskému presidentu v Čechách, ministerstvu školství a školskému referátu při zemském presidiu. Z hradeckého gestapa došla dne 11. února odpověď, že zmínění žáci mají být potrestáni ústavem samým v mezích předpisů školského řádu. Okamžitě svolaná porada profesorského sboru vyloučila oba provinilce ze studia na zdejším ústavu.“¹⁹³

V polovině února došly na rychnovské gymnasium dva výnosy ministerstva školství a osvěty. První se týkal doložky na vysvědčení žáků VIII. třídy, kteří byli povoláni k práci, a tudíž se nemohli zúčastnit maturitní zkoušky. Druhý výnos nařizoval, že všechny schůzky profesorského sboru od této chvíle mají jen poradní hlas, že o všem důležitém rozhoduje správce školy sám.

Čtvrté výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava bylo oslaveno dne 15. března 1943 v tělocvičně ústavu, kde byla vyslechnuta studenty a celým profesorským sborem řeč ministra školství Emanuela Moravce, která byla vysílaná rozhlasem. Poté byly rozdělovány zatímním správcem ústavu knižní ceny, zakoupené ministerstvem školství a osvěty, za nejlepší úspěchy v němčině a odměny nejvýkonnějším sběračům kostí a hadrů. Za nejlepší překlad německého článku o Wehrmachtu dostala žákyně Zdenka Nováková brožuru s projevy protektorátní vlády V hodině dvanácté. Téhož

---

¹⁹² *Tamtéž*, s. 67.

¹⁹³ *Tamtéž*, s. 67.

dne večer se účastnil správce ústavu se sborem a 38 žáky vyšších tříd kontrolovaného koncertu hudby vládního vojska v Národním domě¹⁹⁴.

V rozmezí od 22. března do 30. dubna pracovali všichni žáci vyjma studentů nejvyššího ročníku na sázení lesních školek ve Včelném. Výuka v těchto třídách probíhala pouze za špatného počasí. Spolek pro podporu chudých studujících hradil pro chudé studenty jídlo (polévku) během pracovních dnů.

„Vzájemný přátelský styk studentů se žáky německé školy, umístěné v přízemí a ve II. poschodí ústavu, jest všemožně doporučován a prakticky podporován: zaveden pozdrav nacistický vztyčenou pravicí, na basketbalový zápas studentů dne 11. března v jízdárně s reál. gymnasiem z Kostelce nad Orlicí jsou pozvány obě německé školy a čistý výtěžek per 600 K jest věnován Německému červenému kříži. K velmi často předváděným filmům, z nichž jest polovina německých, jest zváno žactvo KLV Lagru, ba i německá školní mládež z Liberka. Na oplátku zvou Němci jednou i naše studenty k filmovému představení.“¹⁹⁵

Vynesením zemského presidia v Praze vydaného 16. dubna 1943 bylo nařízeno, že ve školním roce 1943/1944 budou na rychnovském gymnasiu otevřeny pouze třídy IV., VII. a VIII¹⁹⁶.

14. dubna se konaly opravné zkoušky z němčiny pro učitele, které se konaly na reálném gymnasiu v Pardubicích. Zkoušku opakovali tito profesori – Bašek, Kropáčová, Resch, Weimann z Weihenfeldu, Žofák a Tomášek. Zkoušku zdárně splnili pouze profesor Bašek a profesorka Kropáčová. Ostatním povolena další opravná zkouška za šest měsíců a všichni museli nadále navštěvovat kurzy němčiny, které vedl bývalý major Jansa.

Písemné maturitní zkoušky pro třídu VIII. A se konaly v termínu od 5. do 8. dubna, jichž se podrobilo 13 žáků a 8 žákyň. Pro třídu VIII. B se zkoušky konaly od 12. do 15. dubna, kterých se zúčastnilo 18 žáků a 5 žákyň. Ústní maturity třídy VIII. A se konaly ve dnech 17. až 20. května za předsednictví zatímního správce reálného gymnasia v Kostelci nad Orlicí pana Josefa Lanty. Z 21 maturujících byli dva uznáni dospělými s vyznamenáním, 15 dospělými, třem byla nařízena oprava z jednoho

---

¹⁹⁴ *Tamtéž*, s. 69.

¹⁹⁵ *Tamtéž*, s. 69.

¹⁹⁶ *Tamtéž*, s. 69.

předmětu a jednomu ze dvou předmětů po prázdninách. Ve třídě VIII. B se zkoušky konaly ve dnech 24. až 27. května za předsednictví zatímního správce reálného gymnasia ve Vysokém Mýtě pana Karla Finka. Z 23 zkoušených byl jeden uznán dospělým s vyznamenáním, 19 dospělými, jednomu byla nařízena oprava z jednoho předmětu, jednomu oprava ze dvou předmětů a jeden byl reprobován na rok. Výsledky a průběh zkoušek dospělosti byly pro rychnovské obyvatele publikovány v Poslu z Podhoří ze dne 29. května 1943¹⁹⁷.

17. dubna bylo žactvo informováno vedením ústavu, že ministr školství Emanuel Moravec slaví padesáté narozeniny. Žádná oslava na jeho počest se však nekonala.

Od počátku května do začátku června 1943 pracovali studenti VI. a VII. třídy na sázení lesních kultur v Orlických horách na panství kolovratském. Od 5. do 15. května byly tam zaměstnány dívky, od 17. května do 5. června hoši. Na studentskou práci dohlíželi profesori Schwarz, Resch a Weimann. Lesní práce byly zakončeny malou slavností v hotelu Panorama, kde se pracujícím studentům dostalo díky a uznání místních úřadů, byli městem pohoštěni a byla jim vyplacena peněžitá odměna¹⁹⁸.

Dne 27. května nastoupil suplující učitel rychnovského gymnasia Roland Schwarz vojenskou službu u říšské armády.

„Vynesemím MŠO ze dne 28. května byla zrušena od počátku šk. r. 1943/44 dosavadní klasifikace na středních školách a nově byly stanoveny známky takto: Chování bude nadále klasifikováno pro I. stupeň známkou chvalitebné (lobenswert), pro 2. uspokojivé (befriedigend), pro 3. méně vyhovující (minder entsprechend), pro 4. stupeň nevyhovující (nicht entsprechend). Prospěch bude označen pro 1. stupeň velmi dobrý (sehr gut), pro 2. stupeň dobrý (gut), pro 3. stupeň uspokojivý (befriedigend), pro 4. stupeň dostatečný (ausreichend), pro 5. stupeň sotva dostatečný (mangelhaft) a pro 6. stupeň nedostatečný (ungenügend). Celkový prospěch bude označen: 1 – prospěl s vyznamenáním (mit Auszeichnung bestanden), 2 – prospěl dobře (gut bestanden), 3 – prospěl uspokojivě (befriedigend bestanden), 4 – prospěl (bestanden), 5 – neprospěl (nicht bestanden). Prospěch s vyznamenáním bude přiznán jenom za

¹⁹⁷ *Po maturitách v Rychnově n. Kn.*, Posel z Podhoří, r. 57, č. 22, 1943, s. 2.

¹⁹⁸ *Kronika Pelclova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, s. 70.

mimořádné výkony, stupeň druhý jen tehdy, jestliže prospěch ve většině předmětů jest dobrý nebo velmi dobrý a žádná známka není horší nežli uspokojivá. Píle ani úprava písemných prací se nemá klasifikovat.“¹⁹⁹

Na začátku června 1943 se muselo celé žactvo i celý profesorský sbor zúčastnit smuteční rozhlasové vzpomínky na Heydricha v tělocvičně. O smuteční výzdobu se postaral profesor Weimann z Weihenfeldu.

Dne 28. června dorazilo na zdejší ústav nařízení, že ve všech učebnách musí být zavěšen obraz Adolfa Hitlera. Společně s obrazem říšského vůdce musí ve všech učebnách viset také obraz prezidenta Emila Háchy.

Dne 12. července se v poslední vyučovací hodině konala v tělocvičně školy oslava 71. narozenin státního presidenta dr. Emila Háchy, při níž byly rozdány knižní odměny nejzdatnějším sběračům hadrů a kostí, dále za vynikající prospěch v jazyku německém a za vynikající výkony v přírodopisu. V předvečer Háchových narozenin se zúčastnil zatímní správce, celý profesorský sbor a všichni rychnovští žáci oslavy v Národním domě, pořádané osvětovou službou²⁰⁰.

6. 5. Školní rok 1943/1944

Ve školním roce 1943/1944 byly povoleny na základě výnosu z dubna 1943 pouze třídy IV., VII. a VIII. Ve třídě IV. povolena paralelní třída, tudíž na rychnovském gymnasiu v tomto školním roce působily 4 třídy²⁰¹.

„Koncem září nastávají změny v dosavadním stavu prof. sboru. Dne 15. září jest prof. Ladislav Tomášek nasazen do práce k firmě J. Matějka, strojírna v Pelhřimově, dne 20. září prof. Josef Weimann (který letos stále již jest uváděn bez šlechtického predikátu) k firmě Ing. F. K. Janeček v Solnici, dne 21. září supl. prof. Jan Fišer k firmě Báňská a hutní spol. ve Vamberku, dne 23. září prof. Josef Resch do Moravské Ostravy k důlní práci a dne 27. září prof. Karel Hovorka přeložen na reál. gymnasium v Německém Brodě. Místo nich vstoupili do sboru 1) Miloslava Tučková, prof. z reál. gymnasia v Praze II. Truhl. ul. od 25. října; 2) Matěj Píchovec, prof. a zat. správce reál. gymnasia v Domažlicích, od 28. října; 3) téhož dne nastoupil znovu na

---

¹⁹⁹ *Tamtéž*, s. 71.

²⁰⁰ *Tamtéž*, s. 73.

²⁰¹ *Tamtéž*, s. 77.

službu prof. Dobroslav Žofák; 4) Josef Daníček, soukromý učitel hudby a regenschori v Častolovicích od 1. října za supl. prof. Jana Fišera pro oblig. zpěv; 5) Josef Novotný, odb. učitel na zdejší dívčí měst. škole jako výpomocný učitel za Josefa Weimanna pro vyučov. uměl. výchově. Amalie Kropáčová-Novotná zůstává i nadále na ústavu jako přespočetná síla bez úvazku.²⁰²

Konečný zápis žáků do školního roku se uskutečnil 3. září 1943. Zapsáno bylo 64 chlapců a 55 dívek, dohromady tedy 119 studentů.

Kromě VIII. třídy se ve zbylých třech třídách nesmělo vyučovat dějepisu, místo tohoto předmětu se vyučovalo němčině navíc, ve IV. třídách 2 hodiny týdně, v VII. třídě 3 hodiny týdně.

V budově rychnovského gymnasia se opět nacházelo několik různých školských institucí najednou, přízemí patřilo Deutsche Volksschule a veřejné odborné škole pro ženská povolání, gymnasium využívalo první patro a část druhého patra. Ve zbytku druhého patra se nacházela německá škola KVL Lager z Hamburku.

Od tohoto školního roku také platí nová klasifikace, která byla vydána na konci května roku 1943.

Hned po začátku nového školního roku, ve dnech 11. a 12. září, se zúčastnili vybraní studenti Dne mládeže, pořádaného v Praze Kuratoriem pro výchovu mládeže. V Rychnově byl tento den uspořádán místními hodnostáři Kuratoria již dne 5. září na sokolském hřišti²⁰³.

Dne 22. září se konaly na reálném gymnasiu v Hradci Králové opravné maturitní zkoušky za předsednictví doktora Rudolfa Hlaváčka, pracovníka školního oddělení zemského úřadu v Praze. Ze čtyř zkoušejících tři zkoušku úspěšně splnili, poslední byl reprobován na rok.

„Veřejná osvětová služba uspořádala dne 23. října v Národním domě přednášku redaktora Jiřího Zavřela z Prahy na téma Češi a dnešní boj, které se zúčastnil zat. správce s celým prof. sborem a žactvem tříd VII. a VIII. Pro návštěvníky přednášky

---

²⁰² *Tamtéž*, s. 77.

²⁰³ *Tamtéž*, s. 79.

byly vydány podle nařízení okr. úřadu číslované vstupenky, předem rozeslané, a účast posluchačů byla přísně kontrolována.²⁰⁴

Od 1. listopadu se opět začalo vyučovat hodinám dějepisu v VII. tříd.

Dne 11. listopadu úspěšně vykonal profesor Žofák opakovanou zkoušku z němčiny v Pardubicích, zkoušce předsedal školní rada dr. Alfons Nitsch. Z ostatních profesorů, kteří v dubnu 1943 při prvním opakování zkoušky propadli (Weimann, Tomášek a Resch), se nedostavil nikdo, protože byli nasazeni do pracovního procesu²⁰⁵.

V prosinci se konaly speciální pracovní kurzy pro všechny učitele matematiky v Hradci Králové. Podobné kurzy pro učitele dějepisu a zeměpisu se konaly v Kostelci nad Orlicí. Učitelé těchto předmětů si navzájem hospitují, alespoň pětkrát za dané období, a všechny hospitace se musejí zapisovat do třídních knih. Samotné kurzy trvaly až do konce června a probíhaly každý pátek.

Od 1. ledna 1944 byla profesorka Amalie Kropáčová-Novotná zaměstnaná na reálném gymnasiu v Chrudimi.

Koncem ledna 1944 se konaly opravné maturitní zkoušky ze dvou předmětů na reálném gymnasiu v Kostelci nad Orlicí za předsednictví profesora Aloise Dostála. Dva kandidáti rychnovského ústavu, František Hanuš a Vladimír Rabiňák, úspěšně vykonali maturitní zkoušku a byli uznáni dospělými²⁰⁶.

V polovině února a poté i v polovině března bylo vždy 12 studentů z tříd VII. a VIII. povoláno k odklizení sněhu na silnici a ve městě. Drtivá většina dojíždějících žáků se tehdy dostávala do školy na lyžích.

V první polovině února vykonal školní rada dr. Alfons Nitsch inspekci ve všech třídách a předmětech u všech učitelů rychnovského gymnasia. Nedlouho poté byl zatímní správce Jan Šec jmenován ředitelem rychnovského ústavu s právní platností od 1. srpna 1943²⁰⁷.

Díky nařízení pracovního úřadu v Hradci Králové byli tři žáci VIII. třídy (Václav Durchánek, Jindřich Pink a Miloš Řičař) dne 21. února nasazeni do

---

²⁰⁴ *Tamtéž*, s. 79.

²⁰⁵ *Tamtéž*, s. 80.

²⁰⁶ *Tamtéž*, s. 81.

²⁰⁷ *Tamtéž*, s. 81.

pracovního poměru ve Škodových závodech v Platištích, tehdy ještě u Hradce Králové.

V posledním únorovém týdnu roku 1944 navštívili všichni studenti výstavu Výtvarnické družiny z Prahy, pořádanou v Rychnově osvětovou službou, a také se účastnilo cyklu pěti vlastivědných přednášek o Rychnově, jeho dějinách, kultuře, literatuře, zemědělství a průmyslu, který byl uspořádán toutéž organizací ve dnech 17. února až 13. dubna²⁰⁸.

Začátkem března byli povoláni studenti VIII. třídy na vlastní žádost Rudolf Balvín, Miroslav Hubáček, Miloš Matějka, Rudolf Pohl a Josef Preclík Kuratoriem pro výchovu mládeže do Prahy k výcviku na vedoucí pozici na táborech Kuratoria. Školení byli v Čeperce u Prahy od 17. do 28. března. V dubnu roku 1944 byli k tomuto výcviku povoláni další dva studenti VIII. třídy na rychnovském gymnasiu – Václav Votroubek a Miloslav Krsek.

„Dne 15. března se konala oslava pátého výročí zřízení Protektorátu Čechy a Morava v tělocvičně, které se účastnilo všechno žactvo, ředitel a celý profesorský sbor. Program její se však omezil jenom na vyslechnutí rozhlasového projevu od 10 do 10.30 hod. dopoledne; pak bylo prázdno. V předvečer toho dne se účastnil ředitel s celým sborem a místními žáky oslavy v Národním domě, uspořádané veř. osvětovou službou. Přítomni byli okr. hejtman Dr Krzepinský, všechno úřednictvo a učitelstvo, samospráva a zástupci korporací; všem účastníkům vydány byly předem číslované a kontrolované vstupenky. Promluvil funkcionář osvětové veřejné služby František Koutský, který přečetl ministerstvem zasláný proslov: byla v něm zdůrazněna hospodářská, kulturní i historická přínáležitost k Říši a ukázáno, jak nám prospívá začlenění do svazku Říše. Po koncertních číslech hudby vládního vojska z Kostelce nad Orlicí skončen byl program hymnami, které vyslechli přítomní stojíce a se zdviženými pravicemi. Holdovací telegramy byly zaslány státnímu ministru K. H. Frankovi, státnímu presidentu Dr Emilu Háchovi a ministru zemědělství Adolfu Hrubému; znění telegramů určeno také předem ministerstvem školství.“²⁰⁹

---

²⁰⁸ *Tamtéž*, s. 82.

²⁰⁹ *Tamtéž*, s. 83.

Ke konci března zemřel výpomocný učitel výtvarné výchovy pan Josef Novotný, který nahradil dřívějšího učitele Josefa Weimanna, jenž byl povolán do pracovního nasazení. Protože již nebylo možné sehnat odpovídající náhradu za zesnulého pedagoga, získal profesor Weimann povolení od pracovního úřadu, aby každý čtvrtek vyučoval 4 hodiny kreslení ve třídách IV. A a IV. B.

Písemné maturitní zkoušky se konaly ve dnech od 29. března do 1. dubna. Zkoušku psali všichni abiturienti, tedy 36 studentů.

Ke konci první poloviny dubna 1944 onemocněl profesor Matěj Píchovec, přičemž mu byla udělena zdravotní dovolená do 30. června, ale nenastoupil ani pak a požádal o prodloužení dovolené. Za něho byla na gymnasium přidělena profesorka Kolářová²¹⁰.

V polovině dubna se celý profesorský sbor i s ředitelem Šecem a 30 místními studenty zúčastnil veřejné manifestace Ligy proti bolševismu a následné přednášky doktora Stočese.

„Rodičovské sdružení vypravilo po velikonocích do Prahy deputaci s prosbou o povolení V. třídy po prázdninách a zachování ústavu; ale všechny tyto a další snahy vyzněly na prázdno: gymnasiu byl určen germánskými mocipány zánik neodvratný.“²¹¹

Ke konci dubna vykonal školní rada doktor Alois Wangler inspekci v hodinách matematiky.

Dne 20. dubna se v tělocvičně uskutečnila oslava Hitlerových 55. narozenin, omezená pouze na rozhlasový poslech vysílaný z Prahy, který trval přibližně půl hodiny, na zbytek dne dostali žáci volno. „Večer téhož dne se konalo slavnostní přijetí tzv. Moravcovy mládeže (ročník 1934) do svazku Kuratoria pro výchovu mládeže a povinné služby mladých spojené se složením slibu Říši, Vůdci a státními presidentu. Účast všeho zdejšího žactva a učitelstva byla povinná.“²¹²

Ústní maturitní zkoušky se konaly ve dnech od 8. do 13. května roku 1944 za předsednictví pana Josefa Šalouna, ředitele reálného gymnasia v Nové Pace. Ze 33 maturujících, kteří se zkoušce podrobili, byli dva uznáni dospělými s vyznamenáním a

---

²¹⁰ *Tamtéž*, s. 83.

²¹¹ *Tamtéž*, s. 84.

²¹² *Tamtéž*, s. 84.

31 uznáno dospělými. 4 žáci VIII. třídy se nemohli zkoušky zúčastnit, protože byli během školního roku nasazeni do pracovního procesu, tudíž „dostali vysvědčení bez zkoušky.“²¹³ Ředitel rychnovského gymnasia Jan Šec byl předsedou při maturitních zkouškách na reálném gymnasiu v Jaroměři.

Červen školního roku 1943/1944 se nesl ve znamení inspekčních prohlídek na ústavu. 2. června se uskutečnila inspekce při hodinách tělesné výchovy inspektorem Karlem Halou. Doktor Vladimír Jindra provedl inspekci na hodinách francouzského jazyka dne 8. června. Stejného dne se konala i inspekce na hodinách výtvarné výchovy, kterou provedl pan Václav Živec. 19. a 20. června provedl inspekci doktor Jan Pich v hodinách českého jazyka. 23. června provedl celkovou inspekci gymnasia a úřední agendy školní inspektor Jaroslav Hora.

„Dne 26. července převezl profesor Eduard Weis, kustod zdejšího Pelcova musea, čtná maturitní tabla, pohozená na podlaze místnosti č. 41 v I. poschodí a zbavená rámu (těch bylo použito k výzdobě chodeb) do místností městského musea; ale všechna tabla se už nedala zachrániti. Utrpěla stejně jako starý gymnasijní archiv nenahraditelné škody neustálým přenášením a nedbalým uložením. Tabla i veškeren zbývající archivní materiál byl nakupen na podlaze v nepřehlednou hromadu, ze skříně vyházen, promíšen knihami z biblioteky pauperum, programy škol a různorodým materiálem.“²¹⁴

Dne 12. července se konala oslava 72. narozenin státního prezidenta doktora Emila Háchy, opět omezená pouze na rozhlasový poslech v tělocvičně.

„Školní rok, poslední rok našeho ústavu podle sudby germánské Valhally, byl ukončen dnem 13. července rozdáním vysvědčení a předběžným zápisem do tř. VIII. Do jiných tříd nebylo zapisováno, ale u všech žáků zjištěno, kde chce kdo příštím rokem v studiu pokračovati. Adresy všech žáků byly oznámeny pracovnímu úřadu v Hradci Králové a jeho pobočce v Kostelci nad Orlicí.“²¹⁵

Podle nařízení ministerstva školství a osvěty ze dne 21. února 1944 byla povolena 10 kandidátům, kteří již maturitní zkoušku vykonávali a neuspěli ani u

---

²¹³ *Po maturitách v Rychnově n. Kn.*, Posel z Podhoří, r. 58, č. 20, 1944, s. 2.

²¹⁴ *Kronika Pelcova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, s. 86.

²¹⁵ *Tamtéž*, s. 87.

opravných zkoušek v letech 1942 a 1943, nová další oprava. Tyto zkoušky dospělosti se konaly dne 18. července za předsednictví zemského školního inspektora Jaroslava Hory. Z 10 kandidátů se dostavilo ke zkoušce jenom 9, poslední z nich nebyl uvolněn firmou v Halle, kde byl nasazen do pracovního poměru. Všichni kandidáti vyhověli požadavkům této zvláštní maturitní zkoušky²¹⁶.

6. 6. Školní rok 1944/1945

O prázdninách před začátkem školního roku 1944/1945 se již započalo s vyklíčením gymnasijní budovy a předání jí do rukou Němců. Odevzdáno muselo být všechno, co není nezbytně nutné k výuce zbývajících počtu studentů. „Protože otevření V. třídy nebylo povoleno, zbývala na našem ústavu pro školní rok 1944/45 jenom třída VIII. Žactvo ostatních tříd přešlo převážnou většinou na reál. gymnasium do Kostelce nad Orlicí, a tamže přeložena také profesorka Kateřina Dostálová, Blažena Bartáková-Valtrová (později nasazena do pracovního poměru u firmy Fáborský) a prof. Rudolf Jansa. Prof. Karel Bašek byl přeložen do Hradce Králové, ostatní profesori nasazeni do práce: u nás zůstal počátkem školního roku jenom ředitel Jan Šec a jemu vypomáhala jako administrativní síla prof. Nezvalová. Ale ani v VIII. třídě nebylo vyučování vůbec zahájeno, neboť veškero žactvo této třídy bylo nasazeno do pracovního poměru v továrnách a dílnách, popřípadě do tak zvaných oddílů Technische Nothilfe. A tak náš ústav vlastně již počátkem šk. roku přestal prakticky existovat.“²¹⁷ O tom, že se s gymnasiem v Rychnově již nadále nepočítalo, vypovídá také zasedání městské rady dne 15. srpna 1944, kde „usneseno bylo správně poštovní oznámiti, že pro případ, že by byla pošta při náletu rozbita, jako náhradní místnosti by se jim daly místnosti v gymnasiu.“²¹⁸

Začátkem září 1944 požádal ředitel Šec starostu Rychnova dr. Handla o poskytnutí prostorů na uložení knih z profesorské a žákovské knihovny. Pomocnou ruku nabídl knihovník veřejné knihovny v Rychnově a bývalý učitel zdejšího ústavu pan Eduard Weis. Se stěhováním pomáhali řediteli Šecovi profesori Bašek a Žofák,

---

²¹⁶ *Tamtéž*, s. 88.

²¹⁷ *Tamtéž*, s. 89.

²¹⁸ *Knihy protokolů ze schůzí městské rady 1944*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 906, č. kn. 256.

profesorky Nezvalová a Dostálová a studentky oktávy, které ještě byly přítomné v Rychnově nad Kněžnou.

„Dne 3. října 1944 byl sepsán protokol o odevzdání, resp. převzetí učebných pomůcek a vnitřního zařízení budovy ředitelem SS Heimschule. Bylo nařízeno odevzdati všechno, co pro případné vyučování zbývající VIII. třídy není naprosto nutno. Protože však ve tř. VIII. vůbec nebylo vyučování zahájeno, bylo předáno všechno vnitřní zařízení (kromě knihoven) SS Heimschule a bylo ujednáno, že bude-li snad VIII. třída ještě otevřena, budou jí pomůcky potřebné k vyučování zapůjčeny. Dále bylo povoleno, aby předměty ústavního inventáře a sbírek, pokud byly darovány korporacemi nebo jednotlivci, byly později věnovány českým místním školám, a ustanoveno, že zatím mají zůstat v budově ústavu.“²¹⁹

Němci okamžitě začali provádět v budově gymnasia určité změny. Školníkův byt přestavěli na velkou kuchyni, učebny byly většinou upraveny na ložnice a ubikace, sloupoví chodeb bylo zazdíváno a měněno na šatny a umývárny, místnosti knihoven upraveny na nemocnici pro infekčně choré chovance Heimschule a chodba v přízemí přepažena dřevěnou stěnou. „Pracováno ve dne v noci, jako by samozvanci cítili, že na orloji světa už brzy udeří půlnoc germánské rozpínivosti.“²²⁰

Studenti rychnovského gymnasia, kteří již na zdejším ústavu nemohli studovat, protože se jim neotevřely vyšší třídy, přešli na gymnasium do Kostelce nad Orlicí. Ale i v Kostelci probíhalo postupné vystěhovávání školy, aby se uvolnily prostory pro vojenskou posádku. V Rychnově nad Kněžnou byly všechny české školy (základní i střední) 6. ledna roku 1945 uzavřeny a vyklizené připraveny pro vojenskou posádku, která čítala 1 500 ozbrojených mužů.

„V té době, dne 4. ledna, zemřel zde po krátké nemoci ve věku 60 let pan Rudolf Novák, školník našeho ústavu – slavný hrdina Murmaňský, Čerberus, školas i školomet – a jak ještě všelijak ho roztodivně nazývala bez zlého úmyslu urážky rozverná studentská družina. Poctivý, pracovitý a dobrý člověk, bývalý legionář a

---

²¹⁹ *Kronika Pelcova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, s. 91.

²²⁰ *Tamtéž*, s. 92.

vlastenec z duše oddaný republice. Našemu ústavu sloužil od dob jeho nastěhování do nové budovy v roce 1924 do března roku 1941, kdy byl pensionován.²²¹

Měsíce leden a únor se nesly ve znamení potlačování vyučování a skrývaného radostného očekávání osvobození spojeneckými vojsky. „Prvé pololetí šk. roku 1944/45 bylo ukončeno úředně dnem 16. února, a tehdy byly žákům rozdány výkazy malého, osmerkového formátu. Vyučování potrvало vlastně jenom do Vánoc; později byly dávány žactvu jen písemné úkoly k domácímu zpracování jednou týdně, a to u nás žákům obecných a měšťanských škol v besedě Národního domu, studentům v Kostelci v jedné učebně ústavní budovy. Tam byly rozdány také pololetní výkazy a vyučování zase odročeno na neurčito.“²²²

Ještě horší je situace s vyučováním v měsících březnu a dubnu, kdy se každodenně mění vývoj na válečné frontě i v zázemí. „Němci provádějí pružné úhybné pohyby, až jim v kříži praská. Rudé armády nezadržitelně postupují jako obrovský drtič germánské svoloči. Není už nejmenší pochyby, že se co nejdříve dočkáme touženého dne svobody, ale zatím ještě nás stále svírá a škrtí v křeči smrtelného konce dráp germánského vlkodlaka. O nějakém vyučování ve školách není ani řeči; děti jsou vyučovány v soukromých bytech a po hostincích (Na hradě, U Joštů, v Lidovém domě, Na burku), starší ročníky vysazují lesní kultury, studenti z Nothhilfe v plátěných pracovních, kdysi snad bílých uniformách s černou lodičkovou čapkou stavějí protitankové barikády a palisády z mohutných klád. Počátkem dubna posádka zdejších Fahnenjunckerů, povýšených v posledních dnech březnových na lajtnanty, chystá se k odjezdu; jest však zdržena poškozením trati za Častolovicemi (dílo partyzánů se projevuje každým dnem důraznějšími ničivými zásahy do operačních plánů okupantů). Konečně přece odjíždějí dne 6. a 7. dubna; ale školní budovy i nadále zůstávají rezervovány pro vojsko, z něhož v tu dobu zbyl u nás jen velmi malý počet invalidů a štáb důstojníků v hotelu Panorama a v chlapeckých školách. Ale i ti mají v nejbližších dnech odjetí.“²²³

Na počátku května roku 1945 byla ale budova gymnasia opět obsazena plně ozbrojenými jednotkami německých vojáků. Ve městě bylo na 650 ozbrojenců, pod

---

²²¹ *Tamtéž*, s. 93.

²²² *Tamtéž*, s. 94.

²²³ *Tamtéž*, s. 95.

jejichž ochranu se stahovali místní a cizí příslušníci německé národnosti. „Když dopoledne dne 6. května bylo uspokojivě skončeno vyjednávání zdejšího Národního výboru s Bezikshauptmannem Drem Krzepinským, jednalo se i s důstojníky zdejší posádky o složení zbraní. Požadavek ten byl sice odmítnut, ale v noci na pondělek dne 7. května začala posádka opouštět město po menších částech a do odpoledne dne 8. května odjeli všichni ve směru k Vamberku nebo k Solnici. Odjeli i obávaní SSmani z Kraftwagendepot ve Stiassnyho továrně – odejeli, ale neujeli; někde u Náchoda se střetli s prvními oddíly Rudé armády a po krátké přestřelce byli vyhlazeni.“²²⁴

Budova gymnasia byla tedy opět volná, ale stav jejího vnitřního vybavení byl žalostný. V těchto dnech také na rychnovském gymnasiu vzniká studentská legie, která má sídlo ve vile ředitele ústavu. Jejím velitelem se stal profesor Karel Bašek a její správu vedl student Leděč.

Krátce po osvobození Československa, dne 12. května, byl národním výborem pověřen profesor Karel Bašek, aby se postaral o nejnnutnější úpravy učeben, aby se v nich mohlo co nejdříve začít znovu vyučovat. O pět dní později byla pensionovanému profesoru Eduardu Weissovi svěřena správa školy a dostal za úkol, aby co nejrychleji zařídil vše potřebné pro to, aby bylo co nejdříve zahájeno vyučování zatím ve vyšších třídách. Profesor Weiss přijal tento úkol jen se závazným ujištěním, že jeho funkce potrvá nejdéle do počátku července²²⁵. Ihned 18. května byl prováděn soupis zbývajících a hlavně použitelného ústavního majetku. V ten samý den byl také na rychnovské gymnasiu povolán pyrotechnik, zdali není v budově umístěna schovaná výbušnina. Šetření naštěstí ukázalo, že tato obava byla zbytečná. Také se začíná hledat nový profesorský sbor, protože v roce 1943 utrpěl značné ztráty úmrtím pěti profesorů v koncentračních táborech. V první den se na gymnasiu hlásily profesorky Blažena Bartáková-Valtrová, Amalie Kropáčová-Novotná a Věra Hladíková. Správce reálného gymnasia v Kostelci nad Orlicí profesor Josef Lanta uvolnil profesory Václava Dolanu, Miroslava Feila a Jaroslava Kubečka pro vyučování na gymnasiu v Rychnově nad Kněžnou.

---

²²⁴ *Tamtéž*, s. 95 – více informací o incidentu pramen neobsahuje.

²²⁵ *Tamtéž*, s. 96.

„V gymnasiu se zatím horlivě pracuje: zajatci přenášejí nábytek do učeben a úředních místností, místní Němky umývají podlahy, chodby a okna, místnosti se desinfikují: všechny tyto technické práce řídí svědomitě a energicky prof. Bašek, a studenti vydatně pomáhají.“²²⁶

22. května konala první porada zatímního sboru, kde byl profesor Josef Schauer zvolen delegátem do místní odborové učitelské rady a profesorka Věra Hladíková do okresního sboru téže rady. Počátek vyučování ve vyšších třídách byl stanoven na 28. květen roku 1945. Dále bylo rozhodnuto, že 1. září 1945 se otevrou na rychnovském gymnasiu všechny třídy vyššího i nižšího gymnasia.

„Dne 24. května večer se vrátil do Rychnova po dvouletém pobytu v koncentračním táboře v Buchenwaldu profesor Václav Hejn, a byl neobyčejně srdečně uvítán na nádraží studenty, zástupci úřadů a četným obecnstvem. Dne 26. května oznámil profesor Weiss Okresnímu národnímu výboru svou resignaci na dosavadní funkci zatímního správce ústavu (neboť vykonal již vše, co mu bylo ONV uloženo a postaral se o znovuotevření ústavu a zahájení vyučování) a požádal, aby tento důležitý úkol byl svěřen prof. Hejnovi. Bylo mu vyhověno; profesor Hejn vzal na sebe obětavě tuto těžkou povinnost, ač mu bylo dosud popřáno pramálo klidu k zotavení po prožitých útrapách věznění. Profesor Weiss obšírnou písemnou zprávou znovu informoval zemskou školní radu i ministerstvo školství o dosavadních opatřeních a žádal jejich úřední schválení.“²²⁷ Tak se stalo, že profesor Hejn byl úředně schválen ve funkci zatímního správce rychnovského ústavu.

Dne 26. května se uskutečnila první porada učitelského sboru pod vedením zatímního správce Václava Hejna. Po schválení Okresním národním výborem měl sbor tuto podobu – Václav Hejn (zatímní zástupce), Blažena Bartáková – Valtrová (třídní učitelka VIII. třídy), Věra Hladíková (třídní učitelka VII. třídy), Amálie Kropáčová – Novotná, Karel Bašek (třídní učitel VI. třídy), Václav Dolana, Miroslav Feil, Jaroslav Kubeček (učitelé gymnasia v Kostelci nad Orlicí, vypomáhali na rychnovském gymnasiu při vyučování přírodopisu, chemie a fyziky), Msgre František Machač + 4

---

²²⁶ *Tamtéž*, s. 97.

²²⁷ *Tamtéž*, s. 99.

výpomocní již penzionovaní pedagogové – Jindřich Čížek (třídní učitel V. třídy), František Seidel, Josef Schauer a Eduard Weiss.

28. května pronesl profesor Václav Hejn projev před shromážděnými studenty a připomněl významné události – osvobození Československa, znovuotevření gymnasia a narozeniny československého prezidenta Edvarda Beneše. Po Václavu Hejnovi promluvil student VIII. třídy Jaromír Ledeč o programovém prohlášení studentského národního výboru.²²⁸ Po této akci došlo ke konečnému zápisu studentů do vyšších tříd gymnasia, celkově školu navštěvovalo 134 žáků (84 chlapců a 50 dívek).

Studentská rada v té době vydala dvěma studentkám důtku za stýkání se s příslušníky Hitlerjugend v době okupace. Další dvě studentky se této formě trestu vyhnuly tím, že přestoupily na jinou školu. Bývalému zatímnímu zástupci ústavu Šecovi a profesorovi Jansovi zaslala rada dopisy, ve kterých odsuzuje jejich chování v době Protektorátu.

V červnu roku 1945 se profesor Hejn vydal do Prahy, aby se ujistil, že se v hlavním městě vědělo o obnovení gymnasia a zjistil, zda škola do nového školního roku získá dostatek kvalifikovaných učitelů. Na ministerstvu školství a osvětu dostal ujištění, že je dostatek učitelů, hlavně těch penzionovaných, frází: „Hlásí se nám takových dědečků plno, a ani nevíme, co s nimi!“²²⁹

Krátký školní rok 1944/1945 skončil 19. července. Nikdo z žáků nepropadl a každý student mohl pokračovat ve studiu na rychnovském ústavu i v příštím školním roce. Maturitní zkouška v tomto školním roce nebyla, všichni maturanti získali místo maturitního vysvědčení výroční vysvědčení se zvláštní klauzulí, ve kterém měli studenti známky z předmětů z dob, kdy řádně studovali na gymnasiu. Takto to fungovalo po celém Československu.

---

²²⁸ Pramen neobsahuje programové prohlášení studentského národního výboru.

²²⁹ *Kronika Pelcova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, s. 102.

7. Gymnasium v letech 1945 - 1948

Školní rok 1945/1946 začal dne 10. září, ale pravidelné vyučování všech předmětů ve všech třídách začalo až 8. října, kdy byla obsazena všechna místa v učitelském sboru.

Během letních prázdnin roku 1945 byly všechny vyučovací prostory vymalovány, vyčištěny a umyty. Všechny školní nábytek byl opraven a připraven k dalšímu používání od nového školního roku. Kromě vnitřního vybavení prošla rekonstrukcí také střecha budovy. Všechna okna byla nově zasklena, protože v posledních dnech války byla poškozena nejvíce²³⁰.

Ve všech třídách se vyučovalo podle Návrhu učebních osnov pro školy druhého a třetího stupně platného od roku 1945. V některých předmětech byl Návrh doplněn pokyny školských inspektorů.

Během školního roku bylo provedeno mnoho inspekcí fungování a vyučování na rychnovském ústavu. 17. března roku 1946 gymnasium navštívil ministr školství a osvěty Zdeněk Nejedlý²³¹.

Profesorský sbor a studenti gymnasia připravovali po celý školní rok značný počet oslav k nejrůznějším příležitostem. 27. října se konala slavnost k památce vzniku samostatné československé republiky v roce 1918. Další velká oslava se konala 6. listopadu u příležitosti výročí Velké říjnové revoluce v tehdejšímu Rusku. Vzpomnělo se i na den narozenin prvního československého prezidenta T. G. Masaryka, slavnostní akce se konala 6. března roku 1946. Dne 28. května se slavily narozeniny v pořadí druhého československého prezidenta doktora Edvarda Beneše.

Významným orgánem se po druhé světové válce stalo rodičovské sdružení, jehož členové byli voleni z řad rodičů studentů školy. Sdružení přispívalo na různé akce pořádané školou a řešilo s pedagogickým sborem důležité otázky o chodu gymnasia. Projednávaly se otázky o vybudování studentského internátu, zlepšení dopravy žáků do školy či zbudování památníku pro oběti války z řad učitelského sboru a žactva²³².

---

²³⁰ *Výroční zpráva za školní rok 1945 – 46*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 55, č. kn. 55, kart. 5, s. 6.

²³¹ *Tamtéž*, s. 7.

²³² *Tamtéž*, s. 17.

Dalším významným orgánem byla studentská rada, která se pravidelně scházela každý měsíc a řešila studentské připomínky. Rada také obstarávala sběr starých hmot, organizovala studentský ples, jehož výdělek připadl spolku pro podporu chudých studentů a také zařídila mezitřídní utkání v košíkové a kopané.

Dne 8. dubna 1946 se v plénu Městského národního výboru jednalo o žádosti ředitelství gymnasia „o příspěvek na úpravu repr. místnosti v budově gymnasia. Rada ve schůzi dne 19. února 1946 doporučila, aby se příspěvek ve výši 20 000 Kč uhradil z výnosu sbírky na kulturní daň. Návrh rady byl projednán a schválen ve schůzi finanční komise dne 5. dubna 1946. Pí. Zákravská vznesla dotaz, k jakému účelu místnost bude použita a tu tajemník přečetl žádost gymnasia²³³, kde účel jest uveden. Plenum návrh na příspěvek ve výši 20 000 Kč z kulturní daně schválilo jednomyslně.“²³⁴

K maturitním zkouškám se přihlásili všichni studenti a studentky, dohromady 26 žáků. Písemná část zkoušky proběhla koncem dubna roku 1946 a ústní koncem května téhož roku. Maturitní zkoušku úspěšně složili všichni studenti posledního ročníku.

Školní rok 1946/1947 začal 4. září 1946. Přes prázdniny prošla budova gymnasia opravami jako loňského roku. Nově byla v suterénu ústavu zřízena úschovna kol, v přízemí čítárna a v prvním poschodí byla „upravena pamětní síň; v ní je umístěna pamětní deska pplk. rus. legií Karla Vašátky a jeho spolubojovníků-abiturientů zdejšího ústavu, pamětní deska s jmény obětí nacismu z řad profesorů a žáků ústavu, fotografie účastníků obou odbojů.“²³⁵

Vyučovalo se podle učebních osnov jako v minulém školním roce. Celkem bylo na škole deset tříd, po dvou třídách měly čtvrtý a sedmý ročník.

Koncem loňského školního roku byli zástupci místních studentů pozváni k ministru školství a osvěty Zdeňku Nejedlému, aby od něho převzali diplom čestného uznání za celoroční práci. „Byli také s ostatními delegacemi uvedeni k p. presidentu

---

²³³ Žádost gymnasia není v pramenu zaznamenána.

²³⁴ *Knihá zápisů schůzí pléna 1946*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 28, č. kn. 28, kart. 5.

²³⁵ *Výroční zpráva za školní rok 1946/47*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 56, č. kn. 56, kart. 5, s. 10.

republiky a odevzdali mu jako dar našeho ústavu knihu Dějiny města Rychnova n. Kn. Kancelář presidenta republiky poděkovala za tuto pozornost.²³⁶

Během školního roku se konala řada oslav, například 26. října bylo vzpomenuo na vznik samostatné československé republiky. Dne 7. března se konala slavnost k uctění památky prezidenta osvoboditele Tomáše Garrigue Masaryka. Také se uskutečnila slavnostní akce k 63. narozeninám prezidenta Edvarda Beneše 28. května 1947.

Největší akcí, která se v tomto školním roce uskutečnila, byla oslava 75. výročí prvních maturitních zkoušek, které se konaly v roce 1872. Proběhla v termínu od 12. do 15. července 1947. Zúčastnilo se jí na 600 bývalých maturantů gymnasia. Program začal průvodem na původní místo, kde stála stará budova školy, a zakončen byl velkou taneční zábavou na rychnovském zámku²³⁷.

Během školního roku se studenti gymnasia zúčastnili mnoha odborných přednášek, například o životě a díle Karla Havlíčka Borovského, dále též navštívili množství divadelních her v místním divadle. Ve třídách byly také promítány žactvu vzdělávací filmy o přírodě, o prvním československém prezidentu Masarykovi atd.

Na gymnasiu také čile fungovala studentská ústavní rada, která si počátkem školního roku zvolila nové vedení. Většinu významných pozic zastávali studenti VII. B. Rada podporovala kulturní život ve škole i ve městě. V ústavu pomáhala s přípravami všech oslav. Zařídila také levnější vstupné pro studenty na kulturní, sportovní a zábavné akce. Také uspořádala mezitřídní basketbalový turnaj o pohár profesora Josefa Schütze, učitele tělocviku, který byl umučen za druhé světové války v koncentračním táboře²³⁸. Meztřídní turnaj o „Schützův pohár“ v basketbalu se na gymnasiu v předvánočním čase koná dodnes.

K závěrečným maturitním zkouškám se přihlásilo všech 21 studentů posledního ročníku. Písemná část se konala v polovině dubna 1947, ve které všichni žáci zdárně uspěli. Ústní část se konala začátkem června téhož roku za předsednictví profesora přiděleného školní radou pana Jaroslava Vaníčka. Výsledky zkoušek dospělosti byly více než uspokojivé. Tři studenti získali vysvědčení s vyznamenáním, 17 zkoušku

---

²³⁶ *Tamtéž*, s. 13.

²³⁷ *Tamtéž*, s. 14.

²³⁸ *Tamtéž*, s. 31.

úspěšně splnilo a jednoho studentu povolena opravná zkouška z jednoho předmětu v podzimním termínu roku 1947.

Výroční zpráva za školní rok 1947/1948 není ve Státním okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou uložena, obdobně jako se nenachází v budově rychnovského gymnasia. Pracovníci archivu se domnívají, že se zpráva buď nedochovala, nebo byla ztracena. Pravděpodobnější se jeví první možnost, protože ani v inventáři k fondu Gymnasium Rychnov nad Kněžnou není zmíněná výroční zpráva uvedena. Je možné zakončit mou práci školním rokem 1946/1947, ale z historického hlediska je správné, aby končila až následujícím školním rokem, proto zde píši o chybějícím pramenu.

8. Bývalí profesori gymnasia před Mimořádným lidovým soudem v Hradci Králové

Krátce po skončení okupace Československa, dne 17. května, byl vydán zatykač vztahující se na bývalého profesora rychnovského gymnasia Josefa Resche, jenž byl skutečně ještě téhož dne zadržen ve svém bydlišti ve Dvoře Králové nad Labem. Obviněn byl z udání profesorů Hejna, Föttera, Jelínka, Dvořáka, Schütze a Bezděka gestapu za protiněmecké řeči poslouchání zahraničního rádiového vysílání. Čtyři z udaných profesorů nakonec podleli teroru v koncentračním táboře, pouze dva (profesoři Hajn a Fötter) přežili peklo mučení a dožili se osvobození z nacistického područí.

Dne 31. května 1945 vydala Okresní odborová rada učitelská v Rychnově nad Kněžnou návrh „ke zproštění až do vyšetření Josefa Resche, profesora v Kostelci n. Orli., pro udavačství. Rozhodnutí jsem ohlásil dne 28. května 1945 MNV v Kostelci n. Orli. a připomněl, že vyšetřování proti němu vede MNV v Rychnově n. Kn. Nejednali jsme o prof. R. Schwarzovi, jehož případ se stává bezpředmětným, protože jmenovaný padl a svou dřívější přihláškou k Němcům se vyřadil z našich řad.“²³⁹ Jenže Schwarz v boji nepadl, byl zajat anglickými jednotkami a držen v jejich zajetí. Do Československa byl vrácen až v roce 1947²⁴⁰.

Od července 1945 probíhali výslechy svědků v této kauze, převážně šlo o bývalé kolegy profesora Resche. Profesorka Blažena Bartáková – Valtrová byla mezi prvními, která vypovídala ve věci obviněného Josefa Resche. Mimo jiné v její výpovědi stojí: „Obviněný Resch se velmi přátelil se Schwarzem a bylo zjevné, že to činí z prospěchářských důvodů. Čím více stoupal vliv Schwarzův v ústavu jakožto Němce a čím si také více Schwarz jako Němec dovoľoval a jako Němec okázaleji vystupoval, tím zjevně stoupalo i sebevědomí Resche. Nejvíce se to projevilo na bouřlivé konferenci počátkem roku 1942/1943, kdy se jednalo o obsazení místa dějepisce na rychnovském gymnasiu. Ředitel Šec měl zájem na tom, aby v ústavu

---

²³⁹ *Josef Resch: Výjádření okresní odborové rady 1945*, Státní oblastní archiv Zámorsk (dále jen SOA Zámorsk), f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

²⁴⁰ *Josef Resch: Výslech obviněného Rolanda Schwarze*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

zůstal prof. Bezděk. Resch se naopak opíral o Schwarze a prohlásil tehdy, že si k svému postavení dopomůže jinou cestou.²⁴¹

V podobném duchu jako paní profesorka vypovídali i další Reschovi bývalí kolegové profesori Josef Weimann a přeživší z koncentračního tábora Stanislav Fötter. Druhý učitel, který přežil v koncentračním táboře do konce války, profesor Václav Hejn, také vypovídal o osobě obviněného Resche: „V době, kdy všichni členové sboru měli pochybnosti o smýšlení prof. Schwarze a když Schwarz počal projevovati německé a nacistické smýšlení, Resch se s ním sblížil a stal se úplným důvěrníkem Schwarzovým. Ke mně se oba dva chovali nepřátelsky, ignorovali mne, a ačkoliv jsem byl starší než oni, vůbec mne nezdravili a ani na můj pozdrav neodpovídali. Schwarz mne udal řediteli Šecovi, že při hodinách češtiny čtu se žáky ruské dějiny, prý četbu nedovolenou.“²⁴² Dále dodal, co si myslí o obvinění proti Reschovi: „Jak jsem již uvedl, musil učiniti udání výhradně člen sboru, poněvadž jiný by nemohl věděti ty konkrétní údaje, ze kterých jsem byl obviňován. Pokud jde o školníka Čecha²⁴³, byla k němu sice nedůvěra, ale nemohl z vlastní zkušenosti věděti, že jsem přinesl do sborovny atlas a rovněž citovaný výrok²⁴⁴ jsem v jeho společnosti neučinil.“²⁴⁵

Profesor Resch nebyl v kolektivu učitelů oblíben, za což mohla zřejmě jeho povaha. V období Protektorátu, kdy se gymnasium v Rychnově postupně rušilo, nebylo místo pro všechny učitelé na něm působící. Josef Resch si chtěl přátelstvím s německy vystupujícím Rolandem Schwarzem zajistit, že na gymnasiu zůstane, jak nejdéle to bude možné. Tento záměr mu ovšem nevyšel, protože od 23. září 1943 byl totálně nasazen na důlní práce v Moravské Ostravě. Ani Roland Schwarz na škole nezůstal, na začátku školního roku 1943/1944 byl povolán do aktivní služby u německé armády.

Pochopitelně byli oba obvinění z udavačství také vyslýcháni. Roland Schwarz při výslechu popsal svůj životní příběh, také vypovídal o službě v nacistické armádě,

---

²⁴¹ *Josef Resch: Výslech svědka Blaženy Bartákové – Valtrové*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

²⁴² *Josef Resch: Výslech svědka Václava Hejna*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

²⁴³ Školník Čech byl dalším podezřelým z udání rychnovských profesorů, ale během vyšetřování se prokázalo, že tak neučinil.

²⁴⁴ Jedná se o výrok: „Až to Němci po této válce prohrají, že se konečně zbavíme Němců ze Sudet!“

²⁴⁵ *Josef Resch: Výslech svědka Václava Hejna*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

jak byl nejprve v Německu na výcviku, poté byl nasazen v Řecku, kde z armády dezertoval a nakonec byl zajat anglickými jednotkami. Co se týkalo udání svých kolegů gestapu, vypověděl, že se cítí vinen jen zčásti, protože prý pomohl Reschovi přeložit udání, které Resch prý poslal na zemskou školní radu. Nikdy nebyl členem NSDAP ani žádným jiných nacistických organizací. Potvrdil, že s Reschem měli přátelský vztah, hlavně proto, že Resch zrovna procházel rozvodem, ne proto, že by se chtěl Resch zachránit na škole a využíval k tomu Schwarzovy osoby²⁴⁶.

Druhý obviněný Josef Resch vypovídal téměř stejně jako Roland Schwarz, co se týká jejich přátelského vztahu či členství v nějaké nacistické organizaci. Oproti Schwarzovi se ale necítí vinný, nikdy nikoho neudal a ani nepředložil Schwarzovi žádné udání k přeložení. Dokonce tvrdil, že si tento překlad Schwarz vymyslel, aby nebyl z udání obviněn jediný, protože jako pronacisticky vystupujícího Němce na něho padlo obvinění jako na prvního²⁴⁷.

Konečný rozsudek v kauze byl vydán jménem republiky dne 20. dubna 1948 a zněl takto: uznání vinnými ze spáchání „obžalovaný Josef Resch zločin udavačství dle § 11 retr. dekr. č. 16/45 Sb. ve znění vyhlášky min. sprav. č. 9/47 Sb. a zák. č. 33/48 Sb. a obžalovaný Roland Schwarz zločin spoluviny na udavačství dle § 5 tr. z. a § 11 retr. dekr. č. 16/45 Sb. ve znění vyhlášky min. sprav. č. 9/47 Sb. a zák. č. 33/48 Sb. a odsuzují se za to dle § 11 věta třetí a § 14 cit. retr. dekretu a použitím § 55 tr. a § 29 retr. zák. každý z nich ku trestu těžkého žaláře na doživotí.“²⁴⁸

V roce 1955 příbuzní profesora Josefa Resche podali žádost o milost, ale soud se rozhodl žádosti nevyhovět, i když se odsouzený ve vězení choval dobře, kvůli závažnosti zločinu, který spáchal v době okupace Československa²⁴⁹.

Z pramenů se ovšem nedozvídáme nic o konečném osudu obou odsouzených. Nevíme, zda byli nakonec po mnoha letech propuštěni na svobodu, nebo zda dokončili své životy za mřížemi vězení.

---

²⁴⁶ *Josef Resch: Výslech obviněného Rolanda Schwarze*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

²⁴⁷ *Josef Resch: Výslech obviněného Josefa Resche*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

²⁴⁸ *Josef Resch: Rozsudek jménem republiky*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

²⁴⁹ *Josef Resch: Zamítnutí žádosti o milost*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.

9. Závěr

V posledním roce Velké války došlo 6. dubna 1918 k ohromnému požáru staré gymnasijní budovy a nebylo možné zde pokračovat s pravidelnou výukou. Nejvyšší představitelé města Rychnova nad Kněžnou se snažili co nejdříve opatřit finanční prostředky na stavbu nové budovy ústavu. Jejich snahy však byly zastaveny vyhlášením samostatného Československa dne 28. října 1918. Nově vzniklá republika musela nejprve vyřešit důležité existenční problémy, proto se k projednávání o novém gymnasiu v Rychnově dostala až koncem roku 1919. Počátkem roku 1920 už bylo rozhodnuto, že nová budova bude stát na jiném místě než stará piaristická kolej. Na tomto místě stojí budova školy do dnešní doby. Novostavba byla otevřena velkou oslavou v srpnu 1924 a ve školním roce 1924/1925 už se v ní normálně vyučovalo. Výroční zprávy nepřinášejí o stavbě školy příliš informací, v tomto ohledu je zastoupil Posel z Podhoří, který přinášel zprávy o pokračující výstavbě téměř každé číslo. Od září 1918 do června 1924 se vyučovalo na jiných rychnovských školách, které ochotně poskytly azyl pro gymnasijní studenty a profesory.

V nových prostorách školy působil jako první ředitel František Svoboda, který na gymnasiu v této funkci působil od roku 1917. Na svou vlastní žádost odešel do důchodu koncem školního roku 1927/1928. Po dva roky nemělo rychnovské gymnasium ředitele, pouze zatímního správce. To se změnilo od školního roku 1930/1931, kdy do této funkce nastoupil Richard Beringer a jako ředitel Pelclova státního reálného gymnasia na něm působil po celá třicátá léta 20. století. Od vzniku Československa do vytvoření Protektorátu Čechy a Morava probíhaly školní roky téměř shodně. V každé výroční zprávě je popsána organizační struktura roku, dále se během vyučování slavily a připomínaly různé významné události, například vznik samostatné československé republiky, narozeniny prvního československého presidenta T. G. Masaryka, narozeniny a úmrtí významných českých spisovatelů a myslitelů (Jan Amos Komenský, Alois Jirásek, Jaroslav Vrchlický atd.), tragické úmrtí Milana Rastislava Štefánika, který se velkou měrou zasloužil o vznik samostatného státu Čechů a Slováků. Pravidelně také učitelé dějepisu připomínali studentům důležitá výročí historických událostí, jako byla např. pětisté výročí smrti Jana Žižky v roce 1924 nebo opět pětisté výročí bitvy u Lipan v roce 1934. Pedagogové se také snažili

své žáky vést k dobrému vztahu s Rumunskem, Jugoslávií a Francií. Důvod je jasný, Francie byla naším nejbližším nejsilnějším spojencem od počátku vzniku republiky a zbývající dva státy s naší republikou utvořily tzv. Malou dohodu, jejímž hlavním cílem bylo zabránit Habsburkům v návratu na výsluní a také vzájemná hospodářská pomoc.

Z období Protektorátu se nedochovaly výroční zprávy a informace jsem čerpal z kroniky o této době, která byla prokazatelně psaná až po skončení druhé světové války, protože některé věci v ní obsažené by za okupace nemohly být publikovány. Byla to doba každoročního poklesu počtu studentů na gymnasiu způsobené tím, že bylo rozhodnuto, že bude rychnovské gymnasium zrušeno. V posledním školním roce 1944/1945 byla na ústavu už jen poslední VIII. třída, na které se vůbec nevyučovalo, protože všichni studenti byli nasazeni do pracovního poměru v různých firmách. Již na počátku roku 1943 však postihla gymnasium velká tragédie, když došlo k zatčení šesti profesorů gestapem. Pedagogové Schütz, Dvořák, Jelínek, Bezděk, Hejn a Fötter byli umístěni v Rajsku (Birkenau), kde čtyři z nich zemřeli na úplavici. Zbylí dva profesoři Hejn a Fötter byli později převezeni do Buchenwaldu, kde v těžkých podmínkách přečkali až do konce války. Gestapu je udali další dva učitelé rychnovského gymnasia Resch a Schwarz, kteří byli po skončení války souzeni Mimořádným lidovým soudem v Hradci Králové. Oba byli odsouzeni za udavačství mimořádným trestem odnětí svobody na doživotí.

Vývoj gymnasia v letech 1945 – 1948 se nese ve znamení oprav budovy zničené německými vojáky, hledání nových pracovních sil a znovuzahájení pravidelného vyučování. Výroční zpráva za školní rok 1947/1948 není dochována, není umístěna ani ve Státním okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou, ani v knihovně rychnovského gymnasia.

Svého hlavního cíle, tj. popsat dějiny rychnovského ústavu v letech 1918 – 1948, jsem se pokusil dosáhnout všemi možnými dostupnými prostředky. Téměř všechny dostupné prameny jsem našel v SOkA Rychnov nad Kněžnou ve fondu Gymnasium Rychnově nad Kněžnou 1714 – 1965. Základem pro mou práci se staly výroční zprávy a dále také kronika gymnasia v době Protektorátu, jediná chybějící zpráva je ta ze školního roku 1947/1948. Dále jsem při své práci využil fondy Archiv města Rychnov nad Kněžnou a Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, kde

jsem prostudoval všechny knihy protokolů ze zápisů městské rady a městského zastupitelstva týkající se mnou sledovaného období. Mnoho informací v nich ovšem nebylo obsaženo. Další významnou pramennou základnou se staly zprávy tištěné v periodiku Posel z Podhoří. Poznatky o procesu s bývalými profesory gymnasia před Mimořádným lidovým soudem jsem našel ve Státním oblastním archivu v Zámrsku.

10. Seznam použitých archivních pramenů, literatury a periodického tisku

Seznam pramenů

- *Josef Resch: Rozsudek jménem republiky*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.
- *Josef Resch: Vyjádření okresní odborové rady 1945*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.
- *Josef Resch: Výslech obviněného Josefa Resche*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.
- *Josef Resch: Výslech obviněného Rolanda Schwarze*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.
- *Josef Resch: Výslech svědka Blaženy Bartákové – Valtrové*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.
- *Josef Resch: Výslech svědka Václava Hejna*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.
- *Josef Resch: Zamítnutí žádosti o milost*, SOA Zámorsk, f. MLS Hradec Králové, č. rejstříku 1, č. kartonu 74, sign. Ls 1/48.
- *Jubilejní výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia v Rychnově n. K. za školní rok 1913-14*, SOkA RK, Knihovna, sign. C 649.
- *Jubilejní výroční zpráva st. čsl. reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou 1932*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 42, č. kn. 42, kart. 5.
- *Knihy protokolů ze schůzí městské rady 1917 - 1920*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 894, č. kn. 244.
- *Knihy protokolů ze schůzí městské rady 1920 - 1923*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 895, č. kn. 245.
- *Knihy protokolů ze schůzí městské rady 1923 - 1925*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 896, č. kn. 246.

- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1926 - 1928*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 897, č. kn. 247.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1928 - 1930*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 898, č. kn. 248.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1930 - 1931*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 899, č. kn. 249.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1932 - 1933*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 900, č. kn. 250.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1933 - 1935*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 901, č. kn. 251.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1935 - 1937*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 902, č. kn. 252.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1937 - 1938*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 903, č. kn. 253.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1938 - 1940*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 904, č. kn. 254.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1940 - 1943*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 905, č. kn. 255.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1944*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 906, č. kn. 256.
- *Kniha protokolů ze schůzí městské rady 1945*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 907, č. kn. 257.
- *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1866-1870*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 869, č. kn. 219.
- *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1912 - 1923*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 878, č. kn. 228.
- *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1923 - 1928*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 879, č. kn. 229.
- *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1928 - 1931*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 880, č. kn. 230.

- *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1932 - 1937*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 881, č. kn. 231.
- *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1938 - 1942*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 882, č. kn. 232.
- *Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva 1943 - 1945*, SOkA RK, f. Archiv města Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 883, č. kn. 233.
- *Kniha zápisů schůzí pléna 1945*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 27, č. kn. 27, kart. 4.
- *Kniha zápisů schůzí pléna 1946*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 28, č. kn. 28, kart. 5.
- *Kniha zápisů schůzí pléna 1947*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 29, č. kn. 29, kart. 5.
- *Kniha zápisů schůzí pléna 1948*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 30, č. kn. 30, kart. 5.
- *Kniha zápisů schůzí rady 1945*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 75, č. kn. 75, kart. 15.
- *Kniha zápisů schůzí rady 1946*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 76, č. kn. 76, kart. 16.
- *Kniha zápisů schůzí rady 1947*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 77, č. kn. 77, kart. 16.
- *Kniha zápisů schůzí rady 1948*, SOkA RK, f. Městský národní výbor Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 78, č. kn. 78, kart. 16.
- *Kronika Pelclova státního reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní roky 1939/1940 až 1944/1945*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 4, č. kn. 4, kart. 1.
- *První výroční zpráva českého obecn. vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1877*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 30, č. kn. 30, kart. 5.

- *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1918-19*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1919-20*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově nad Kněžnou za školní rok 1920/1921*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1921-22*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního vyššího gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1922-23*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1923-24*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1924-25*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1925-26*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1926-27*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1927-28*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.

- *Výroční zpráva stát. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1928-29*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva stát. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1929-30*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva st. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1930-31*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 336, sign. VII-1, kart. 49.
- *Výroční zpráva st. čsl. reál. gymnasia v Rychnově nad Kněžnou 1932-33*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 43, č. kn. 43, kart. 5.
- *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. 1933-34*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 44, č. kn. 44, kart. 5.
- *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1934 – 35*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 45, č. kn. 45, kart. 5.
- *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1935 – 36*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 46, č. kn. 46, kart. 5.
- *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1936-37*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 47, č. kn. 47, kart. 5.
- *Výroční zpráva Pelclova státního čsl. reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1937-38*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 48, č. kn. 48, kart. 5.
- *Výroční zpráva Pelclova státního reálného gymnasia v Rychnově n. Kn. za školní rok 1938-39*, SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965, inv. č. 49, č. kn. 49, kart. 5.

Seznam literatury

- TARANT, J.: *Dějiny rychnovského gymnasia od roku 1714*, SOkA RK, f. Sbíрка badatelských prací, inv. č. 35, č. kn. 25, kart. 1.

Seznam periodického tisku

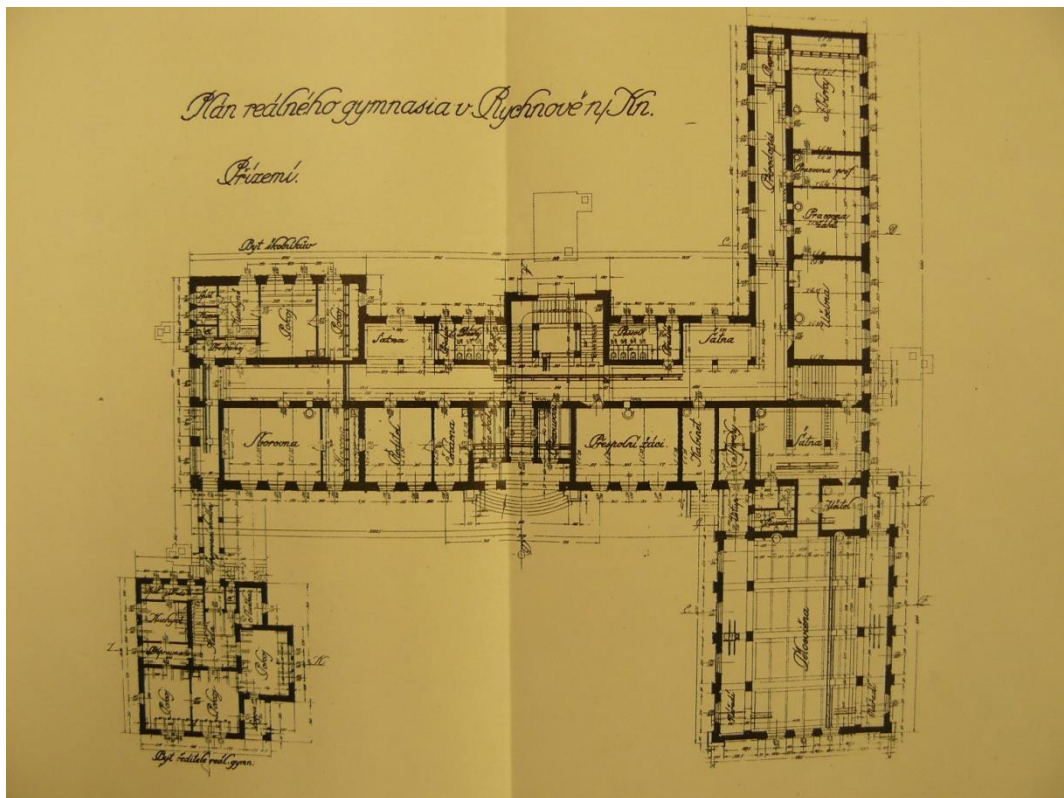
- *12 vyznamenaných při maturitách*. In: Posel z Podhoří, r. 53, č. 25, 24. 6. 1939.
- *17 učitelek odešlo ze škol v okrese*. In: Posel z Podhoří, r. 53, č. 6, 11. 2. 1939.
- *17 vyznamenaní při maturitách*. In: Posel z Podhoří, r. 54, č. 25, 22. 6. 1940.
- *19 vyznamenaní při maturitách*. In: Posel z Podhoří, r. 55, č. 20, 17. 5. 1941.
- *Dva profesori ze zabraného území*. In: Posel z Podhoří, r. 52, č. 47, 19. 11. 1938.
- *Gymnasijní slavnosti*. In: Posel z Podhoří, r. 38, č. 10, 8. 3. 1924.
- *Jubileum první maturity u nás*. In: Posel z Podhoří, r. 46, č. 10, 5. 3. 1932.
- *Kolem gymnasia*. In: Posel z Podhoří, r. 36, č. 35, 25. 11. 1922.
- *Konec školního roku na našem gymnasiu*. In: Posel z Podhoří, r. 34, č. 26, 28. 6. 1919.
- *Lužickosrbský večer*. In: Posel z Podhoří, r. 48, č. 8, 24. 2. 1934.
- *Maturitní zkoušky na rychnovském gymnasiu*. In: Posel z Podhoří, r. 37, č. 26, 30. 6. 1923.
- *Maturitní zkoušky*. In: Posel z Podhoří, r. 40, č. 25, 19. 6. 1926.
- *Maturitní zkoušky*. In: Posel z Podhoří, r. 41, č. 26, 25. 6. 1927.
- *Maturitní zkoušky*. In: Posel z Podhoří, r. 42, č. 25, 23. 6. 1928.
- *Maturitní zkoušky*. In: Posel z Podhoří, r. 44, č. 26, 28. 6. 1930.
- *Maturity s pěti vyznamenanými*. In: Posel z Podhoří, r. 52, č. 21, 21. 5. 1938.
- *Na státním reálném gymnasiu v Rychnově n. Kn.* In: Posel z Podhoří, r. 44, č. 31, 2. 8. 1930.
- *Návštěva p. presidenta československé republiky T. G. Masaryka v Rychnově n. Kn. a v okrese rychnovském*. In: Posel z Podhoří, r. 39, č. 25, 20. 6. 1925.

- *Novostavba gymnasiální budovy.* In: Posel z Podhoří, r. 34, č. 12, 22. 3. 1919.
- *Oslava 77. výročí narozenin p. presidenta v našem městě a okolí.* In: Posel z Podhoří, r. 41, č. 12, 19. 3. 1927.
- *„Pelcovo gymnasium“ v Rychnově n. Kn.* In: Posel z Podhoří, r. 47, č. 48, 2. 12. 1933.
- *Pobočky při sekundě a tercii zdejšího gymnasia.* In: Posel z Podhoří, r. 47, č. 32, 12. 8. 1933.
- *Pobočky zdejšího gymnasia v r. 1935-36.* In: Posel z Podhoří, r. 49, č. 32, 10. 8. 1935.
- *Pohřeb p. ředitele Františka Svobody.* In: Posel z Podhoří, r. 52, č. 19, 7. 5. 1938.
- *Polský večer.* In: Posel z Podhoří, r. 47, č. 18, 6. 5. 1933.
- *Po maturitách.* In: Posel z Podhoří, r. 47, č. 24, 17. 6. 1933.
- *Po maturitách na našem gymnasiu.* In: Posel z Podhoří, r. 49, č. 25, 22. 6. 1935.
- *Po maturitách na našem ústavě.* In: Posel z Podhoří, r. 50, č. 23, 6. 6. 1936.
- *Po maturitách na Pelcově gymnasiu.* In: Posel z Podhoří, r. 48, č. 24, 16. 6. 1934.
- *Po maturitách v Rychnově n. Kn.* In: Posel z Podhoří, r. 57, č. 22, 29. 5. 1943.
- *Po maturitách v Rychnově n. Kn.* In: Posel z Podhoří, r. 58, č. 20, 20. 5. 1944.
- *Reálné gymnasium v Rychnově n. Kn. je radostnou skutečností.* In: Posel z Podhoří, r. 37, č. 25, 23. 6. 1923.
- *Sjezd abiturientů z roku 1887.* In: Posel z Podhoří, r. 36, č. 6, 6. 5. 1922.
- *Sjezd abiturientů zdejšího gymnasia z r. 1887 na paměť 35leté maturity.* In: Posel z Podhoří, r. 36, č. 7, 13. 5. 1922.
- *Slavnostní otevření nové budovy gymnasijní v Rychnově n. Kn.* In: Posel z Podhoří, r. 37, č. 44, 3. 11. 1923.
- *Slavnost otevření nové budovy st. reál. gymnasia v Rychnově n. Kn.* In: Posel z Podhoří, r. 38, č. 27, 17. 8. 1924.
- *Stavba gymnasia.* In: Posel z Podhoří, r. 33, č. 51, 21. 12. 1918.
- *Stavba gymnasia.* In: Posel z Podhoří, r. 36, č. 12, 17. 6. 1922.

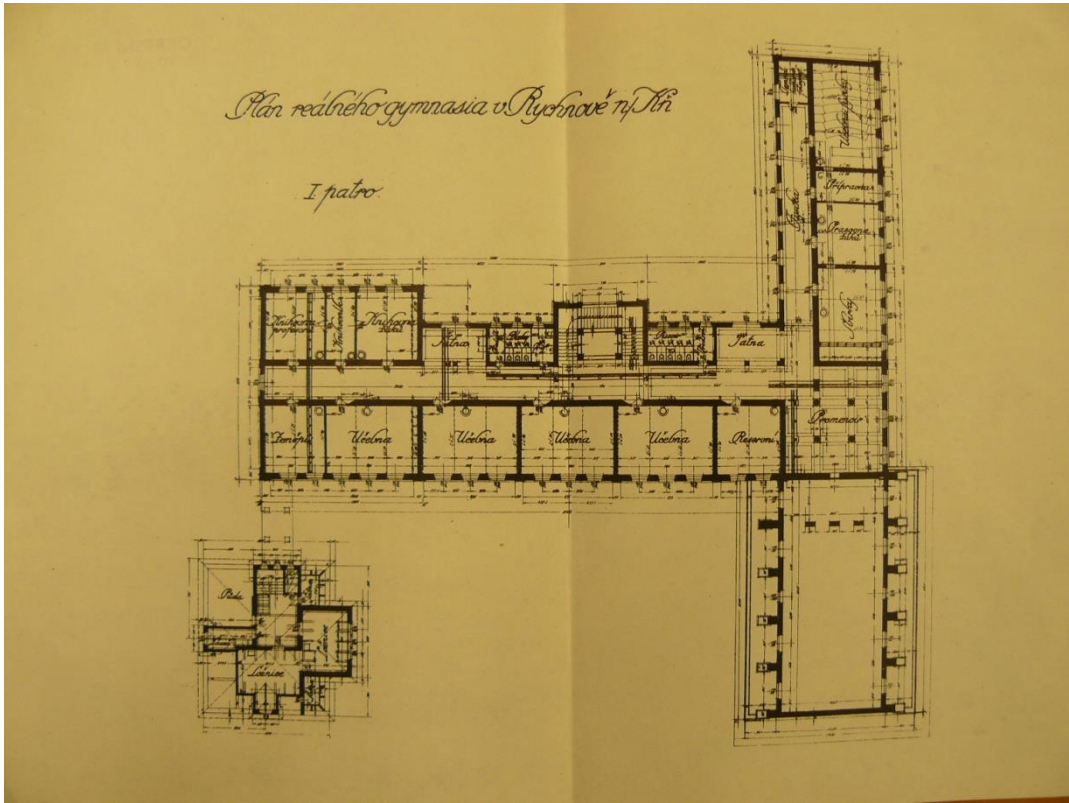
- *Stavba nové budovy gymnasijní.* In: Posel z Podhoří, r. 37, č. 15, 14. 4. 1923.
- *Stavba reálného gymnasia.* In: Posel z Podhoří, r. 36, č. 26, 23. 9. 1922.
- *Studentský ples.* In: Posel z Podhoří, r. 46, č. 5, 30. 1. 1932.
- *Tři významení a jeden reparát.* In: Posel z Podhoří, r. 51, č. 25, 19. 6. 1937.
- *Ústní zkoušky dospělosti.* In: Posel z Podhoří, r. 36, č. 14, 1. 7. 1922.
- *Útěk ze středoškolského studia.* In: Posel z Podhoří, r. 53, č. 26, 1. 7. 1939.
- *Večer k počtě prof. dr. Vaňorného.* In: Posel z Podhoří, r. 50, č. 42, 17. 10. 1936.
- *Ve věci stavby zdejšího gymnasia.* In: Posel z Podhoří, r. 36, č. 4, 22. 4. 1922.
- *Věneček abiturientů rychnovského gymnasia.* In: Posel z Podhoří, r. 38, č. 22, 31. 5. 1924.
- *Vnitřní zařízení do gymnasijní novostavby.* In: Posel z Podhoří, r. 37, č. 38, 22. 9. 1923.
- *Výstava díla Svatopluka Čecha a Jaroslava Vrchlického.* In: Posel z Podhoří, r. 47, č. 9, 4. 3. 1933.
- *Zápis žáků na školní rok 1918 – 19 na c. k. vyšší gymnasium v Rychnově n. Kn.* In: Posel z Podhoří, r. 33, č. 36, 7. 9. 1918.
- *Z gymnasia odešly 2 profesorky.* In: Posel z Podhoří, r. 53, č. 7, 18. 2. 1939.
- *Žižkova oslava.* In: Posel z Podhoří, r. 38, č. 36, 18. 10. 1924.
- BŘEZINA, K.: *Rychnovské gymnasium.* In: Osvěta lidu, r. 28, č. 66, 17. 10. 1925.

11. Seznam příloh

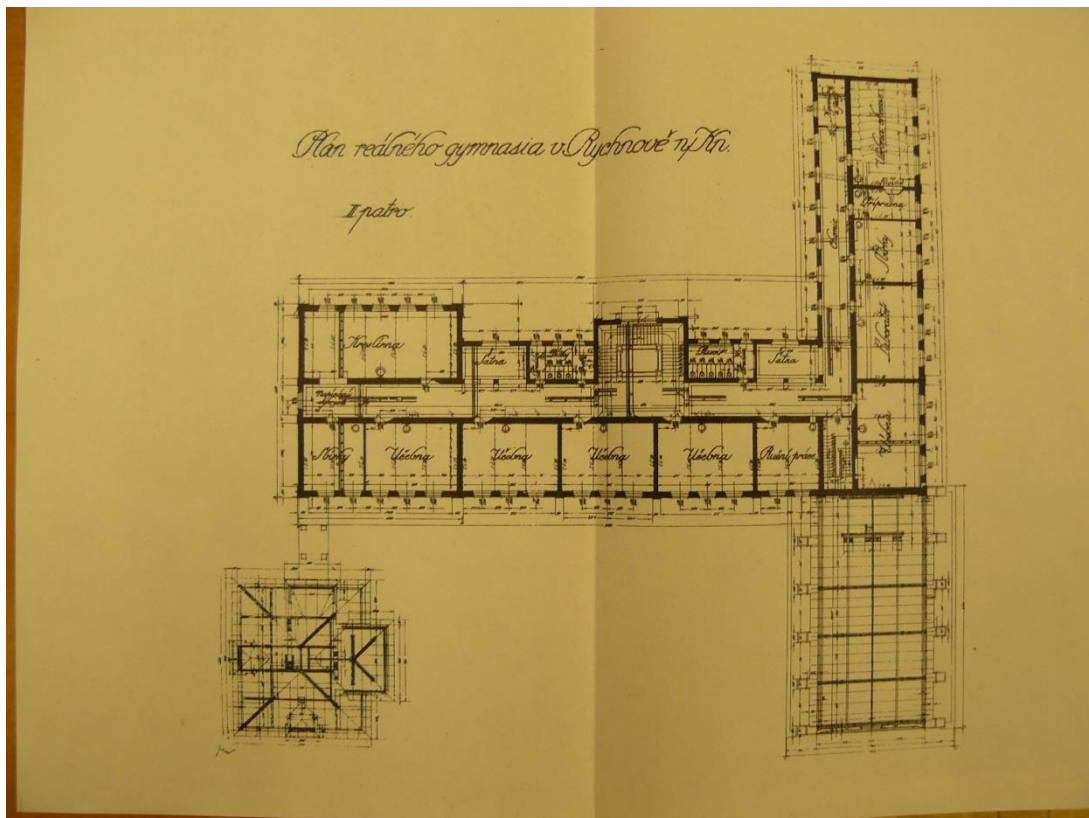
- Příloha A**   **Plán nové budovy gymnasia – přízemí**
(SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965,
inv. č. 396, sign. IV-2, kart. 48)
- Příloha B**   **Plán nové budovy gymnasia – I. patro**
(SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965,
inv. č. 396, sign. IV-2, kart. 48)
- Příloha C**   **Plán nové budovy gymnasia – II. patro**
(SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965,
inv. č. 396, sign. IV-2, kart. 48)
- Příloha D**   **III. třída gymnasia z roku 1926**
(SOkA RK, f. Gymnasium Rychnov nad Kněžnou 1714 – 1965,
inv. č. 398, sign. V-3, kart. 48)

Příloha A

Příloha B

Příloha C

Příloha D